

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΟΙ ΕΥΡΩΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ, Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΣΕ
ΖΩΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΑΜΒΑΚΙΟΥ

ΤΡΕΜΜΑ ΟΥΡΑΝΙΑ
Γεωπόνος Α.Π.Θ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Κος Σέμος Αναστάσιος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 2010

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Καθηγητής Α. Σέμος, Επιβλέπων
Λέκτορας Α. Μιχαηλίδης, Μέλος Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής
Λέκτορας Σ. Νάστης, Μέλος Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διατριβή εκπονήθηκε στο τομέα της Αγροτικής Οικονομίας, της Γεωπονικής σχολής, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών.

Θα επιθυμούσα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους συνέβαλλαν, με διαφορετικό τρόπο ο καθένας, στην προσπάθεια αυτή. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Αναστάσιο Σέμο, Καθηγητή του Τομέα της Αγροτικής Οικονομίας της Γεωπονικής Σχολής - Α.Π.Θ. και επιβλέποντά μου, για την καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές του και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, ώστε να ολοκληρωθεί η παρούσα διατριβή.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον κ. Αναστάσιο Μιχαηλίδη, Λέκτορα Γεωργικών Εφαρμογών της Γεωπονικής Σχολής - Α.Π.Θ., για τη συμπαράσταση, προθυμία και βοήθειά του, καθ'όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Ευχαριστώ, επίσης, θερμά τον κ. Στέφανο Νάστη, Λέκτορα της Γεωπονικής Σχολής - Α.Π.Θ., για τη τιμή που μου κάνει να συμμετέχει στην τριμελή εξεταστική επιτροπή.

Ένα τεράστιο ευχαριστώ στον πολύ καλό μου φίλο Δημήτρη Παπάρα, για την ηθική συμπαράσταση και βοήθειά του, όλο το διάστημα εκπόνησης της διατριβής μου. Στους γονείς μου, Αιμίλιο και Ερασμία, οφείλω ξεχωριστές ευχαριστίες και τους αφιερώνω τη παρούσα διατριβή, ως δείγμα ευγνωμοσύνης για την υπομονή, τη θέληση και για όλα όσα μου έχουν προσφέρει μέχρι σήμερα.

Τρέμμα Ουρανία,

Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2010

*Στους γονείς μου,
Αιμίλιο και Ερασμία*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	9
Περίληψη.....	10
Abstract.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Εισαγωγή.....	12
1.1 Το αντικείμενο και ο σκοπός της έρευνας	12
1.2 Η διάρθρωση της διατριβής	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Συμφωνίες της Ε.Ε. με μεσογειακές χώρες και η μεταλλαγή τους σε Ζώνες Ελευθέρων Συναλλαγών.....	14
2.1 Τριάντα χρόνια συνεργασίας Ε.Ε. και Μεσογείου	14
2.2 Η Ανανεωμένη Μεσογειακή Πολιτική	18
2.3 Η διάσκεψη Ε.Ε. και χωρών της Μεσογείου στη Βαρκελώνη (1995).....	23
2.4 Διεθνείς διασκέψεις για τις σχέσεις Ε.Ε. και μεσογειακών κρατών	26
2.5 Διαδικασία Βαρκελώνης και Ελλάδα.....	28
2.6 Τα προγράμματα MEDA	29
2.7 Οι ευρωμεσογειακές συμφωνίες σύνδεσης.....	32
2.7.1 Αλγερία	34
2.7.2 Αίγυπτος.....	36
2.7.3 Ιορδανία	37
2.7.4 Ισραήλ	37
2.7.5 Κύπρος	38
2.7.6 Λίβανος	39

2.7.7 Μάλτα	40
2.7.8 Μαρόκο.....	41
2.7.9 Παλαιστινιακή Αρχή.....	43
2.7.10 Συρία	44
2.7.11 Τουρκία	45
2.7.12 Τυνησία.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	48
3.1 Οικονομική Ολοκλήρωση και Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου	48
3.2 Έρευνες για τη Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου και τη Μεσόγειο.....	51
3.3 Επιπτώσεις της Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου στην Ε.Ε. και στις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Κοινή Αγροτική Πολιτική και βαμβάκι	68
4.1 Η αναθεώρηση της ΚΑΠ.....	68
4.2 Οι επιπτώσεις της ενσωμάτωσης της ΚΑΠ στην εγχώρια γεωργική πολιτική	71
4.3 Η ΚΑΠ στο βαμβάκι : Αλλαγές και νέες ρυθμίσεις	73
4.4 Γύρος Ντόχα και βαμβάκι.....	75
4.5 Βασικά στοιχεία της αναθεωρημένης ΚΑΠ	80
4.6 Η δεσμευτικότητα και η πολλαπλή συμμόρφωση	82
4.7 Το κοινοτικό καθεστώς του βαμβακιού	84
4.8 Το καθεστώς του βαμβακιού πριν από τη μεταρρύθμιση	86
4.9 Η μεταρρύθμιση του καθεστώτος του βαμβακιού	87
4.10 Οι επιπτώσεις της νέας ΚΑΠ στις βαμβακοπαραγωγικές καλλιέργειες.....	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Το βαμβάκι σήμερα	90
5.1 Γενικά στοιχεία για το βαμβάκι.....	90
5.2 Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση βαμβακιού	93
5.3 Τιμές βαμβακιού.....	97

5.4 Εμπόριο βαμβακιού σε παγκόσμιο επίπεδο	98
5.5 Το βαμβάκι στην Ελλάδα	100
5.6 Προβλήματα του κλάδου.....	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Μέτρηση των επιπτώσεων	105
6.1 Μεθοδολογία έρευνας	105
6.2 Ανάλυση δεδομένων των χωρών και αποτελέσματα	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο Συμπεράσματα	129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	135
Ελληνική βιβλιογραφία	135
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	140
Σελίδες από το διαδίκτυο	146
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	149

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.2.1	Χρηματοδοτικές ενισχύσεις των ΤΜΧ, τα έτη 1992-1996	22
Πίνακας 2.6.1	Χρηματικές ενισχύσεις ΜΕΔΑ/ Ε, 2000-2007	31
Πίνακας 2.7.1	Ευρωμεσογειακές συμφωνίες σύνδεσης	34
Πίνακας 3.1.1	Μορφές Οικονομικής Συνεργασίας	50
Πίνακας 4.7.1	Στρεμματικές ενισχύσεις βαμβακιού το 2006 (Ε/εκτάριο)	85
Πίνακας 5.2.1	Παγκόσμια αγορά εκκοκκισμένου βαμβακιού (σε εκατ. τόνους).....	94
Πίνακας 5.2.2	Παγκόσμια παραγωγή εκκοκκισμένου βαμβακιού (σε εκατ. τόνους)	96
Πίνακας 5.4.1	Παγκόσμιες εισαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού(σε εκατ. τόνους)	98
Πίνακας 5.4.2	Παγκόσμιες εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού (σε εκατ. τόνους)	99
Πίνακας 6.1.1	Αποτελέσματα μοναδιαίας ρίζας	106
Πίνακας 6.1.2	Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού στην Ε.Ε.....	108
Πίνακας 6.2.1	Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού ΤΜΧ-Ελλάδας προς την Ε.Ε. ...	126

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 5.2.1 Παγκόσμια αγορά εκκοκκισμένου βαμβακιού (εκατ. τόνοι/ έτος)...	95
Γράφημα 6.1.2 Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού σε Ε.Ε.(τόνοι/ έτος).....	109
Γράφημα 6.2.1 Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού των ΤΜΧ-Ελλάδας προς την Ε.Ε.....	127

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βασικός σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να παρουσιαστεί η επικρατούσα κατάσταση σύνδεσης των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών με την Ε.Ε., η πολιτική που ακολουθείται και οι εμπορικές συναλλαγές αγροτικών προϊόντων που αναπτύσσονται μεταξύ των δύο.

Επιπρόσθετα, μελετώνται οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού από τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες (Αίγυπτος, Ισραήλ, Συρία και Τουρκία) και την Ελλάδα προς την Ε.Ε. Η έρευνα βασίζεται σε στατιστικά στοιχεία του FAOstat, για τα έτη 1986-2007. Με τη χρήση του οικονομετρικού πακέτου E-views, έκδοση 7.0 και τη μέθοδο Holt Winters - No Seasonal, γίνεται πρόβλεψη για μελλοντικές εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών και της Ελλάδας προς την Ε.Ε., για τα έτη 2008-2012, καθώς επίσης μελετώνται και οι επιπτώσεις από τις προβλέψεις – μεταβολές αυτές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι από τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες, η Τουρκία, σε μεγαλύτερο ποσοστό και σε μικρότερο η Αίγυπτος, πιθανά να επηρεάσουν τις εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού της Ελλάδας προς την Ε.Ε.

Λέξεις κλειδιά : Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού, Ευρωμεσογειακές σχέσεις, Συμφωνίες σύνδεσης, Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου, E-views 7.0 .

ABSTRACT

The main purpose of the present thesis is to present the prevailed situation of the connection of Third Mediterranean Countries with the EU, the policy that is followed and the commercial transactions of rural products that are developed between the two.

Besides, the exports of cotton lint from the Third Mediterranean Countries (Egypt, Israel, Syria and Turkey) and Greece to the EU are studied. The research is based on statistical elements of FAOstat, for the years 1986-2007. With the use of econometric parcel E-views, publication 7.0 and the method Holt Winters - No Seasonal, the future exports of cotton lint of Third Mediterranean Countries and Greece to the EU are forecasted, for the years 2008-2012, while also the repercussions from the forecasts – changes are studied.

The results of the research show that from Third Mediterranean Countries, Turkey, in bigger percentage and in smaller Egypt, will probably influence the Greek exports of cotton lint, to the EU.

Keywords : Cotton lint exports, Euro-Mediterranean relations, Connection agreements, Free Trade Area, E-views 7.0 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εισαγωγή

1.1 Το αντικείμενο και ο σκοπός της έρευνας

Η Μεσόγειος ήταν πάντοτε ένας χώρος γεμάτος αντιθέσεις και χώρος συνάντησης τριών ηπείρων: της πιο φτωχής, της πιο πλούσιας και πυκνοκατοικημένης του πλανήτη. (Pisani A., 1998) Η Ε.Ε. και οι χώρες της μεσογείου ενώθηκαν οικονομικά, εμπορικά και πολιτιστικά. Η πολιτική που ακολούθησαν, τόσο η Ε.Ε. όσο και οι Τρίτες Μεσογειακές Χώρες, τροποποιήθηκε με τελική κατάληξη τη διαμόρφωση της Ανανεωμένης Μεσογειακής Πολιτικής. (Σειμμένης Α.Ι.,2003) Οι σχέσεις των δύο (Ε.Ε.- ΤΜΧ) ξεκίνησαν αρχικά με τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης και έπειτα με συμφωνίες σύνδεσης, ευρωμεσογειακές συμφωνίες, και ειδικές συμφωνίες. Με αυτό τον τρόπο διευκολύνουν συναλλαγές προϊόντων, και στη προκειμένη περίπτωση αγροτικών προϊόντων, χωρίς εμπόδια μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και της Μεσογείου. Σκοπός των συνδέσεων είναι, σε οικονομικό επίπεδο, η δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου ενώ σε πολιτικό η δημιουργία μία ζώνη πολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας. (Λυμπερόπουλος Κ., 1996)

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το θέμα της ευρωμεσογειακής συνεργασίας και των εμπορικών συναλλαγών που αναπτύσσονται μεταξύ Ε.Ε. και Τρίτων Μεσογειακών Χωρών, κατά τη διακίνηση αγροτικών προϊόντων μεταξύ των δύο. Αναπτύσσεται η πολιτική, ο τρόπος σύνδεσης των ΤΜΧ με την ΕΕ, ο σκοπός της συνεργασίας αυτής καθώς και οι επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν από τη σχέση τους.

Βασικό προϊόν της μελέτης είναι το βαμβάκι, με ταυτόχρονη αναφορά όμως και σε άλλα αγροτικά προϊόντα. Οι εξαγωγές βάμβακος από τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες αποτελούν αντικείμενο έρευνας και επιδιώκεται πρόβλεψη για μελλοντικές εξελίξεις στις εξαγωγές βάμβακος των χωρών αυτών.

Σκοπός της έρευνας είναι να παρουσιαστεί η επικρατούσα κατάσταση σύνδεσης των Τρίτων Μεσογειακών Κρατών με την Ε.Ε.- Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου καθώς επίσης και να μελετηθούν οι επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρουν οι Τρίτες Μεσογειακές Χώρες στην Ελλάδα, αφού και οι δύο δραστηριοποιούνται στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε.

1.2 Η διάρθρωση της διατριβής

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η στάση της Ε.Ε. στις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες, η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των δύο, διεθνείς διασκέψεις, προγράμματα, συνεργασίες και συνδέσεις που τις διέπουν. Το τρίτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει την έννοια της ζώνης ελευθέρου εμπορίου και της οικονομικής ολοκλήρωσης. Επίσης, παρατίθεται η βιβλιογραφία, η οποία αναφέρεται σε έρευνες σχετικές με την ευρωμεσογειακή συνεργασία και τη ζώνη ελευθέρου εμπορίου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η Κοινή Αγροτική Πολιτική, συγκεκριμένα για το βαμβάκι. Αναφέρονται όλες οι αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί και η κατάσταση που ισχύει σήμερα. Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται παρουσίαση της καλλιέργειας του βαμβακιού, του εμπορίου, των εισαγωγών, εξαγωγών, τιμών και κατανάλωσής του, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Στο έκτο κεφάλαιο, με στατιστικά στοιχεία του FAOstat ,που αφορούν τις εξαγωγές των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών ,σε εκκοκκισμένο βαμβάκι, προς την Ε.Ε. και με τη χρήση του οικονομετρικού πακέτου Enviews- έκδοση 7.0, υπολογίζονται οι μελλοντικές εξαγωγές βάμβακος των χωρών αυτών, για τη τετραετία 2008-2012, και μετρούνται οι επιπτώσεις, που οι μελλοντικές μεταβολές θα έχουν στην ελληνική παραγωγή βάμβακος. Ενώ στο έβδομο κεφάλαιο, συνοψίζονται τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Συμφωνίες της Ε.Ε. με μεσογειακές χώρες και η μεταλλαγή τους σε Ζώνες Ελευθέρων Συναλλαγών

2.1 Τριάντα χρόνια συνεργασίας Ε.Ε. και Μεσογείου

Η Μεσόγειος αποτελεί ένα θαλάσσιο χώρο τεράστιας σημασίας για τα διεθνή πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά συμφέροντα. Η διαπίστωση αυτή συνεπικουρούμενη από το γεγονός ότι αποτελεί μία εξαιρετικά ανομοιογενή (επίσης πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά, θρησκευτικά κτλ) περιοχή την καθιστά μία, δυσανάλογα προς το μέγεθός της, σπουδαία, γεωπολιτικά, περιοχή. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2009)

Στη λεκάνη της Μεσογείου περιλαμβάνονται τρεις ζώνες ιδιαίτερης στρατηγικής σημασίας, η Μέση Ανατολή, οι χώρες του Μάγκρεμπ (Αλγερία, Μαρόκο, Τυνησία) και η Ε.Ε., ενώ παρέχει πρόσβαση και σε άλλες γεωγραφικές ζώνες και περάσματα, όπως ο Καύκασος, τα Βαλκάνια, ο Ελλήσποντος, τα Στενά του Γιβραλτάρ και η Διώρυγα του Σουέζ. Όλοι αυτοί οι παράγοντες έκαναν , και συνεχίζουν να κάνουν, επιτακτική την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των κρατών που βρέχονται από αυτή, με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφαλείας και συνεργασίας τέτοιο που θα προωθήσει την ανάπτυξη και την ευημερία των επηρεαζόμενων κοινωνιών. (Calleja S. C et al., 2008)

Οι σχέσεις που αναπτύσσει η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες (ΤΜΧ) τα πρώτα χρόνια από τη σύστασή της δεν έχουν την έκταση και το βάθος που υπαγόρευαν τα συμφέροντα της στη Μεσόγειο και οι ιστορικοί δεσμοί της με τον χώρο.

Η άποψη ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα στερείται ενδιαφέροντος για τα Μεσογειακά πράγματα γιατί έχει ένα “βορειοευρωπαϊκό χαρακτήρα” (a northern European construction) , δεν ευσταθεί. (Λυμπερόπουλος Κ., 1996)

Το συνολικό, πάντως, πλέγμα των σχέσεων μεταξύ της Κοινότητας και των μεσογειακών χωρών δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα μίας εξελικτικής πορείας του σχήματος «δράση-αντίδραση», που στη διαμόρφωσή του συνέβαλαν κυρίως οι εξής παράγοντες :

- Η Γαλλία, ήθελε, από τις πρώτες στιγμές της ίδρυσης της Κοινότητας, να διατηρήσει το ίδιο καθεστώς που ρύθμιζε τις σχέσεις της με χώρες του Μαγκρέμπ (Αλγερία, Μαρόκο, Τυνησία). Τελικώς, με πράξη της Κοινότητας, οι χώρες αυτές θεωρήθηκαν ως συνέχεια του γαλλικού εδάφους.
- Τα ζωτικά συμφέροντα των μεσογειακών χωρών για το άνοιγμα των κοινοτικών αγορών στα αγροτικά κυρίως προϊόντα τους καθώς και στις εξαγωγές πρώτων υλών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προς την κατεύθυνση αυτή επέδειξαν οι χώρες του Μαγκρέμπ, η Συρία, η Μάλτα και η Κύπρος καθώς και οι νότιες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ελλάδα, η Τουρκία, η Ισπανία και η Πορτογαλία.
- Το αμέριστο ενδιαφέρον ορισμένων μεσογειακών χωρών της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ελλάδα, να ενταχθούν στην Κοινότητα μέσω ειδικών συμφωνιών σύνδεσης, οι οποίες οδήγησαν πρακτικά σε νέες προτιμησησικές σχέσεις.
- Το φαινόμενο του «ντόμινο». Οι πρώτες συμφωνίες της Κοινότητας με ορισμένες μεσογειακές χώρες οδήγησαν πολύ γρήγορα στην αντίδραση των υπολοίπων χωρών, οι οποίες επιζητούσαν, για οικονομικούς κυρίως αλλά και για πολιτικούς λόγους, τη σύναψη παρόμοιων συμφωνιών. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Οι εμπορικές και πολιτικές σχέσεις της Κοινότητας με τα κράτη της Μεσογείου ξεκίνησαν την δεκαετία του 1960, και αφορούσαν ad hoc συμφωνίες με κάθε μεσογειακή χώρα ξεχωριστά, κυρίως στη βάση ενός προτιμησησικού καθεστώτος. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, 2009)

Οι συμβατικές σχέσεις της Κοινότητας με τις μεσογειακές χώρες μπορούν να διαχωριστούν σε τέσσερις περιόδους :

- Στην πρώτη συμβατική περίοδο 1961-1972, η οποία χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη διμερών κυρίως σχέσεων με τη μορφή συμφωνιών σύνδεσης ,
- Στην περίοδο 1972-1985, κατά την οποία γίνεται προσπάθεια ανάπτυξης μιας «Σφαιρικής Μεσογειακής Πολιτικής- (ΣΠΜ)»,
- Στην περίοδο 1985-1992, η οποία αποτελεί στην πραγματικότητα τη συνέχεια της ΣΜΠ, αλλά λόγω της τρίτης διεύρυνσης της Κοινότητας οδήγησε στη διαμόρφωση της «Ανανεωμένης Μεσογειακής Πολιτικής- (ΑΜΠ)» και
- Στην περίοδο 1992-1996, στην οποία εφαρμόζεται η Ανανεωμένη Μεσογειακή Πολιτική (ΑΜΠ) (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

❖ **Η περίοδος 1961-1972**

Την περίοδο αυτή, η Μεσογειακή πολιτική της Κοινότητας χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνοχής. Χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η ανάπτυξη διμερών σχέσεων και η υπογραφή συμφωνιών σύνδεσης. Ειδικότερα, η Ελλάδα υπέγραψε συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ το 1961, η Τουρκία το 1963, το Ισραήλ το 1964, ο Λίβανος το 1965, Μαρόκο και Τυνησία το 1969, η Ισπανία και η Μάλτα το 1971, η Γιουγκοσλαβία (μη προτιμησιακή συμφωνία) το 1971, και τέλος η Κύπρος, η Αίγυπτος και η Πορτογαλία το 1972.

Ουσιαστικά, στο πλαίσιο της πρώτης προσέγγισης ΕΟΚ - Μεσογειακών κρατών δεν σημειώνονται σημαντικά οικονομικά οφέλη για τα συμβαλλόμενα μέρη. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πολιτική προστατευτισμού που ασκούσε η Κοινότητα για τα αγροτικά κυρίως προϊόντα της, πολιτική με αρνητικές συνέπειες για τα αντίστοιχα αγροτικά προϊόντα των χωρών της Μεσογείου. Παράλληλα όμως, και οι μεσογειακές χώρες δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που ανοίχθηκαν από

τις συμφωνίες με την ΕΟΚ, λόγω διαρθρωτικών αδυναμιών και της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας των οικονομιών τους. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, 2009)

❖ **Η περίοδος 1972 -1985**

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την επιδίωξη ανάπτυξης μιας «σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής». Βασικός στόχος της «σφαιρικής μεσογειακής πολιτικής» ήταν να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα στην περιοχή της Μεσογείου. Κύριο μέσο υλοποίησης αυτού του στόχου αποτέλεσε η υπογραφή πανομοιότυπων συμφωνιών σύνδεσης ή συνεργασίας με όλες σχεδόν τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες (ΤΜΧ), εκτός εκείνων της Λιβύης και της Αλβανίας. (Εκθεση Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2008)

❖ **Η περίοδος 1985-1992**

Αυτή η περίοδος αποτελεί ουσιαστικά συνέχιση της Σφαιρικής Μεσογειακής Πολιτικής μετά και την τρίτη διεύρυνση της Κοινότητας, με την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Στόχος της Κοινότητας ήταν να διαφυλάξει, τόσο τα συμφέροντα των νέων μελών, όσο και των ΤΜΧ (Τρίτων Μεσογειακών Χωρών), με την διαμόρφωση μιας νέας μεσογειακής πολιτικής. Η «νέα» μεσογειακή πολιτική που υιοθετήθηκε από την ΕΕ τον Απρίλιο του 1992, προέβλεπε σταδιακά πλήρη μείωση στους δασμούς των αγροτικών προϊόντων και την υπογραφή χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων τρίτης γενιάς. (EUROMED.COOPERATION, 2009)

❖ **Η περίοδος 1992–1996**

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την εφαρμογή της «ανανεωμένης μεσογειακής πολιτικής». Η «ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική» προέβλεπε την ύπαρξη χρηματοδοτικών ροών για προγράμματα κοινού ή περιφερειακού ενδιαφέροντος για περισσότερες από μια ΤΜΧ, στους τομείς του περιβάλλοντος, των ανθρώπινων πόρων, της

«περιφερειακήςσυνεργασίας» και των μεικτών επιχειρήσεων. (Εκθεση Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2008)

2.2 Η Ανανεωμένη Μεσογειακή Πολιτική

Η Νέα Μεσογειακή Πολιτική, δεν επαρκούσε για ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής. Η τριαντάχρονη πορεία που απέκτησε η Ε.Κ. στις σχέσεις της με τις Τ.Μ.Χ. ήταν αρκετή για να συνειδητοποιήσει ότι δεν αρκούσε μόνο η δασμολογική πολιτική και η οικονομική ενίσχυση των Τ.Μ.Χ. Προκειμένου να επιτευχθεί η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών αυτών, θα έπρεπε οι ίδιες οι χώρες να ελέγχουν τη διαχείριση των οικονομικών τους μεγεθών και να προβούν σε ουσιαστικές ρυθμίσεις κοινωνικά αποδεκτές. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003).

Οι διαπιστώσεις αυτές εκ μέρους της Επιτροπής συγκεκριμενοποιήθηκαν τον Μάιο του 1990 και πήραν τη μορφή μιας «Ανανεωμένης Μεσογειακής Πολιτικής» (Α.Μ.Π.), που ακρογωνιαίο λίθο για την ανάπτυξη και εφαρμογή της αποτελούσαν οι δύο παρακάτω προϋποθέσεις :

- Η χρηματοδότηση προγραμμάτων και διμερών πρωτοκόλλων για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των Τ.Μ.Χ. και της Ε.Κ., την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Δασμολογική παραχώρηση στα προϊόντα των Τ.Μ.Χ., ώστε να βελτιωθεί το εμπορικό ισοζύγιο των χωρών αυτών σε σχέση με αυτό των χωρών της Ε.Κ. (European Report, 1990)

Ειδικότερα, για τη περίπτωση της εμπορικής συνεργασίας, η Επιτροπή προέβλεπε δύο βασικές διαφοροποιήσεις: Σε ό,τι αφορούσε τα βιομηχανικά προϊόντα και ιδιαίτερα τα κλωστοϋφαντουργικά θα έπρεπε να υπαχθούν σε προοδευτικό καθεστώς ελεύθερης πρόσβασης και σύμφωνα με τις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης , για τα δε γεωργικά προϊόντα , η Επιτροπή πρότεινε την πλήρη απαλλαγή του προτιμησιακού καθεστώτος για τα

προϊόντα των συμπληρωματικών πρωτοκόλλων του 1987-88 το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1996. (Τσαρδανίδης Χ., 1992)

Σημαντική καινοτομία της Επιτροπής αποτελούσε επίσης και η πρότασή της για ανανέωση και πέραν της 31ης Οκτωβρίου 1991 των χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων τρίτης γενιάς που είχαν συναφθεί με τις χώρες του Μαγκρέμπ και Μασρέκ καθώς και τη διατήρηση των κονδυλίων που είχαν προγραμματισθεί ανά χώρα.

Οι ανωτέρω προτάσεις υιοθετήθηκαν τελικώς από το Συμβούλιο Υπουργών Γενικών Υποθέσεων τον Σεπτέμβριο του 1990, ενώ αποφασίστηκε να συνεχιστούν οι προσπάθειες για εντατικότερη ανάπτυξη του εμπορίου μεταξύ ΕΚ και ΤΜΧ με χρηματοδοτικά πρωτόκολλα τέταρτης γενιάς που θα πρέπει να διέπουν την οριζόντια χρηματοδοτική συνεργασία. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Η στροφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ακολουθήσει «διορθωτική» πολιτική έναντι των κρατών που πλαισιώνουν τη Μεσόγειο καθίσταται εμφανής μετά το 1991. (Σειμένης Α. Ι., 2003) Τη στροφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη Μεσόγειο σηματοδοτεί, ειδικότερα, η απόφαση του συμβουλίου της Λισαβόνας τον Ιούνιο του 1992 σύμφωνα με την οποία, η Μεσόγειος αποτελεί μια ζώνη προτεραιότητας με στρατηγική σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ακόμη ότι οι νότιες και ανατολικές ακτές της Μεσογείου, καθώς και η Μέση Ανατολή, είναι γεωγραφικές περιοχές που έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για την Ένωση, τόσο από άποψη ασφαλείας, όσο και από άποψη κοινωνικής σταθερότητας. (Ντόκος Π. Θ., 1996)

Στις 19 Οκτωβρίου 1994, η Ευρωπαϊκή Ένωση, προσδιόρισε τα βασικότερα σημεία του οράματός της με έγγραφο που αφορούσε στην «ενίσχυση της μεσογειακής πολιτικής» και «στη δημιουργία εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρώπης και των χωρών της Μεσογείου».

Ένα δεύτερο έγγραφο, της 8 Μαρτίου 1995, που περιλάμβανε «προτάσεις για την εφαρμογή μιας ευρωμεσογειακής σχέσης εταιρικής σχέσης» και, συνακόλουθα, για την «ενίσχυση της μεσογειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέφερε ότι υπάρχουν ισχυρές σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μεσογειακών εταίρων της σε πολλούς τομείς και στις 20 Νοεμβρίου 1995 υπογράφηκε η συμφωνία ευρωμεσογειακής σύνδεσης με το Ισραήλ. (Σειμένης Α. Ι., 2003)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκινά με τον συλλογισμό ότι τα συμφέροντα της Κοινότητας στην Μεσόγειο επιβάλλουν την ουσιαστική βελτίωση των σχέσεων με τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες (ΤΜΧ) και προτείνει για το λόγο αυτό αύξηση του συνολικού ποσού χρηματοδότησεως κατά 40% για τα επόμενα τέσσερα χρόνια 1992-1996 και αισθητή βελτίωση των εμπορικών παραχωρήσεων. (Λυμπερόπουλος Κ., 1996) Οι διαπραγματεύσεις για την Α.Μ.Π. διήρκησαν τελικά δύο χρόνια και αφού η Ελλάδα ήρε την γενική επιφύλαξη σε επίπεδο Coreper. (ΕΛΙΑΜΕΠ, 1996)

Η Ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική δείχνει μία νέα προσέγγιση στις σχέσεις της Ε.Ε. με τα Μεσογειακά κράτη. Έτσι, το διάστημα αυτό εγκρίθηκαν προτάσεις για το μέλλον των σχέσεων με τις χώρες του Μαγκρέμπ (Αλγερία, Μαρόκο, Τυνησία) και του Μαρσέκ (Ισραήλ, Ιορδανία, Συρία, Παλαιστίνη) ενώ η Ευρωμεσογειακή υπουργική διάσκεψη της Βαρκελώνης, το Νοέμβριο του 1995 κατέληξε σε μία ομόφωνη συμφωνία των 27 αντιπροσωπειών για το περιεχόμενο της εταιρικής σχέσης. Η Ανανεωμένη μεσογειακή πολιτική οικοδομήθηκε γύρω από τρεις άξονες και είναι η πολιτική πτυχή και η πτυχή ασφάλειας, η οικονομική και χρηματοδοτική πτυχή και η κοινωνική, ανθρώπινη και πολιτιστική πτυχή. (Χαλάτσης Α., 1997).

Όσον αφορά τη πτυχή που αναφέρεται στην οικονομική και χρηματοδοτική συνεργασία μεταξύ της Ε.Ε. και των Μεσογειακών εταίρων της μπορούν να αναφέρουμε τα εξής:

- ❖ Για τη περίοδο 1978-1991 (τρία πρώτα πρωτόκολλα), αποδεσμεύτηκε ποσό 4,236.5 δις. ECU, που περιελάμβανε 2,009.5 δις. σε κονδύλια του προϋπολογισμού-χορηγήσεις και 2,227 δις. σε δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.)
- ❖ Για τη περίοδο 1992-1996(τέταρτο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο), το ποσό έφτασε τα 2,375 δις. ECU, από τα οποία, τα 1,075 δις ήταν σε κονδύλια του προϋπολογισμού και τα 1,3δις. σε δάνεια της Ε.Τ.Ε. (Μάττας Κ., 1997)

Τα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα αποτελούσαν το κυριότερο μέσο της μεσογειακής πολιτικής. Επειδή μάλιστα αυτά της τρίτης γενιάς έληγαν στις 31 Οκτωβρίου 1991, η Κοινότητα έπρεπε επ' ευκαιρία της ΑΜΠ να προβεί στην ανανέωσή τους. Η Επιτροπή πρότεινε αύξηση του συνολικού χρηματοδοτικού ποσού κατά 10%, για τη περίοδο 1992-1996. Συγκεκριμένα, οι προτάσεις της Επιτροπής αναφερόταν σε :

- Ενός χρηματοδοτικού ποσού 825 εκατ. ECU για τα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα των οκτώ ΤΜΧ (Αλγερία, Αίγυπτο, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανο, Μαρόκο, Συρία, Τυνησία) (Λυμπερόπουλος Κ., 1996)
και
- Ενός μη προγραμματισμένου ποσού 600 εκατ. ECU στη διάθεση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για δράσεις στήριξης των οικονομικών μεταρρυθμίσεων των ΤΜΧ. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Το σύνολο της κοινοτικής χρηματοδότησης ανέρχεται σε 1425 εκατ. ECU ενώ παράλληλα προβλέπεται και ένα ποσό της τάξεως των 1400 εκατ. ECU, ως δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ). Σύμφωνα με την πολιτική και τις εκτιμήσεις της ΕΚ, τα νέα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα στόχευαν :

- Στη μείωση της επισιτιστικής εξάρτησης
- Στη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας και ιδιαίτερα του βιομηχανικού τομέα και
- Στη προστασία του περιβάλλοντος (Τσαρδανίδης Χ., 1992)

Οι ανωτέρω προτάσεις της Επιτροπής για τα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα τετάρτης γενιάς δεν υιοθετήθηκαν ωστόσο στο ακέραιο από το Συμβούλιο Υπουργών Γενικών Υποθέσεων κατά τη συνεδρίαση του Δεκεμβρίου του 1990. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου για τις οκτώ ΤΜΧ περιορίστηκαν τελικά σε 775 εκατ. ECU για ενισχύσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, 300 εκατ. ECU για ενισχύσεις των οικονομικών τους μεταρρυθμίσεων και 1300 εκατ. ECU ως δάνεια από την ΕΤΕ. (European Report, 1990)

Για την οριστική πάντως κατανομή των χρηματοδοτήσεων το Συμβούλιο έλαβε υπ' όψη του τα εξής κριτήρια:

- Να διατηρηθούν ως έχουν οι χρηματοδοτήσεις της τρίτης γενιάς
- Να ληφθούν υπ' όψη οι ιδιαιτερότητες ορισμένων ΤΜΧ και
- Να υπολογιστεί χωριστά η περίπτωση του Λιβάνου, γιατί αδυνατούσε να εξοφλήσει το εξωτερικό του χρέος.

Με βάση τα κριτήρια αυτά, τον Φεβρουάριο του 1991, το Συμβούλιο Υπουργών αποφάσισε να ενισχύσει τις ΤΜΧ με τα ποσά που εμφανίζονται στον παρακάτω Πίνακα 2.2.1 :

Πίνακας 2.2.1: Χρηματοδοτικές ενισχύσεις των ΤΜΧ, 1992- 1996

ΧΩΡΕΣ	ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΕΤΕ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	568 (449)*	258 (200)	310 (249)
ΜΑΡΟΚΟ	438 (324)	218 (173)	220(151)
ΑΛΓΕΡΙΑ	350 (239)	70 (56)	280(183)
ΤΥΝΗΣΙΑ	284 (224)	116 (93)	168 (131)
ΣΥΡΙΑ	158 (146)	43 (36)	115 (110)
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	126 (100)	46 (37)	80 (63)
ΙΣΡΑΗΛ	82 (63)	-	82 (63)
ΣΥΝΟΛΟ	2.006 (1.514)	751 (595)	1.255 (950)

(*) Τα ποσά εντός παρενθέσεως αφορούν τα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα της τρίτης γενιάς, ενώ τα ποσά του γενικού προϋπολογισμού αποτελούν μη επιστρεπτές ενισχύσεις που περιλαμβάνουν και τα επισφαλή κεφάλαια

Πηγή : Τσαρτανίδης Χ., 1992

- ❖ Για τη περίοδο 1995-1999, εγκρίθηκε το ποσό των 4.685 εκατ. ECU. Το ποσό αυτό ενισχύθηκε από δάνεια της Ε.Τ.Ε., μεταξύ των οποίων και κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου και από τη χρηματική βοήθεια από μεμονωμένες χώρες της Ε.Ε. σε διμερές επίπεδο. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

2.3 Η διάσκεψη Ε.Ε. και χωρών της Μεσογείου στη Βαρκελώνη (1995)

Η πολυπλοκότητα, της περιοχής της Μεσογείου και των σύγχρονων διεθνών σχέσεων, σε συνδυασμό με την αύξηση των προβλημάτων που αναφέραμε, οδήγησαν σε αδιέξοδα και στην ανάγκη ύπαρξης μιας πιο συνεκτικής στρατηγικής μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της Μεσογείου. Έτσι, το 1995 στη Διάσκεψη της Βαρκελώνης, υπογράφηκε η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία (ΕΜΣ), η οποία αποτελείται από τρεις αλληλένδετους πυλώνες δράσης, και προνοούσε μια σειρά από φιλόδοξους οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς στόχους, με κύριο στόχο να προωθηθεί η σταθερότητα και η ασφάλεια στην περιοχή. (Εκθεση Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2008)

Η Διάσκεψη της Βαρκελώνης στις 27-28 Νοεμβρίου 1995, αποτελεί ορόσημο της ανανεωμένης ευρωμεσογειακής συνεργασίας εγκαινιάζοντας μια νέα περίοδο. Με την Διακήρυξη της Βαρκελώνης, η ΕΕ και οι μεσογειακοί της εταίροι συμφωνούν να συνεργαστούν, ώστε να αναδειχθεί η Μεσόγειος σε μία ζώνη συναλλαγών που θα εγγυάται την ανάπτυξη, την σταθερότητα και την ευημερία των κατοίκων της. Πρόκειται για μία εν εξελίξει διαδικασία σε διαπεριφερειακό επίπεδο, όπου σήμερα συμμετέχουν τα 27 μέλη της ΕΕ + 10 Μεσογειακά κράτη (Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Μαρόκο, Παλαιστινιακή Αρχή, Συρία, Τυνησία και Τουρκία). Η Λιβύη έχει καθεστώς παρατηρητή από το 1999. (Hegazy I., 2008)

Με την Διαδικασία της Βαρκελώνης επιχειρείται μία συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων των Μεσογειακών κρατών και αλλάζει ο τρόπος χρηματοδότησης. Η ΕΕ πλέον δεν χρηματοδοτεί κράτη αλλά προγράμματα και πολιτικές. Η παρουσία της ΕΕ στον μεσογειακό χώρο είναι επίσημη και ολοκληρωμένη. Με την διαδικασία της Βαρκελώνης γίνεται πλέον λόγος για εταιρική σχέση ΕΕ και Μεσογειακών χωρών. (Euromed-cooperation, 2009)

Η Διαδικασία της Βαρκελώνης περιστρέφεται γύρω από τρεις άξονες:

❖ Συνεργασία στους τομείς της πολιτικής και της ασφάλειας.

Οι συμμετέχοντες στην Συνδιάσκεψη αναγνωρίζουν την ανάγκη δημιουργίας μιας ζώνης ειρήνης και ασφάλειας. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω ενός πολιτικού διαλόγου στο πλαίσιο των αρχών του διεθνούς δικαίου. Παράλληλα, αναγνωρίζουν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού των λαών, σύμφωνα πάντα με τις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ. Επίσης, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα των υπολοίπων συμβαλλομένων μερών και να μην παρεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών. Επίσης συμφωνούν ότι θα συμβάλουν, ώστε η Μέση Ανατολή να αναδειχθεί σε Ζώνη χωρίς πυρηνικά, όπλα μαζικής καταστροφής, βιολογικά και χημικά όπλα. (Barcelona Declaration, 1995)

❖ Στενή συνεργασία σε οικονομικά και χρηματοοικονομικά θέματα, με στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης οικονομικής ευημερίας. Η συνεργασία περιλαμβάνει τρεις άξονες:

- 1) *Δημιουργία μιας Ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μέχρι το έτος 2010.* Συμφωνήθηκε η σταδιακή εξάλειψη των δασμολογικών και παραδασμολογικών εμποδίων για τα βιομηχανικά προϊόντα. Ενώ, για τα αντίστοιχα αγροτικά, προβλέφθηκε σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου μέσω αναγνώρισης προτιμησιακού καθεστώτος.
- 2) *Συντονισμένη δράση στο πλαίσιο της Οικονομικής συνεργασίας.* Και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη συμφώνησαν ότι για την αποτελεσματική συνεργασία στο οικονομικό πεδίο, πρέπει να προηγηθεί συντονισμός στις διοικητικές δομές και διαρθρωτικές προσαρμογές. (Euro – Mediterranean, 2003)
- 3) *Χρηματοπιστωτική συνεργασία.* Με την Διαδικασία της Βαρκελώνης ουσιαστικά τέθηκαν τα θεμέλια για την ανάπτυξη μιας ορθολογικής και αναβαθμισμένης χρηματοδοτικής συνεργασίας. Σημαντική καινοτομία είναι η θέσπιση ενός νέου χρηματοδοτικού κανονισμού MEDA, με τον οποίο αντικαθίστανται τα παλαιότερα διμερή πρωτόκολλα συνεργασία

Τα προγράμματα MEDA είναι ευέλικτα και έχουν στοχευμένη δράση, βασίζονται στη διμερή συνεργασία και αντιμετωπίζουν ξεχωριστά κάθε ΤΜΧ ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές της. Στο πλαίσιο των MEDA περιλαμβάνονται

και οι «οριζόντιες δράσεις» για την προώθηση της διαπεριφερειακής συνεργασίας. (Barcelona Declaration, 1995)

❖ Συνεργασία σε κοινωνικό, πολιτιστικό και ανθρωπιστικό επίπεδο.

Δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, μέσα από δημοκρατικούς θεσμούς και την εγκαθίδρυση κράτους δικαίου. Τονίζεται ιδιαίτερα η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της εκπαίδευσης, των πολιτιστικών ανταλλαγών και της επικοινωνίας. Επίσης συμφωνήθηκε να αντιμετωπισθεί συστηματικά και σε θεσμικό επίπεδο η μετανάστευση, η διαφθορά, η διακίνηση ναρκωτικών, το λαθρεμπόριο, η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία. (Hegazy I., 2008)

Η διάσκεψη της Βαρκελώνης τον Νοέμβριο του 1995, ως απώτατο σημείο μακροχρόνιων διαβουλεύσεων, αποτελεί ορόσημο της νέας ευρωμεσογειακής συνεργασίας και σηματοδοτεί μία καινούργια εποχή των σχέσεων της Ε.Ε. με τους μεσογειακούς της εταίρους. Η Διάσκεψη αυτή δεν αποτελεί μία ad hoc πρωτοβουλία, αλλά μία ανοιχτή και εξελισσόμενη διαδικασία, στην οποία καλούνται για πρώτη φορά «15+12» ευρωμεσογειακά κράτη να υλοποιήσουν από κοινού ένα μακροχρόνιο πρόγραμμα. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003) Έτσι, διευρύνονται οι διμερείς παραδοσιακές ευρωμεσογειακές σχέσεις και εντάσσονται πλέον σε ένα πολυμερές πλαίσιο μίας διαπεριφερειακής συνεργασίας. (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1995)

Η Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση διακρίνεται από τρεις βασικές καινοτομίες:

- Από τη κοινή σφαιρική αντιμετώπιση του συνόλου των προβλημάτων της μεσογειακής λεκάνης
- Από τον τρόπο διάθεσης της χρηματοδότησης (χρηματοδοτούνται πλέον συγκεκριμένες δράσεις στο χώρο και όχι στα κράτη) και
- Από την, για πρώτη φορά, επίσημη πολιτική παρουσία της Ε.Ε. στο μεσογειακό χώρο. (Κουλουμπής Θ., 1997)

Η Ευρωμεσογειακή σχέση σύμφωνα με τον Παπαστάμκο Γ., *ξεπερνάει τα όρια μιας απλής πολιτικής και λαμβάνει τη μορφή μιας κοινής οργανωτικής ενότητας με*

τρίτα κράτη και ενός προδιαγεγραμμένου διεθνούς μερικού συστήματος (Παπαστάμκος Γ., 1998).

2.4 Διεθνείς διασκέψεις για τις σχέσεις Ε.Ε. και Μεσογειακών κρατών

Οι σχέσεις της Ε.Ε. με χώρες της Μεσογείου, από το Νοέμβριο του 1995 λειτουργούν στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής συνεργασίας, προσφέροντας ένα σημαντικό βάθρο για την ανάδειξη ενός πολυμερούς πλαισίου συνεργασίας, με αρχικά αδύνατα, αλλά πολλά υποσχόμενη θεσμική φυσιογνωμία. (Barbé E., 1996).

Το 1995 ήταν η χρονιά εκείνη που αποτέλεσε το σημείο καμπής στις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Μεσογειακών κρατών για δύο λόγους. Ο πρώτος ήταν ότι ύστερα από μια σειρά επισκέψεων και συζητήσεων μεταξύ των δύο προηγούμενων αναφερθέντων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Καννών, της 26-27 Ιουνίου 1995, κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με τη θέση της Ένωσης για διάθεση χρηματικού ποσού και οικονομική συνεργασία της Ένωσης με τους εταίρους ενώ ο δεύτερος λόγος ήταν η αναμενόμενη διάσκεψη της Βαρκελώνης. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)

Έπειτα από την διάσκεψη μεταξύ Ε.Ε. και χωρών της Μεσογείου στη Βαρκελώνη ακολούθησε μία σειρά ευρωμεσογειακών “συναντήσεων” σε εντελώς διαφορετικό κλίμα στη Μέση Ανατολή, από εκείνο που επικρατούσε στις αρχές της δεκαετίας του '90 και το οποίο είχε διευκολύνει την εγκαθίδρυση μιας «συνολικής» προσέγγισης των περιφερειακών προκλήσεων. (Ξενάκης Κ. Δ., 2005)

Η δεύτερη ευρωμεσογειακή διάσκεψη έλαβε χώρα στη Μάλτα το 1997 και η ad hoc συνάντηση (meeting) στο Παλέρμο το 1998 κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., κατέληξαν σε έλλειψη ομοφωνίας σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και κυρίως στην αναβολή υπογραφής της Ευρωμεσογειακής Χάρτας (Euro-Mediterranean Charter). (Calleya S.C., 1999)

Η τρίτη ευρωμεσογειακή διάσκεψη διαδραματίστηκε στη Στουτγάρδη, το 1999 και ήταν επιτυχής, αφού κατάφερε να δώσει νέα ώθηση στη Διακήρυξη της Βαρκελώνης και ενίσχυσε τον τρίτο πυλώνα της ευρωμεσογειακής συνεργασίας. Στα πλαίσια της Πορτογαλικής Προεδρίας της Ε.Ε., το Ινστιτούτο Διεθνών Στρατηγικών Μελετών της Λισσαβόνας, διοργάνωσε τον Ιούνιο του 2000 ένα συνέδριο για πενταετή απολογισμό των τριών πυλώνων. Έμφαση δόθηκε στις διμερείς συμφωνίες για την ολοκλήρωση της ΖΕΣ και τη συνεργασία κατά τρομοκρατίας και ρατσισμού.

Η τέταρτη ευρωμεσογειακή διάσκεψη στη Μασσαλία, έλαβε χώρα υπό τη σκιά του ξεσπάσματος της δεύτερης Indifada, με αποτέλεσμα να απέχουν για πρώτη φορά στη διάρκεια της ΕΜΣ, η Συρία και ο Λίβανος. (Stavridis S., 2001) Η πέμπτη ευρωμεσογειακή διάσκεψη στη Βαλένθια το 2002, ασχολήθηκε με την ύπαρξη και ενίσχυση διαλόγου σε θέματα κουλτούρας και πολιτισμού. Το 2003 στη Κρήτη, διοργανώθηκε συνέδριο με θέμα διαπραγμάτευσης τη σημασία ύπαρξης διαλόγου μεταξύ πολιτισμών και κοινωνιών των μετεχόντων στην ευρωμεσογειακή συνεργασία. (Fontazione Mediterraneo, 2010)

Κατά τη διάρκεια της έκτης ευρωμεσογειακής διάσκεψης στη Νάπολη, στις 2-3 Νοεμβρίου 2003, διατυπώθηκε με έμφαση η ανάγκη για μία αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. (Ξενάκης Κ. Δ., 2005) Το 2004 και συγκεκριμένα στις 5-6 Μαΐου διαδραματίστηκε στο Δουβλίνο μία ενδιάμεση ευρωμεσογειακή υπουργική διάσκεψη με πρωταρχικό θέμα την ειρήνη στη Μέση Ανατολή και την απεμπλοκή από το αδιέξοδο στο Ιράκ. (Euro-med, 2004)

Στη Χάγη στις 29-30 Νοεμβρίου το 2005, διοργανώθηκε μία ειδική συνάντηση με στόχο τη προετοιμασία για επέτειο των 10 ετών από τη διακήρυξη της Βαρκελώνης. Τότε, έχουμε και το καθορισμό και τη δημιουργία του ευρωμεσογειακού ιδρύματος Anna Lindh, υπεύθυνο για διάλογο μεταξύ των πολιτισμών. Επίσης, οι χώρες αναφέρθηκαν και στο χρηματοδοτικό πρόγραμμα MEDA. (Euromedi, 2010)

Η έβδομη ευρωμεσογειακή διάσκεψη έλαβε χώρα στο Λουξεμβούργο στις 30-31 Μαΐου 2005 και οι υπουργοί συζήτησαν τη κατάσταση που επικρατεί και τι στάση θα ακολουθήσουν μετέπειτα καθώς επίσης προετοιμάστηκαν για την επετειακή έκτακτη Σύνοδο Κορυφής στη Βαρκελώνη το Νοέμβρη του 2005. Στη

Σύννοδο αυτή ενέκριναν ένα πενταετές πρόγραμμα εργασίας του οποίου ο στόχος είναι η ενίσχυση των σχέσεων στη Μεσόγειο και η καταπολέμηση των μεγάλων προκλήσεων της περιοχής. (Ξενάκης Κ. Δ., 2005)

Η όγδοη ευρωμεσογειακή διάσκεψη στο Τάμπερε στις 27-28 Νοεμβρίου 2006, αναφέρθηκε στη κατάσταση πολιτικού διαλόγου και ασφάλειας και στο φαινόμενο της τρομοκρατίας καθώς και τρόπους καταπολέμησης. Η ένατη ευρωμεσογειακή διάσκεψη στις 5-6 Νοεμβρίου 2006 στη Λισαβόνα και δόθηκε βαρύτητα στο θέμα της συνεργασίας των ευρωμεσογειακών χωρών, όχι μόνο σε περιπτώσεις κρίσης ή κινδύνου αλλά και γενικότερης περιόδου. (Euro-med, 2004)

Η δέκατη και τελευταία ευρωμεσογειακή διάσκεψη έγινε στη Μασσαλία στις 3-4 Νοεμβρίου του 2008 και προτάθηκε το πρόγραμμα «Maison des Alliances» ώστε να αποφευχθούν απώλειες από πόρους άλλων προγραμμάτων.

2.5 Διαδικασία Βαρκελώνης και Ελλάδα

Η Ελλάδα, είχε προβάλει σοβαρές αντιρρήσεις, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 για την προτεινόμενη κατάργηση της καταβολής των δασμών για όλα τα αγροτικά προϊόντα που περιέχονταν στα πρωτόκολλα συνεργασίας μέχρι την 1-1-1993. (Euromed Cooperation, 2009) Ωστόσο, μετά από έντονες πιέσεις, υποχώρησε. Στην απόφαση αυτή, συνέβαλε η συνειδητοποίηση ότι τελικά οι όποιες εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τις ΤΜΧ, δεν αποτελούσαν απειλή για την ευρωπαϊκή και άρα, και για την ελληνική αγροτική παραγωγή. Επιπλέον, η άρση των δασμών είχε ήδη δρομολογηθεί για την 1/1/1996, επομένως ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι οι εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τις ΤΜΧ είναι περιορισμένες, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό από αυτές δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά αλλά συμπληρωματικά, – ιδιαίτερα στις περιπτώσεις νωπών προϊόντων, τα οποία εισάγονται στην ελληνική αγορά σε περιόδους που δεν υπάρχει αντίστοιχη ελληνική παραγωγή. Η Ελλάδα διατύπωσε επιφυλάξεις σχετικά με την επιλεξιμότητα της Τουρκίας και την περίληψή της στο πρόγραμμα οριζόντιας

δράσης της Κοινότητας (MEDA), ζητώντας ουσιαστικά η χρηματοδότηση να περιοριστεί αποκλειστικά στις χώρες του Μαγκρέμπ και του Μασρέκ. Βεβαίως, υπήρξε σοβαρός αντίλογος και αντιδράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, 2009)

2.6 Τα προγράμματα MEDA

Σημαντικά μέσα για την εκπλήρωση των στόχων της ευρωμεσογειακής συνεργασίας, αποτελούν τα ευρωμεσογειακά δίκτυα συνεργασίας ή Προγράμματα MED, τα οποία ισχύουν ήδη από το 1992 και αποβλέπουν στη προώθηση της κοινωνίας των πολιτών. Μέσω των προγραμμάτων αυτών προβλέπεται σημαντική χρηματοδότηση για τη συνεργασία μεταξύ οργανισμών και επιχειρήσεων των Τ.Μ.Χ. και χωρών της Ε.Ε. Κυριότερα από τα προγράμματα αυτά είναι :

- MED-CAMPUS, που προωθεί τη συνεργασία μεταξύ Πανεπιστημίων και άλλων μορφωτικών οργανισμών και αποσκοπεί στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των Τ.Μ.Χ.
- MED-MEDIA, που χρηματοδοτεί έργα για τη συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών του χώρου των Μ.Μ.Ε.
- MED-URS, για τη προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στη βελτίωση των όρων διαβίωσης
- MED-INVEST, για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- MED-MIGRATION, το οποίο αποβλέπει στην ενσωμάτωση των μεταναστών. Το πρόγραμμα αυτό ενσωματώθηκε στο πρόγραμμα MED-URS.

Οι κυβερνήσεις των Τ.Μ.Χ. φάνηκαν πολύ ευαίσθητες απέναντι στα προγράμματα αυτά και στους στόχους της δημοκρατικοποίησης. Πολλές κυβερνήσεις των Τ.Μ.Χ. ζήτησαν να προστεθεί στη Διακήρυξη της Βαρκελώνης, το ότι η προβλεπόμενη συνεργασία των προγραμμάτων αυτών πρέπει να γίνεται στα πλαίσια των νόμων των επί μέρους Τ.Μ.Χ. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003).

Το χρηματοδοτικό υπέρ των ΤΜΧ Πρόγραμμα MEDA (Mesures d'ajustement), απορρέει από τον Κανονισμό υπ' αριθμ.1488 του 1996 του Συμβουλίου

της 23ης Ιουλίου 1996 και αφορά ακριβώς στα συνοδευτικά χρηματοδοτικά και τεχνικά μέτρα τη μεταρρύθμιση των οικονομικών και κοινωνικών δομών στο πλαίσιο της ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης . Ενώ, για το μέγεθος των κονδυλίων του Προγράμματος MEDA I που έληξε το 1999, η Ε.Ε. συνέδεε άμεσα τις μεταρρυθμίσεις των οικονομικών και κοινωνικών δομών των ΤΜΧ μέσω των χρηματοδοτήσεων με τις συνέπειες που μπορεί να επιφέρει η οικονομική ανάπτυξη στον κοινωνικό και στον τομέα του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο μάλιστα αυτό, η Ε.Ε. προέβλεπε μέτρα οικονομικής ενίσχυσης των ΤΜΧ, είτε μέσω χρηματοδότησης είτε μέσω χορήγησης δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Το νέο χρηματοδοτικό Πρόγραμμα της Ε.Ε. προς τις ΤΜΧ, το MEDA II , ενεργοποιήθηκε στη βάση του Κανονισμού υπ' αριθ. 2698 του 2000 της 26 Νοεμβρίου 2000. Το νέο πρόγραμμα, που ίσχυσε για την επταετία 2000-2006, πέραν του ότι ενισχύει σημαντικά τα διατιθέμενα κονδύλια προς τις ΤΜΧ, καθιστά περαιτέρω περισσότερο εύχρηστη και λειτουργική τη διαδικασία ενεργοποίησής τους. (Σειμένης Α. Ι., 2003)

Στον οικονομικό τομέα, μεταξύ 1995 και 2006, η ΕΕ υποστήριξε τη διαδικασία της Βαρκελώνης μέσω κονδυλίων από προϋπολογισμό του προγράμματος MEDA. Από το 2007, η οικονομική υποστήριξη της ΕΕ παρέχεται από το κονδύλια του προϋπολογισμού του ευρωπαϊκού μέσου γειτονίας και εταιρικής σχέσης .

Μεταξύ των ετών 1995-2006, το ποσό των € 8,785 διοχετεύτηκαν στους νότιους μεσογειακούς εταίρους. Και συγκεκριμένα :

Το 1995-1999 δόθηκαν μέσω των MEDA €3,435 εκατομμύρια από τα € 8.7 δις .Ενώ τα έτη 2000-2006 δόθηκαν €5,350 εκατομμύρια. Και πιο αναλυτικά στον πίνακα 2.6.1 έχουμε:

Πίνακας 2.6.1 : Χρηματικές Ενισχύσεις –MEDA / €

ΧΩΡΑ	2000-2006 (MEDA)	2007
	ΣΕ € ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ	ΣΕ € ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ
ΔΙΜΕΡΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ		
ΑΛΓΕΡΙΑ	339	57
ΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΓΑΖΑΣ	522	453
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	593	137
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	331	62
ΛΙΒΑΝΟ	133	50
ΜΑΡΟΚΟ	980	190
ΣΥΡΙΑ	180	20
ΤΥΝΗΣΙΑ	518	103
ΙΣΡΑΗΛ	0	2
ΛΙΒΥΗ	0	2
ΣΥΝΟΛΟ	€3,595	€1,076
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	€1,052	€178
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	€4,647	€1254

Πηγή: Communication From the Commission to the European Parliament & the Council, 2008

Επιπλέον, μεταξύ 1995 και 2007, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) συνέβαλε συνολικά με € 11.208 εκατομμύρια στη χρηματοδότηση των προγραμμάτων στους εταίρους του νότου. Και αυτά τα €11.2 δισεκατομμύρια είναι χωρισμένα ως εξής:

Τα έτη 1995-1999, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κατέβαλε € 4,808 εκατ. και για τα έτη 2000-2006, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κατέβαλε €6,400 εκατ. (IFPTS, 2006)

2.7 Οι Ευρωμεσογειακές συμφωνίες σύνδεσης

Η Κοινότητα συνομολόγησε συνθήκες, η μορφή των οποίων προσδιορίζεται κατά βάση από τη Συνθήκη της Ρώμης. Αυτές οι συνθήκες, που εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάλογα με τον τύπο και το περιεχόμενο τους κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες :στις *εμπορικές* και στις *συμφωνίες σύνδεσης*. (Σεϊμένης Α. Ι., 2003)

Στις πρώτες, παρέχεται η δυνατότητα στη Κοινότητα να συνάπτει προτιμησιακές ή μη προτιμησιακές συμφωνίες με τρίτα κράτη. Ως προτιμησιακές, θεωρούνται οι συμφωνίες που περιέχουν μειώσεις δασμών αποκλειστικά για τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας, σε αντιδιαστολή με τις μη προτιμησιακές, των οποίων οι μειώσεις μπορούν να επεκταθούν σε κάθε τρίτο κράτος που ήθελε να κάνει χρήση αυτών. Οι προτιμησιακές συμφωνίες οι οποίες στην πλειονότητά τους στοχεύουν στη δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών ή τελωνειακής ένωσης έχουν δεχθεί κριτική γιατί παραβιάζουν την αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους που αποβλέπει στη διενέργεια εμπορικών συναλλαγών χωρίς διακρίσεις.

Στη δεύτερη κατηγορία, αυτή των *συμφωνιών σύνδεσης*, συγκαταλέγονται όλες οι συμφωνίες οι οποίες αποβλέπουν είτε στη δημιουργία τελωνειακής ένωσης με απώτερο στόχο τη μελλοντική ενσωμάτωση της τρίτης χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. οι συμφωνίες που είχαν συνομολογήσει η Ελλάδα και η Τουρκία), είτε στη δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. (Σιούσουρας Π. Π., 2003)

Στις τελευταίες αυτές συμφωνίες, χαρακτηριστικό παράδειγμα των οποίων αποτελούν οι συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες Magreb (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία, Λιβύη, Μαυριτανία), Mashrek (Αίγυπτος, Δυτική Όχθη και Γάζα, Λίβανος, Ιορδανία, Συρία, Ιράκ) και η Σύμβαση της Lomé, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει σε πρώτο στάδιο σε ετεροβαρή βάση δασμολογικές προτιμήσεις στα συμβαλλόμενα τρίτα κράτη, καθώς και ένα ευρύ φάσμα συνεργασιών βιομηχανικού, τεχνολογικού και χρηματοδοτικού χαρακτήρα. (Σεϊμένης Α. Ι., 2003)

Η συνομολόγηση συμφωνίας σύνδεσης της Ελλάδας με τη Κοινότητα έγινε την 9^η Ιουλίου 1961 και εντάσσεται στην κατηγορία των συμφωνιών που συνομολογεί η Ευρωπαϊκή Ένωση με τρίτα κράτη στη βάση του άρθρου 238. Στις 12

Σεπτεμβρίου 1963 ακολούθησε η συνομολόγηση μίας συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Κοινότητας και της Τουρκίας ενώ από το 1969 και μετά η υπογραφή μιας σειράς συμφωνιών σηματοδοτεί τη στροφή της Κοινότητας στην υιοθέτηση μιας περισσότερο δραστηκής μεσογειακής πολιτικής : το 1969 με την Τυνησία και το Μαρόκο, το 1970 με το Ισραήλ, την Ισπανία και τη Μάλτα και το 1972 με την Κύπρο. (Σιούσουρας Π. Π., 2003)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διμερείς συμφωνίες με κάθε χώρα ξεχωριστά. Οι σημαντικότερες είναι οι ευρωμεσογειακές συμφωνίες σύνδεσης που η Ένωση διαπραγματεύεται και συνομολογεί χωριστά με μεσογειακές χώρες. Εκφράζουν τις γενικές αρχές που καθορίζουν τη νέα ευρωμεσογειακή σχέση, αν και κάθε μια περιέχει τα ειδικά χαρακτηριστικά των σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και κάθε μεσογειακής χώρας. (Μούσης Ν., 2008)

Οι δασμολογικές προτιμήσεις που καθιέρωσαν οι εν λόγω συμφωνίες είχαν ετεροβαρή χαρακτήρα, καθόσον περιορίζονταν μόνον στα προϊόντα καταγωγής των τρίτων, ως προς την Κοινότητα, κρατών. Δηλαδή, οι συμφωνίες αυτές συνομολογήθηκαν με σκοπό να ευνοήσουν τις εξαγωγές και κατ' επέκταση τις οικονομίες των τρίτων κρατών και ο βαθμός της εκάστοτε δασμολογικής προτιμήσεως υποδήλωνε το πλεονέκτημα που επιθυμούσε να προσδώσει η Κοινότητα σε έκαστο των κρατών, με το οποίο συνομολογούσε τη συμφωνία σύνδεσης. (Σειμένης Α. Ι., 2003)

Για να τεθεί σε ισχύ, κάθε συμφωνία σύνδεσης πρέπει να επικυρωθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Κοινοβούλιο των χωρών των εταίρων και τα Κοινοβούλια των 25 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(www.iemed.org, 2009)

Στον παρακάτω πίνακα 2.7.1 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι συμφωνίες σύνδεσης:

Πίνακας 2.7.1 : Ευρωμεσογειακές Συμφωνίες Σύνδεσης

ΧΩΡΑ	ΑΡΧΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ	ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ	ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΕ ΙΣΧΥ
ΤΥΝΗΣΙΑ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1994	ΙΟΥΝΙΟΣ 1995	ΙΟΥΛΙΟΣ 1995	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1997
ΙΣΡΑΗΛ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1995	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1995	ΙΟΥΝΙΟΣ 2000
ΜΑΡΟΚΟ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1995	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1996	ΜΑΡΤΙΟΣ 2000
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	ΜΑΙΟΣ 1996	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1996	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1997	ΙΟΥΛΙΟΣ 1997
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	ΙΟΥΛΙΟΣ 1995	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1997	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1997	ΜΑΙΟΣ 2002
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ 1995	ΙΟΥΝΙΟΣ 1999	ΙΟΥΝΙΟΣ 2001	ΙΟΥΝΙΟΣ 2004
ΑΛΓΕΡΙΑ	ΙΟΥΝΙΟΣ 1997	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2001	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2002	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2005
ΛΙΒΑΝΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1995	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2002	ΙΟΥΝΙΟΣ 2002	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2006
ΣΥΡΙΑ	ΜΑΡΤΙΟΣ 1998	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ/ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009	-----
ΤΟΥΡΚΙΑ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1996	ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ	ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1996

Πηγή : IEMED.ORG

Μέχρι την εισαγωγή της στην ΕΕ, η Τουρκία θα λειτουργεί με βάση τη συμφωνία τελωνειακής ένωσης, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουαρίου του 1996 και είναι βασισμένη στη πρώτη γενιάς συμφωνία του 1963. Επίσης, το 2008 η συμφωνία σύνδεσης με τη Συρία αναθεωρήθηκε και ενημερώθηκε. Αναμένεται να τεθεί σε ισχύ αφού επικυρώθηκε κατά τη διάρκεια του 2009. (Ipts, 2009)

2.7.1 Αλγερία

Η συνεργασία της Αλγερίας με την Ε.Ε. ξεκίνησε το 1979 (L/263, 27.09.1978), με τη συμφωνία συνεργασίας και συνεχίστηκε και έπειτα με νέα μορφή συνεργασίας το Δεκέμβριο του 2001 με την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης, η οποία έλαβε τελικώς χώρα στο πλαίσιο της Πέμπτης Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης των Υπουργών Εξωτερικών, στη Βαλένθια

της Ισπανίας, στις 22 Απριλίου 2002. Η συμφωνία προβλέπει τη δέσμευση και των δύο μερών για την περαιτέρω απελευθέρωση του μεταξύ τους εμπορίου με απώτερο στόχο να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις και το καταναλωτικό κοινό της Αλγερίας, αλλά και να επωφεληθούν τα μέγιστα από την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων της σταδιακής μείωσης στο ελάχιστο των εισαγωγικών δασμών για τα βιομηχανικά προϊόντα καταγωγής Ε.Ε.

Η Αλγερία και η ΕΕ δεσμεύονται από τη δεσμευτική νομικά συνθήκη υπό μορφή συμφωνίας σύνδεσης. (www.eeas.eu) Η Ε.Ε. είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Αλγερίας και απορροφά σχεδόν τα 2/3 των συνολικών εξαγωγών της Αλγερίας. Σημειώνουμε ότι τα παραγόμενα γεωργικά προϊόντα δεν επαρκούν και για το λόγο αυτό η Αλγερία πραγματοποιεί εισαγωγές ειδών διατροφής σε μεγάλες ποσότητες. Τα κυριότερα εξαγόμενα προϊόντα είναι οι χουρμάδες, τα σταφύλια, τα κρασιά, οι ελιές, το ελαιόλαδο και ορισμένα είδη λαχανικών.

Ενώ ο γεωργικός τομέας, ανήκει κατά μεγάλο ποσοστό σε ιδιώτες, το κράτος εξακολουθεί να τον ελέγχει μέσω επιδοτήσεων και του παρεμβατισμού του στη διαμόρφωση των τιμών λιανικής πώλησης. Υφίστανται ανάγκες εισαγωγής σε δημητριακά (σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι), φυτικά έλαια, γαλακτοκομικά προϊόντα, (γάλα σε σκόνη, βούτυρο, τυρί τύπου (cheddar) και ειδικότερα προϊόντα όπως ξύδι, όσπρια, ξηρούς καρπούς και δαμάσκηνα. (Βουδούρης Ι. Σ., 2009)

Αναφορικά με κάποια αγροτικά προϊόντα, η ΕΕ στοχεύει στην χωρίς περιορισμούς εισαγωγή τους - χωρίς εισαγωγικούς δασμούς και ποσοτικούς περιορισμούς- ενώ η Αλγερία από την πλευρά της δεσμεύτηκε για τον περιορισμό των εισαγωγικών δασμών στα προϊόντα ΕΕ. Τέλος, η ίδια πολιτική ακολουθείται και για τα κατεργασμένα αγροτικά προϊόντα καθώς και για τα προϊόντα αλιείας. (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2008)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Αλγερίας είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2005/97, για γενικά περί εισαγωγών ελαιόλαδου Αλγερίας(Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.0148/98, για λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού 2005/97(Euro-Lex)

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98, για διαχείριση κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων προϊόντων Αλγερίας και άλλων χωρών της Μεσογείου (Euro-Lex)

2.7.2 Αίγυπτος

Οι μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις μεταξύ Αιγύπτου και ΕΕ κατέληξαν τελικά στη Συμφωνία Σύνδεσης, η οποία υπογράφηκε στις 25 Ιουνίου 2001, στο Λουξεμβούργο και τέθηκε σε ισχύ με την κύρωσή της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθώς και τα Κοινοβούλια των κρατών μελών και της Αιγύπτου- στα τέλη του 2004. (www.europra.eu) Η συμφωνία αυτή αντικαθιστά την προηγούμενη συμφωνία συνεργασίας (L/266, 27.09.1978.). Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Αιγύπτου, κατέχοντας το 43% των εξαγωγών και το 36% των εισαγωγών και έτσι, η δημιουργία μιας μεταξύ τους ζώνης ελεύθερων συναλλαγών σηματοδοτεί μία νέα φάση στις Ευρωμεσογειακές σχέσεις, καθώς πλέον έχει δρομολογηθεί η εφαρμογή ενός σημαντικού αριθμού Συμφωνιών Σύνδεσης με τη Βόρειο Αφρική και τη Μέση Ανατολή. (www.ekome.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Αιγύπτου είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2266/96, για διαχείριση κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων προϊόντων Αιγύπτου και άλλων χωρών της Μεσογείου(Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 196/97 , για εισαγωγές ρυζιού αιγυπτιακής καταγωγής
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Αιγύπτου (Euro-Lex).

2.7.3 Ιορδανία

Η Ευρωμεσογειακή Συμφωνία Σύνδεσης (L/129, 15.05.2002) με την Ιορδανία υπεγράφη το Νοέμβριο του 1997, σε αντικατάσταση της προηγούμενης Συμφωνίας Συνεργασίας του 1977, τέθηκε σε ισχύ- αφού κυρώθηκε από τα Εθνικά Κοινοβούλια και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- την 1η Μαΐου 2002 και έχει αόριστη διάρκεια. Η Ιορδανία είναι επίσης μέλος του ΠΟΕ από το 2000 και έχει συνάψει ανάλογες Συμφωνίες Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου με τις Η.Π.Α. και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών. (www.ekome.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Ιορδανίας είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Ιορδανίας (Euro-Lex)

2.7.4 Ισραήλ

Η Συμφωνία υπεγράφη στις 20 Νοεμβρίου 1995 στις Βρυξέλλες, και, έπειτα από την κύρωσή της από τα Κοινοβούλια των κρατών-μελών, το τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2000 (L/147, 21.06.2000.), αντικαθιστώντας την συμφωνία συνεργασίας του 1975, αλλά και την Ενδιάμεση Συμφωνία Σύνδεσης(L/71, 21.03.1996)του 1996 σχετικά με ζητήματα εμπορίου και άλλα συναφή θέματα. (www.eliamer.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής του Ισραήλ είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.3057/98, για διαχείριση κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής του Ισραήλ (πορτοκάλια).(Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.1460/97, για ύπαρξη δασμού σε εισαγωγές γαριφάλων καταγωγής Ισραήλ. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Ισραήλ.(Euro-Lex)

2.7.5 Κύπρος

Η Κύπρος υπέγραψε ειδική συμφωνία με την ΕΕ το 1972. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κύπρου, καλύπτοντας το 52,5% των εισαγωγών και το 39,5% των εξαγωγών. Από την 1η Ιανουαρίου 1998 ορισμένα μόνον βιομηχανικά και γεωργικά προϊόντα εξαιρούνται της ελεύθερης κυκλοφορίας. Μετά από τη συμφωνία σύνδεσης, η Κύπρος έχει επωφεληθεί από τρία οικονομικά πρωτόκολλα συνολικής αξίας 136 εκατ. Ecu. Το τέταρτο πρωτόκολλο, που υπεγράφη στις 12 Ιανουαρίου 1995, προέβλεπε ένα ποσό 74 εκατ. Ecu για την περίοδο 1995-1999. Σύμφωνα με τον Κανονισμό του Συμβουλίου 555/2000 της 13ης Μαρτίου 2000, η προενταξιακή βοήθεια για την Κύπρο κατά την περίοδο 2000-2004 θα ανέλθει σε 95 εκατ. ευρώ, τα οποία θα μοιραστεί με τη Μάλτα. Στις 20 Μαρτίου 2000, εγκρίθηκε με την Απόφαση του Συμβουλίου 2000/248 η πρώτη Εταιρική Σχέση για την Προσχώρηση της Κύπρου. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Κύπρου είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.592/97, για εισαγωγή πορτοκαλιών(Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Κύπρου

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.,650/98 για το άνοιγμα και τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Τυνησίας. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)

2.7.6 Λίβανος

Μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις χαρακτηρίζουν τη σχέση Λιβάνου με την ΕΕ, που εντάθηκαν κυρίως κατά τη διάρκεια του 2001, οι οποίες κατέληξαν στην υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης και μίας Ενδιάμεσης Συμφωνίας σχετικά με το εμπόριο και διάφορα άλλα εμπορικά ζητήματα, στις 17 Ιουνίου 2002, και την κύρωση της πρώτης από το Κοινοβούλιο του Λιβάνου στις 2 Δεκεμβρίου 2002 καθώς και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 15 Ιανουαρίου 2003- το οποίο υιοθέτησε και ένα ψήφισμα για τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ ΕΕ και Λιβάνου. (www.eliamer.gr)

Η εν λόγω Συμφωνία επικεντρώνει κυρίως στον περιορισμό των εισαγωγικών δασμών για τα βιομηχανικά προϊόντα, στις αμοιβαίες υποχωρήσεις σχετικά με τα αγροτικά και τα κατεργασμένα αγροτικά προϊόντα, στην εμπορική πολιτική- δέσμευση για την υιοθέτηση της νέας διεθνούς οικονομικής νομοθεσίας για τον ανταγωνισμό, σε πέντε χρόνια από την θέση της σε ισχύ, πνευματική ιδιοκτησία, δημόσιες συμβάσεις- αλλά και στους κανόνες καταγωγής των προϊόντων, και αντικαθιστά την προηγούμενη Συμφωνία Συνεργασίας (L/267, 27.09.1978.) Η Ενδιάμεση Συμφωνία (L/262, 30.09.2002.) ετέθη σε ισχύ τον Απρίλιο του 2006, αφού κυρώθηκε από την ΕΕ τον Ιούλιο του προηγούμενου χρόνου και από το Κοινοβούλιο του Λιβάνου τον Ιανουάριο του 2003. (www.ekome.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής του Λιβάνου είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2007/97, γενικά περί εισαγωγών ελαιόλαδου.

2.7.7 Μάλτα

Η Μάλτα είχε υπογράψει ειδική συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ το 1970 και η συμφωνία αυτή προέβλεπε οικονομική και εμπορική συνεργασία που θα κατέληγε σε μία τελωνειακή ένωση καθώς και σε μία χρηματοοικονομική συνεργασία και εξέταζαν τη δυνατότητα να ενταχθεί αργότερα στην Κοινότητα.

Το καθεστώς των σχέσεων με τη Μάλτα ακολούθησε αυτό των σχέσεων με την Κύπρο, μέχρι τις εκλογές του 1996, τις οποίες κέρδισε η εργατική κυβέρνηση, η οποία και πάγωσε το αίτημα ένταξης στην Ένωση. Το 1998 το αίτημα ένταξης επαναδραστηριοποιήθηκε. Στις 20 Μαρτίου 2000, το Συμβούλιο ενέκρινε την πρώτη εταιρική σχέση προσχώρησης (Απόφαση 2000/249). (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Μάλτας είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Μάλτας. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98, για το άνοιγμα και τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής. (Euro-Lex)

2.7.8 Μαρόκο

Η Συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Μαρόκου (L/70, 18.03.2000), το οποίο έχει ήδη υποβάλλει αίτηση υποψηφιότητας μέλους της ΕΕ, αίτηση που εκκρεμεί για διάφορους λόγους- υπεγράφη, για αόριστη διάρκεια, το 1996, αλλά τέθηκε σε ισχύ τέσσερα χρόνια αργότερα, την 1η Μαρτίου 2000, με κύριο περιεχόμενο το αγροτικό εμπόριο και τα φορολογικά αποτελέσματα από τη σταδιακή κατάργηση των δασμών και την τελωνειακή συνεργασία και με βασικό στόχο τη σταδιακή απελευθέρωση του εμπορίου κατά τα επόμενα δώδεκα χρόνια με απώτερη κατάληξη τη Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών, το αργότερο στις 28 Φεβρουαρίου του 2012. (www.eliamer.gr)

Ως αποτέλεσμα της στενής του σχέσης με την Ε.Ε., υπάρχει προνομιακή δασμολογική μεταχείριση κοινοτικών προϊόντων, καθώς και αντίστροφα, μαροκινών προϊόντων στην Ε.Ε., ενώ πρόσφατα συμφωνήθηκε επίσπευση της μείωσης δασμών σε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Όσον αφορά το εμπόριο αγροτικών προϊόντων, σημειώνεται ότι καθώς άνω του 60% των μαροκινών εξαγωγών του κλάδου παραδοσιακά κατευθύνεται προς την Ε.Ε., το ρυθμιστικό πλαίσιο και καθεστώς προδιαγραφών του Μαρόκου για αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα εναρμονίζεται σχεδόν πλήρως με το αντίστοιχο κοινοτικό. Τον Δεκέμβριο του 2009, υπογράφηκαν συμφωνημένα πρακτικά διαπραγματεύσεων Ε.Ε.-Μαρόκου (έπειτα από 4 έτη διαπραγματεύσεων), σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας περαιτέρω απελευθέρωσης του εμπορίου αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2010)

Εξαιτίας πληθώρας και σχετικής πολυπλοκότητας διαδικασιών (τελωνειακών κλπ.), απαιτείται σημαντικό χρονικό διάστημα προκειμένου ένα προϊόν να φθάσει στον τελικό του προορισμό, μετά την εισαγωγή του στη χώρα. Για την εισαγωγή ορισμένων αγροτικών προϊόντων, όπως σιτηρά, δημητριακά και όσπρια, ιδιαίτερης σημασίας για την εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση, υπάρχει ειδικότερο συνδυασμένο σύστημα υποβολής προσφορών, ποσοτώσεων και δασμολογικών επιβαρύνσεων, το οποίο διαχειρίζεται ο Εθνικός Διεπαγγελματικός Οργανισμός Οσπρίων και Δημητριακών (ONICL, εποπτεύεται από το Υπουργείο Γεωργίας). (Υπουργείο Γεωργίας Μαρόκου, 2010)

Ακόμη το Μαρόκο έχει συνυπογράψει με την Τυνησία, την Αίγυπτο και την Ιορδανία την Συμφωνία του Αγκαντίρ, η οποία αποσκοπεί στην δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ των χωρών της Νότιας Μεσογείου και η οποία ετέθη σε ισχύ στις 27.5.2007. Επίσης, το Μαρόκο αποτελεί μέρος της συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών των χωρών του Αραβικού κόσμου και του ΠΟΕ. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2010)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής του Μαρόκο είναι:

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 3057/95 , για τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Μαρόκου (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2062/96, για εισαγωγές ελαιόλαδου καταγωγής Μαρόκου (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2007/97, για εφαρμογή κανόνων ειδικού καθεστώτος εισαγωγών ελαιόλαδου καταγωγής Μαρόκου
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Μαρόκου (μπιζέλια) (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98, για διαχείριση κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων προϊόντων Μαρόκου και άλλων χωρών της Μεσογείου (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.0152/98, για λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού 2006/97 (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 593/00, για αναστολή εφαρμογής κανονισμού 2006/97 (Euro-Lex)

2.7.9 Παλαιστινιακή Αρχή

Η ιδιόζουσα κατάσταση που επικρατεί στη Μέση Ανατολή, οδήγησε το 1997, σε μία ενδιάμεση ευρωμεσογειακή συμφωνία με την Οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης, αντίστοιχη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας ΕΕ-Ισραήλ, η οποία και τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Ιουλίου 1997(L/187, 16.7.97.). Αν και η Συμφωνία αυτή προέβλεπε τη δημιουργία μία Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ, της Δυτικής όχθης και της Λωρίδας της Γάζας, η αδυναμία της παλαιστινιακής οικονομίας και η ασταθής πολιτική κατάσταση στην περιοχή, δεν άφησαν και πολλά περιθώρια για περαιτέρω διαπραγματεύσεις καθώς και για μία ολοκληρωμένη συμφωνία σύνδεσης.

(www.ekome.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Παλαιστίνης είναι:

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Παλαιστίνης. (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98, για το άνοιγμα και τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Παλαιστίνης. (Γαλανόπουλος Κ., 1997)

2.7.10 Συρία

Η Συρία είναι η μόνη χώρα με την οποία δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί οι διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία σύνδεσης, όμως οι εμπορικές διμερείς τους σχέσεις είναι ενδεικτικές του ευνοϊκού κλίματος: η ΕΕ είναι ήδη ο βασικός εμπορικός εταίρος της Συρίας, καθώς απορροφά το 55% των εξαγωγών της και καλύπτει το 30% των εισαγωγών της. Οι δεσμοί μεταξύ της Συρίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκίνησαν από το 1978, οπότε και υπεγράφη η Συμφωνία Συνεργασίας (L/269/27.09.1978.).

Από το 1995, η σχέση μεταξύ Συρίας και ΕΕ αναπτύσσεται στο πλαίσιο της ευρωμεσογειακής συνεργασίας, με έναρξη των διαπραγματεύσεων για μία συμφωνία σύνδεσης, το Μάιο του 1998 στις Βρυξέλλες, και την παράλληλη εφαρμογή σχεδίων συνεργασίας που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της χώρας. Έτσι, ενώ αρχικά η συνεργασία Συρίας και ΕΕ επικεντρωνόταν σε κλασσικές δραστηριότητες (πχ. εκπαίδευση), από το 1995 περιλαμβάνει και οικονομικές πτυχές, με απώτερο στόχο την ολοκλήρωση της συμφωνίας σύνδεσης, ως συνέχεια των Συμφωνιών που υπεγράφησαν με τους άλλους μεσογειακούς εταίρους και τη δημιουργία της ζώνης ελευθέρου εμπορίου όχι μόνο ως μέσου εμπορικής επιρροής αλλά και οικονομικής αλλαγής και ανταγωνιστικότητας. (www.delsyf.cec.eu.int) Τον Οκτώβριο του 2009 , επεγράφη η συμφωνία σύνδεσης και αναμένουμε να γίνει δεκτή ώστε να τεθεί σε εφαρμογή. (www.eliamer.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Συρίας είναι:

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Συρίας

2.7.11 Τουρκία

Η Τουρκία υπέγραψε το 1963 συμφωνία σύνδεσης με την Ε.Ε. που όμως η εφαρμογή της διαταράχτηκε λόγω πολιτικών εξελίξεων στην εν λόγω χώρα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Τουρκίας. Μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Δεκέμβριος 1995), η τελωνειακή ένωση τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1996. Προηγουμένως, η ΕΕ είχε ήδη καταργήσει τους περισσότερους τελωνειακούς δασμούς και τους ποσοτικούς περιορισμούς για το βιομηχανικό τομέα. Στον αγροτικό τομέα, η Τουρκία αναγκάστηκε να καταργήσει εν μέρει τα περισσότερα από τα τελωνειακά της τέλη και να εφαρμόσει τις κύριες πτυχές της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης («κοινό δασμολόγιο»), καθώς και τους ίδιους κανόνες ανταγωνισμού. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Τουρκίας είναι :

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.2063/96, για εισαγωγή ελαιόλαδου καταγωγής Τουρκίας (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.1620/97, για εισαγωγή τοματοπολτού καταγωγής Τουρκίας (Γαλανόπουλος Κ.,1997)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.2008/97, για εισαγωγή ελαιόλαδου καταγωγής Τουρκίας (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98, για το άνοιγμα και τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Τουρκίας (Euro-Lex)

2.7.12 Τυνησία

Η Συμφωνία Σύνδεσης με την Τυνησία ήταν η πρώτη, υπεγράφη λίγους μήνες πριν από τη Διάσκεψη της Βαρκελώνης, τον Ιούλιο του 1995 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 1998. Τα αποτελέσματα της συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ-Τυνησίας φάνηκαν ήδη από τα πρώτα χρόνια της υπογραφής της, αφού η οικονομική ανάπτυξη της χώρας αυτής, κατά την περίοδο 1995-2002, αυξήθηκε κατά 5%, ποσοστό που ανερχόταν σε 3,5% τη δεκαετία του '80. (www.europra.eu.int)

Η Τυνησία ξεκίνησε την σταδιακή κατάργηση των δασμών από το 1996, πριν ακόμη δηλαδή τεθεί σε ισχύ η συμφωνία σύνδεσης του 1998. Ένας από τους στόχους της συμφωνίας σύνδεσης είναι η εγκαθίδρυση ζώνης ελευθέρων συναλλαγών από το έτος 2010. Αναφορικά με το εμπόριο, τον Δεκέμβριο του 2000, το Συμβούλιο της ΕΕ κατέληξε σε συμφωνία για την αμοιβαία ελευθέρωση του αγροτικού εμπορίου, συμφωνία που προβλέπει νέες παραχωρήσεις για εξαγωγές δημητριακών από την ΕΕ και φυτικών ελαίων από την Τυνησία. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2010)

Από τη 1^η Ιανουαρίου 2008 έχουν καταργηθεί όλοι οι δασμοί στα βιομηχανικά προϊόντα. Επίσης, οι δασμοί και τα μη δασμολογικά εμπόδια έχουν είτε εξαλειφθεί ή μειωθεί, με εξαιρέσεις στα αγροτικά προϊόντα και στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Πλην ορισμένων στρατηγικής σημασίας τομέων, γενικά δεν υπάρχουν περιορισμοί στις εισαγωγές, όπως, εισαγωγικές άδειες και ποσοστώσεις. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2010)

Επίσης η Τυνησία έχει συνάψει συμφωνίες ζώνης ελεύθερου εμπορίου με την Αίγυπτο, Ιορδανία και Μαρόκο, που ξεκινούν με την ελεύθερη κυκλοφορία επεξεργασμένων και αγροτικών προϊόντων, και σταδιακά με την ελευθερία εγκατάστασης επιχειρήσεων, διασυνοριακές υπηρεσίες και κινήσεις κεφαλαίων. (www.ekome.gr)

Οι κανονισμοί που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα εξαγωγής της Τυνησίας είναι:

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2008/97, όσον αφορά το ειδικό καθεστώς εισαγωγών για το ελαιόλαδο καταγωγής Τυνησίας. (Γαλανόπουλος Κ., 2007)

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 0953/98 , για εισαγωγές από την Τυνησία και λεπτομέρειες εισαγωγής (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 519/98, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 934/95, για καθορισμό δασμολογικών οροφών και κοινοτικής επιτήρησης στα πλαίσια ποσοτήτων αναφοράς για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Τυνησίας (πατάτες, αμύγδαλα)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 650/98 , για το άνοιγμα και τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοστύσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Τυνησίας(Γαλανόπουλος Κ., 2007)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 2798/99, για εισαγωγές από Τυνησία και γενικούς κανόνες (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 251/00, για εισαγωγές από Τυνησία και λεπτομέρειες εφαρμογής (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 312/01, για παρέκκλιση από κανονισμό 1476/95 και 1291/00 (Euro-Lex)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 1918/2006, σε αντικατάσταση κανονισμού 312/2001, για καθορισμό δασμολογικής ποσόστωσης με αύξοντα αριθμό για εισαγωγές στη κοινότητα παρθένου ελαιόλαδου καταγωγής Τυνησίας. (Euro-Lex)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο **Βιβλιογραφική Ανασκόπηση**

3.1 Οικονομική Ολοκλήρωση και Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου

Η οικονομική ολοκλήρωση αποτελεί προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ των χωρών με σκοπό τον σταδιακό περιορισμό μέχρι κατάργησης των εμποδίων στις συναλλαγές μεταξύ τους, το ανώτερο στάδιο της οποίας αποτελεί η οικονομική τους ένωση. (Παπαδοπούλου Ε., 1998)

Ο Viner (1950), ήταν ο πρώτος που έθεσε τα θεμέλια για τη θεωρία των τελωνιακών ενώσεων, η οποία αποτέλεσε τον πυρήνα της παραδοσιακής θεωρίας της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης. Ο Tinbergen (1954), όρισε την ολοκλήρωση από δύο μεριές. Αναφέρθηκε αρχικά στην αρνητική, στη εξάλειψη δασμών και μη-δασμολογικών μέτρων στις διεθνείς συναλλαγές αλλά και στη θετική ολοκλήρωση, στη υιοθέτηση κοινής οικονομικής πολιτικής, η οποία θα έχει εξαναγκαστική χρήση. Ο Pinder (1969), περιγράφει την ολοκλήρωση ως τον συνδυασμό των μερών σε ένα σύνολο. Θεωρεί ότι στην ολοκλήρωση υπάρχει εξάλειψη της διάκρισης μεταξύ των υποκειμένων των κρατών μελών καθώς και ότι δημιουργείται και εφαρμόζεται κοινή οικονομική πολιτική. Ο Balassa (1973), ανέφερε ότι η διεθνής οικονομική ολοκλήρωση είναι μία διαδικασία για την εξάλειψη οικονομικών διακρίσεων μεταξύ κρατών, αλλά και κατάσταση πραγμάτων, στην οποία δεσπόζει η απουσία οικονομικών διακρίσεων μεταξύ διαφορετικών κρατών.

Σύμφωνα με τον Holzamn (1976), η οικονομική ολοκλήρωση είναι μία κατάσταση στην οποία οι τιμές των όμοιων προϊόντων εξισώνονται σε διαφορετικές περιοχές, με αποτέλεσμα να καθίσταται μια περιοχή ή ενιαία αγορά. Ο Panis (1988), τοποθετήθηκε στη διάκριση μεταξύ του βαθμού ανοίγματος μιας οικονομίας στο διεθνές οικονομικό σύστημα και στο βαθμό ολοκλήρωσης και αλληλεξάρτησης από

αυτό. Η διεθνής οικονομική ολοκλήρωση μιας ανοιχτής οικονομίας (χωρίς φραγμούς στο διεθνές εμπόριο) αποκτά νόημα μόνο όταν η οικονομία αυτή έχει ενεργό ρόλο στο διεθνή καταμερισμό των παραγωγικών συντελεστών και οι οικονομικές εξελίξεις της επηρεάζουν και επηρεάζονται από τα οικονομικά δρώμενα των χωρών- οικονομικών εταίρων. Ο Molle (1991) , αναφέρθηκε στη βαθμιαία εξάλειψη των οικονομικών συνόρων μεταξύ των κρατών δηλαδή τη κατάργηση των τελωνειακών ελέγχων. (Jovanovic N.M, 2002)

Συμπερασματικά, η διεθνής οικονομική ολοκλήρωση αποτελεί μέσο με το οποίο μια ομάδα χωρών επιδιώκει να αυξήσει το επίπεδο ευημερίας της προϋποθέτοντας τουλάχιστον κάποιο καταμερισμό της εργασίας και ελεύθερη διακίνηση αγαθών εντός της ομάδας. Επιπλέον απαιτείται συνεννόηση για τον ανταγωνισμό, τη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική (Jovanovic N.M, 2002)

Σύμφωνα με τον Αραμπατζή Χ. Ε. (2003), με τον όρο Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου εννοούμε *την απόφαση δύο ή περισσότερων χωρών να απελευθερώσουν στο μεγαλύτερο ποσοστό ή πλήρως τις εμπορικές τους συναλλαγές από τη ύπαρξη των διαφόρων εμπορικών εμποδίων. Η συμμετοχή κάποιας χώρας σε μία ZEE δεν συνεπάγεται τη κατάργηση του εθνικού εμπορικού της καθεστώτος απέναντι σε τρίτες χώρες και ο κίνδυνος «τριγωνικών εισαγωγών» αποσοβείται με ειδικές συμφωνίες και πιστοποιητικά ελέγχου σχετικά με τη προέλευση των εμπορευμάτων.* (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Με τη Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου, δύο ή περισσότερες χώρες δημιουργούν μια Ζώνη (περιοχή), όπου τα αγαθά διακινούνται χωρίς δασμούς αλλά κάθε χώρα διατηρεί το δικό της εθνικό σύστημα δασμών για τα αγαθά των χωρών που δεν ανήκουν στη περιοχή. Πρόκειται για συμφωνία της οποίας οι βάσεις είναι οι κανόνες προέλευσης προκειμένου να μην δημιουργηθεί παρέκκλιση του εμπορίου, δηλαδή να μην εισαχθούν σε μια χώρα της περιοχής που έχει χαμηλό εξωτερικό δασμολόγιο και να διακινηθούν στη συνέχεια προς άλλη χώρα της περιοχής που έχει υψηλότερο εξωτερικό δασμολόγιο. Για το λόγο αυτό, τα αγαθά διακινούνται έχοντας πιστοποιητικά προέλευσης. Παραδείγματα τέτοιων συνεργασιών αποτελούν η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών. (Σαραντίδης Σ., 2001)

Ο πίνακας 3.1.1 παρατίθεται για τη διαμόρφωση σχηματικής γνώμης των διαφόρων μορφών οικονομικής συνεργασίας :

Πίνακας 3.1.1: Μορφές Οικονομικής Συνεργασίας

ΜΟΡΦΕΣ	ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΔΑΣΜΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΧΩΡΩΝ	ΚΟΙΝΟ ΕΞΩΤ. ΔΑΣΜΟ-ΛΟΓΙΟ	ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ Σ.Π.	ΚΟΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ-ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ
ΖΩΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ- ΠΡΟΤΙΜΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	✓	----	----	----	----
ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ	✓	✓	----	----	----
ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ	✓	✓	✓		
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	✓	✓	✓	✓	✓

Πηγή: Jovanovic N.M, 2002

Η ενιαία αγορά και η ONE- E.E. , οι οποίες αποτελούν μορφές οικονομική ολοκλήρωσης, έχουν αποφέρει κοινωνικά και οικονομικά οφέλη και ενισχύουν συνεχώς τη θέση της E.E. και συνεπώς των μετεχόντων χωρών. Η ζώνη ελευθέρων συναλλαγών επιτρέπει σε χώρες της E.E. να αναπτύσσουν σχέσεις με τρίτες χώρες όπως χώρες της Μεσογείου. Έτσι, εντείνεται ο ανταγωνισμός και η καινοτομία, ωφελούνται οι καταναλωτές, υπάρχει κοινωνική ευημερία και αυξανόμενη κοινωνική συνοχή. Επίσης, για τα αγροτικά προϊόντα κυρίως υπάρχει καλύτερος μακροπρόθεσμος προγραμματισμός και προώθηση του εμπορίου. (Αλεξοπούλου Χ., 2005)

Για να διευκολυνθεί η εδραίωση της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, οι εταίροι έχουν προβεί :

- Στη θέσπιση κατάλληλων μέτρων στο τομέα των κανόνων καταγωγής, της πιστοποίησης, της προστασίας, της πνευματικής ιδιοκτησίας και του ανταγωνισμού

- Στην ανάπτυξη πολιτικών που βασίζονται στις αρχές της οικονομίας της αγοράς
- Στη προσαρμογή και τον εκσυγχρονισμό οικονομικών και κοινωνικών δομών τους με έμφαση στην ανάπτυξη του ιδιωτικού και παραγωγικού τομέα, στη κατάρτιση κατάλληλου θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου.

3.2 Έρευνες για τη Ζώνη Ελευθέρου Εμπορίου και τη μεσόγειο

Μελέτες σε χώρες-μέλη αλλά και σε χώρες εκτός της ένωσης για τη δημιουργία Ζ.Ε.Ε., έδειξαν ότι υπάρχουν επιπτώσεις στην παραγωγή, τη κατανάλωση, τα δημόσια αγαθά και την κοινωνική ευημερία. Εκτός των επιδράσεων αυτών που συνήθως αποκαλούνται στατικές, η δημιουργία Ζ.Ε.Ε. έχει πλήθος δυναμικών επιπτώσεων στην όλη κοινωνική δομή των χωρών –μελών, οι οποίες σύμφωνα με τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών είναι ισχυρότερες των στατικών επιδράσεων. (Παπαναγιώτου Ε., 1997)

Ο Arvind Panagariya (2002), σε έρευνά του για τη προτιμησιακή πολιτική την οποία ακολουθεί η Ε.Ε., αναφέρει ότι το θέμα της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών-εμπορίου παραμένει αμφισβητούμενο ακόμη και μεταξύ των οικονομολόγων οι οποίοι τάσσονται υπέρ του ελεύθερου εμπορίου.

Ενώ μερικοί υποστηρίζουν ότι αυτές οι ρυθμίσεις είναι ουσιαστικά μια κίνηση προς την ελευθεροποίηση των συναλλαγών, άλλοι υποστηρίζουν ότι τα αποδοτικά οφέλη που συνδέονται συνήθως με την ελευθεροποίηση των συναλλαγών, υπονομεύουν την πολύπλευρη απελευθέρωση του εμπορίου.

Ο Arvind Panagariya (2002), παραθέτει τρεις λόγους για να δηλώσει την ανησυχία του. Κατ' αρχάς, η απόκλιση του εμπορίου παραμένει μια σοβαρή ανησυχία. Η απόκλιση αυτή αναφέρεται στο γεγονός ότι η δασμολογική προτίμηση σε έναν εμπορικό εταίρο καθιστά τον ανεφοδιασμό του συνεργάτη ανταγωνιστικότερο σχετικά με αυτόν που προέρχεται από έναν αποδοτικότερο εξωτερικό προμηθευτή. Αυτό αποκλίνει ή και ακόμα αποτρέπει τις εισαγωγές από τον τελευταίο στον προηγούμενο. Αυτό έχει επιπτώσεις και σε χώρες εκτός Ε.Ε. . Ακόμα και όταν τα αποτελέσματα από τη δημιουργία εμπορίου είναι ορατά και

συνεπώς υπάρχει ευημερία στις συμβαλλόμενες χώρες, οι χώρες εκτός ένωσης βλάπτονται από οποιαδήποτε απόκλιση εμπορίου συμβεί. Έτσι, ακόμα και σε μία ζώνη να δημιουργείται εμπόριο, δεν θεωρείται καλό.

Κατά δεύτερον, οι Ζ.Ε.Ε. μπορούν να οδηγήσουν στην υπερβολικά αυξημένη προστασία ενάντια στις εξωτερικές χώρες και, επομένως, να εμποδίζουν έμμεσα τη φιλελευθεροποίηση. Ο Bhagwati (1998), αρχικά σημείωσε αυτήν τη περίπτωση υποστηρίζοντας ότι ακόμα και όταν μία Ζ.Ε.Ε. αρχικά δημιουργεί εμπόριο, οι πιέσεις να προστατευθεί η εγχώρια βιομηχανία μπορούν να οδηγήσουν στην αυξανόμενη προστασία ενάντια στις εξωτερικές χώρες και να μετατρέψουν τελικά τη δημιουργία εμπορίου σε απόκλιση εμπορίου. Αφού ο εταίρος υπονομεύει τις ανεπαρκείς κατά αυτόν εσωτερικές αγορές, μέσω του προτιμησιακού εμπορίου, οι τελευταίοι μπορούν για προστασία να δημιουργήσουν εμπόδια στους εξωτερικούς εταίρους-χώρες. Η δημιουργία εμποδίων έχει τη μορφή υψηλότερων δασμολογιών, όταν τα εξωτερικά δασμολόγια δεν δεσμεύονται από τον ΠΟΕ. (Panagariya A., 2000)

Κατά τρίτον, αν κάποια χώρα ενδιαφέρεται να δημιουργήσει Ζ.Ε.Ε., να το κάνει μόνο εάν έχει να προσφέρει δασμολογική προτίμηση. Έτσι, για παράδειγμα, το Μεξικό, αν εξάλειφε τους εξωτερικούς δασμούς, δε θα ήταν σε θέση να συμπεριλάβει στους εμπορικούς της εταίρους χώρες που βρίσκονται στη Ζ.Ε.Ε. Έχοντας αναφέρει τους λόγους αυτούς ο Arvind Panagariya καταλήγει στο ότι η Ε.Ε. σφυρηλατεί με τους ευρωπαϊκούς εταίρους της στενούς δεσμούς και έτσι οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι αναγκασμένες να πάσχουν από την απόκλιση του εμπορίου. Ιδιαίτερα οι χώρες της Μεσογείου μπορούν να αντισταθμιστούν μέσω προτιμήσεων αλλά αυτό θα λειτουργήσει εις βάρος άλλων αναπτυσσόμενων χωρών.

Οι José M. García Alvarez-Coque, et al (2007), σε έρευνα τους με θέμα τη γεωργία και την απελευθέρωση του εμπορίου στην Ευρωπαϊκή ένωση και τις τρίτες χώρες της μεσογείου, εστιάζουν στην ποσοτική διαμόρφωση εξετάζοντας τις επιδράσεις στην ευρωμεσογειακή περιοχή από την απελευθέρωση του αγροτικού εμπορίου. Αυτό συμβαίνει με τη χρήση του προτύπου CGE, το οποίο λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα των μη γεωργικών αγορών και των μακροοικονομικών μεταβλητών. Οι συγγραφείς διευκρινίζουν ότι υπάρχει μία αντιπαράθεση μεταξύ των προσδοκιών των εταίρων των μεσογειακών χωρών, για αύξηση των εξαγωγών

τους ώστε να προωθηθεί η οικονομική τους ανάπτυξη, και ο φόβος των αγροτών των ευρωπαϊκών μεσογειακών κρατών, ότι ένας υψηλότερος διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να διακινδυνέψει την επιβίωσή τους. (García-Alvarez-Coque, 2002; García-Alvarez-Coque et al, 2006)

Τα οφέλη μιας πλήρους ενσωμάτωσης της γεωργίας στην ελεύθερη αγορά εξαρτώνται ουσιαστικά από τη θεσμική ικανότητα των νότιων μεσογειακών χωρών και από τις εσωτερικές πολιτικές τους. Εντούτοις, τα οφέλη από την ολοκλήρωση για αυτές τις χώρες μπορούν να μειωθούν εάν οι καταστάσεις τις εμποδίσουν από το να αποκτήσουν νέες ευκαιρίες για τις εξαγωγές των προϊόντων τους.

Η χορήγηση των δασμολογίου είναι ο παραδοσιακός τρόπος που η απελευθέρωση εμπορίου(γεωργική) έχει εξεταστεί στην ευρωμεσογειακή περιοχή. Αυτό υπονοεί πλεονεκτήματα στις τιμές για τις προνομιούχες χώρες. (Grethe H. et al., 2005; Martinez V., 2007)

Από τη μεριά των τρίτων μεσογειακών κρατών, η δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών θα ενισχύσει τις γεωργικές εξαγωγές τους και ένα μέρος της βιομηχανίας τροφίμων τους. Από την άλλη όμως μπορεί να υπάρξει αρνητικός αντίκτυπος στο παραδοσιακό τομέα καλλιέργειας και στις περιοχές που περιλαμβάνει. (Radwan S. et al., 2003) Βασικά, η αρχική παραγωγή των τρίτων χωρών της μεσογείου μπορεί μετά βίας να ανταγωνιστεί τις εισαγωγές που επιλέγει και κάνει η Ε.Ε. διεθνώς, λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα διαφορά μεταξύ των μεθόδων παραγωγής και των δομών καλλιέργειας. Επίσης, υπάρχει και ο φόβος αυτών των χωρών για τις επιδοτήσεις που χορηγούνται σε ευρωπαίους αγρότες και καθιστά τις εξαγωγές των δημητριακών από την ΕΕ άνευ ανάγκης των εξαγωγικών επιδοτήσεων. Από τη μεριά της Ε.Ε., με τη ζώνη ελευθέρου εμπορίου ενισχύονται οι εξαγωγές των προϊόντων, ευνοούνται γενικά οι βιομηχανίες αλλά χάνουν σε τομείς που σχετίζονται με παραγωγή φρούτων και λαχανικών.

Προκειμένου να αναλυθούν τα πιθανά αποτελέσματα των διαφορετικών πορειών προς τη απελευθέρωση εμπορίου, πολλά ποσοτικά πρότυπα έχουν αναπτυχθεί. Σύμφωνα με τους José M. García Alvarez-Coque, et al (2007), εάν οι τρίτες μεσογειακές χώρες στηρίζονται στη διμερή φιλελευθεροποίηση δασμολογίων των βιομηχανικών εισαγωγών της ΕΕ, κανένα σημαντικό κέρδος δεν υπάρχει. Ο θετικός αντίκτυπος θα είναι είτε η έκβαση των αμοιβαίων παραχωρήσεων στο

γεωργικό εμπόριο, είτε της πολύπλευρης απελευθέρωσης εμπορίου που περιλαμβάνει τις μεσογειακές χώρες καθώς επίσης και όλους τους συνεργάτες, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ.

Μελέτες των Löfgren, El-Said και Robinson,(2001) ; Chemingui και Dessus, (2001) και Doukkali, (2003) παρουσιάζουν την άποψη ότι η δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου θα έχει θετικά αποτελέσματα και θα συμβάλλει αποκλειστικά στην προστασία του τομέα. Συμπερασματικά, οι συγγραφείς μέσω της CGE μεθόδου καταλήγουν ότι οποιοδήποτε σενάριο της φιλελευθεροποίησης της γεωργίας χωρίς αμοιβαίες παραχωρήσεις από την ΕΕ θα μείωνε σημαντικά τα κέρδη ευημερίας των μεσογειακών κρατών- εταίρων.

Οι Emlinger C. et al (2009), ανέλυσαν τη πρόσβαση των ανατολικών και νότιων μεσογειακών χωρών στην αγορά φρούτων και λαχανικών της ΕΕ και παρέχουν ένα μέτρο για το επίπεδο προτιμήσεων από το οποίο ωφελούνται οι χώρες αυτές. Για να λάβουν υπόψη τη πολυπλοκότητα της προστασίας από μεριά της Ε.Ε. και ιδιαίτερα την εποχικότητα της προστασίας και το σύστημα τιμών εισόδου, οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν και ανέλυσαν μηνιαία δεδομένα της κάθε χώρας από τη παραγωγή φρούτων και λαχανικών καθώς και από την απορρόφηση αυτών σε χώρες της Ε.Ε., δηλαδή τις εξαγωγές τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι κατά μέσον όρο, οι μεσογειακές χώρες έχουν πρωταρχικό ρόλο έναντι άλλων χωρών στη προτίμηση της Ε.Ε. όσον αφορά τις εξαγωγές των προϊόντων αυτών. Όμως, το μέγεθος των προτιμήσεων ποικίλει και διαφέρει μεταξύ των μεσογειακών χωρών. Έτσι, το Μαρόκο, η Αίγυπτος, ο Λίβανος, η Αλγερία και η Τυνησία έχουν την υψηλότερη προτίμηση, ενώ η Συρία και το Ισραήλ έχουν τη συγκριτικά χαμηλότερη. Αυτή η διαφορά οφείλεται στην εξειδίκευση των χωρών αυτών στην εξαγωγή προϊόντων υψηλά φορολογούμενων και από τα οποία επωφελούνται από άποψη προτίμησης.

Στην έρευνα, οι αναλυτές προσπάθησαν να προσομοιώσουν το σύστημα δασμολόγησης, όπως αυτό προβλέπεται από τον γύρο της Doha και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό μειώνεται το βαθμό προτίμησης και την ετερογένεια μέσα στη ζώνη ελεύθερων συναλλαγών και διαβρώνει τις προτιμήσεις των πιο ευνοημένων χωρών. Οι αναλυτές συμπεραίνουν ότι αυτό το σύστημα τιμής εισόδου, το οποίο καθιστά τα φρούτα και λαχανικά ως ευαίσθητα προϊόντα θα

οδηγούσε σε δύο σενάρια. Είτε θα ωφελεί τις μεσογειακές χώρες, είτε δε θα έχει καμία επίδραση σε αυτές.

Οι Galanopoulos K. et al (2006), ασχολήθηκαν με την αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας της Μεσογείου και επιχείρησαν τη σύγκλιση μεταξύ των χωρών. Οι συγγραφείς αναφέρουν, ότι η μεσόγειος παρά την ετερογένεια των χωρών που την απαρτίζουν, όλες έχουν ένα κοινό παρανομαστή και είναι η ζωτικής σημασίας ύπαρξη του γεωργικού τομέα στη οικονομία τους. Αυτό διαφαίνεται από την συμβολή του τομέα αυτού στο ΑΕΠ της κάθε χώρας, στις εξαγωγές και στην απασχόληση.

Οι μεσογειακές χώρες που είναι εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων εδώ και πολλά χρόνια έρχονται αντιμέτωποι με την ζώνη ελευθέρων συναλλαγών και ένα σύστημα εμπορίου, το οποίο ευνοεί τη κατάργηση εμπορικών εμποδίων και οδηγεί στη φιλελευθεροποίηση των αγορών παγκοσμίως. Με αυτό τον τρόπο, οι συγγραφείς πιστεύουν ότι η ανταγωνιστικότητα είναι το στοιχείο εκείνο, το οποίο θα προκαλέσει την αύξηση των εξαγωγών σε κάθε χώρα. Μια χώρα, η οποία θα χρησιμοποιεί καλύτερα τους δεδομένους πόρους της στον αγροτικό τομέα και θα μπορεί να αποκτήσει ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στις αγορές, όσον αφορά τις εξαγωγές της.

Οι Galanopoulos K. et al, υπολόγισαν τις διαφορές στην αγροτική παραγωγικότητα από 13 μεσογειακές χώρες, εκ των οποίων οι δύο χώρες, Ελλάδα και Ισπανία, ανήκουν και στην E.E.-15 άλλες δύο, Κύπρος και Μάλτα, οι οποίες ανήκουν στην E.E.-25, τη Τουρκία, που βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις και τις οχτώ χώρες Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λιβύη, Μαρόκο, Συρία και Τυνησία. Σκοπός της εργασίας είναι η ανάλυση της αύξησης της γεωργικής παραγωγικότητας των μεσογειακών χωρών με τη βοήθεια των δεικτών παραγωγικότητας και να ερευνηθούν αν υπάρχει σύγκλιση μεταξύ των χωρών. Οι δείκτες αναλύονται με βάση την αποδοτικότητα και τις τεχνολογικές αλλαγές, για να προσδιοριστούν οι χώρες εκείνες που εφαρμόζουν τη καλύτερη πρακτική και να φανεί η επίδραση της τεχνολογίας.

Τα στοιχεία της σύγκλισης της γεωργικής παραγωγικότητας εξετάζονται σε απόλυτες και υπό όρους περιπτώσεις-υποθέσεις. Στη πρώτη περίπτωση υποθέτουμε ότι όλες οι χώρες παρουσιάζουν σύγκλιση σε ένα ενιαίο και κοινό

επίπεδο ενώ στη δεύτερη περίπτωση πραγματοποιείται ετερογένεια στις χώρες-δείγματα και υποθέτουν ότι καθεμία χώρα συγκλίνει στο σταθερό κράτος της. Στην έρευνα αυτή, οι χωρικές και κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές χρησιμοποιούνται για να ελέγξουν τις διαφορές μεταξύ των χωρών. Τα αποτελέσματα της έρευνας, έπειτα από έλεγχο διαφορετικών επιπέδων αποδοτικότητας υποστηρίζουν την υπόθεση της υπό όρους σύγκλισης.

Οι Kaabia ben Monia et al (2006), ασχολήθηκαν με την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών του παρθένου ελαιολάδου από τις μεσογειακές χώρες προς τις χώρες της Ε.Ε. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται βασίζεται στην εκτίμηση ενός συστήματος ζήτησης των εισαγωγών. Η συγκεκριμένη έρευνα εστιάζει το ενδιαφέρον της στην εκτίμηση των μεταβλητών που περιλαμβάνονται στην ανάλυση. Δεδομένου ότι οι τιμές δεν είναι σταθερές, οι αναλυτές εξέτασαν την πιθανότητα της σύνδεσής τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όντως υπάρχει σύνδεση και ομοιογένεια και έτσι οι σχετικές τιμές συμπεριλήφθηκαν στο σύστημα ζήτησης εισαγωγών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η Ισπανία είναι εκείνη η χώρα η οποία κατέχει τη πρώτη θέση στη προτίμηση των χωρών της Ε.Ε. στις εισαγωγές τους σε παρθένο ελαιόλαδο και επίσης ότι αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα με το ελληνικό λάδι.

Οι Bernini C. C. και Sassi M. (2007), σε έρευνά τους ασχολήθηκαν με την ανταγωνιστικότητα στο τομέα του εμπορίου του λαδιού στις μεσογειακές χώρες και αναφέρουν πιθανές επιπτώσεις από την ολοκλήρωση της ζώνης ελεύθερου εμπορίου στις ευρωμεσογειακές χώρες. Η έρευνα αρχικά αναφέρει στοιχεία για την φιλελευθεροποίηση της διεθνούς αγοράς λαδιού και παράγοντες που επηρεάζουν την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής. Τα συμπεράσματα της εμπειρικής ανάλυσης παρουσιάζουν τον αντίκτυπο που θα έχει η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου στη ευρωμεσογειακή αγορά του λαδιού.

Η εμπειρική ανάλυση έδειξε ότι υπάρχει ένα σχετικό πλεονέκτημα και ειδίκευση στο εμπόριο του λαδιού στη Τυνησία και ένα χαμηλότερο επίπεδο για τις Τουρκία, Λίβανος, Συρία, Ισπανία. Οι εξαγωγές του λαδιού σε σχέση με το επίπεδο παραγωγής είναι στρατηγικής σημασίας, ειδικά για τη Τυνησία τόσο για το εμπορικό ισοζύγιο, όσο και για την γεωργική προστιθέμενη αξία. Στην έρευνα διαφαίνεται έντονα και υπογραμμίζεται ο ρόλος της Ιταλίας, η οποία έχει αποκτήσει

μία “ζωτικής” σημασίας θέση στη δομή του εμπορίου, αφού το μεγαλύτερο μέρος ελαιόλαδου, το οποίο προέρχεται από άλλες χώρες υφίσταται κάποιου βαθμού επεξεργασία και εμφιάλωση στην Ιταλία. Αυτές οι ποσότητες μαζί με την εγχώρια παραγωγή αποκτούν ιταλική ταμπέλα και προορίζονται τόσο για εγχώρια κατανάλωση, όσο και για εμπόριο. Έτσι, εξηγείται ο διπλός ρόλος της Ιταλίας ως ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς και εξαγωγείς στη Μεσογειακή περιοχή και η διάκριση σε σχέση με άλλους εξαγωγείς είναι ότι οι υπόλοιποι εξαγωγείς επικεντρώνονται στην Ευρωπαϊκή αγορά.

Η έρευνα δείχνει ότι η ζώνη ελευθέρου εμπορίου θα μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στο γεωργικό εισόδημα και στην αγροτική ανάπτυξη μεσογειακών χωρών, ο οποίος χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο εισοδήματος και οικονομικά προβλήματα. Οι θετικές επιπτώσεις στην παραγωγή και το εμπόριο θα μπορούν να ισορροπήσουν μόνο αν συνδεθούν με νέες ανερχόμενες αγορές, όσον αφορά τη ζήτηση. Το συνολικό ισοζύγιο της αγοράς του λαδιού είναι μετέωρο ακόμα λόγω της πρόσφατης υψηλής παραγωγής του λαδιού και εδώ θέτουν οι συγγραφείς το ερώτημα, για το αν η παγκόσμια παραγωγή του λαδιού αυξηθεί πιο γρήγορα απ’ ότι αναμένεται ή αν μειωθεί η ζήτηση λόγω έλλειψης νέων καταναλωτών. Αλλά με βάση το ρυθμό ανάπτυξης στη παραγωγή και κατανάλωση στη Κοινότητα για το 1990, εικάζουν ότι μέχρι το 2010 η μέση παραγωγή θα υπερβεί την εγχώρια ζήτηση στην Ε.Ε. από 10 σε 16,6%, εν συγκρίσει με το 5,1% το 2000. Αυτή η αύξηση για τις χώρες της Ε.Ε., οι οποίες και οι ίδιες παράγουν λάδι, θα οφείλεται στις τρίτες μεσογειακές χώρες οι οποίες δεν ανήκουν στη Κοινότητα. Αυτό θα συμβεί λόγω της εξάλειψης του προστατευτισμού από την Ε.Ε.

Ο αγροτικός τομέας διαδραματίζει έναν κρίσιμο ρόλο για τις περισσότερες χώρες των μεσογειακών εταίρων όσον αφορά το μεριδίον του στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας, της εργασίας και του πληθυσμού. Η πολιτιστική και ιστορική διάσταση της αγροτικής ζωής σε αυτές τις χώρες πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Η σημασία του αγροτικού τομέα για την πολιτική σταθερότητα στους μεσογειακούς εταίρους πρέπει να τονιστεί. Η γεωργία έχει πολύ υψηλότερο μερίδιο στο ΑΕΠ των μεσογειακών χωρών απ’ ό,τι στην ΕΕ. Στην οικονομία της ΕΕ συνολικά, η σημασία της γεωργίας είναι μάλλον χαμηλή αλλά παραμένει ένας οικονομικά και κοινωνικά σημαντικός τομέας για μερικές χώρες της ΕΕ. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη της ΕΕ

στην περιοχή της Μεσογείου ενισχύουν με τη γεωργία βασικό μερίδιο του ΑΕΠ τους και συχνά εξαρτώνται από μερικά προϊόντα για τα κέρδη από τις εξαγωγές τους. (Eurostat, External Trade, 2009)

Δεδομένου ότι μερικές νότιες ευρωπαϊκές περιοχές έχουν μια σχετικά χαμηλή δυνατότητα εξαγωγής εκτός της γεωργίας, οι συμφωνίες ΕΕ-Μεσογειακών κρατών είναι μεγάλης σπουδαιότητας για την οικονομική επίδοσή τους. Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος για τις Μεσογειακές χώρες. Οι εμπορικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από ισχυρές ασυμμετρίες. Για τις μεσογειακές χώρες η πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές είναι πολύ σημαντική δεδομένου ότι είναι ο κύριος προορισμός των εξαγωγών τους, κυρίως βαμβάκι, φρούτα λαχανικά, ελαιόλαδο και θαλασσινά και η Ε.Ε. συμβάλλει αρκετά στην οικονομική τους ανάπτυξη. Οι εισαγωγές των μεσογειακών χωρών-εταίρων είναι κυρίως βασικά τρόφιμα (δημητριακά), με μια αυξανόμενη εξάρτηση τόσο από την ΕΕ όσο και στους εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμπορικούς εταίρους. (European commission, 2006)

Το εμπόριο αγροτικών προϊόντων αποτελούσε το 2008, περίπου το 7% του συνολικού εμπορίου της ΕΕ με χώρες της Μεσογείου. Από τις χώρες της Μεσογείου, οι κύριοι προμηθευτές αγροτικών προϊόντων στην ΕΕ είναι η Τουρκία, το Μαρόκο και το Ισραήλ και, με μικρότερη ένταση, η Αίγυπτος και η Τυνησία. (Eurostat, 2009)

Οι διμερείς συμφωνίες σύνδεσης προβλέπουν τη βαθμιαία αμοιβαία φιλελευθεροποίηση του γεωργικού εμπορίου, αλλά οι διαπραγματεύσεις γίνονται γενικότερα με αργούς ρυθμούς. Όμως, από τις αρχές του 2006, υπάρχει μια νέα εξουσιοδότηση και στρατηγική με έναν περιορισμένο αριθμό των ευαίσθητων προϊόντων που αποκλείονται από τη συνολική φιλελευθεροποίηση(roadmap). (www.jrs.es)

Οι μεσογειακές χώρες, με τις μικρές τους οικονομίες, που στηρίζονται κατά βάση στη γεωργία, είναι αμφίβολο το αν θα διατηρήσουν ή διευρύνουν την προνομιακή πρόσβαση στην αγορά και αν θα κρατήσουν συγχρόνως τους μη ανεπτυγμένους τομείς των οικονομιών τους προστατευμένους, προκειμένου να αποτραπεί η απώλεια εισοδήματος και απασχόλησης. (Philippart E., 2003)

Εντούτοις, τα μεσογειακά προϊόντα κυρίως φρούτα λαχανικά, βαμβάκι και ελαιόλαδο είναι το θέμα του ισχυρού ανταγωνισμού μεταξύ των μεσογειακών χωρών εκτός Ε.Ε. και μεσογειακών χωρών κρατών μελών της ΕΕ. Οι πολύπλευρες

εμπορικές διαπραγματεύσεις, κατά τον αναπτυξιακό γύρο της Doha (Χονγκ Κονγκ Δεκέμβριος 2005), θα μπορούσαν τελικά να διαβρώσουν τις διμερείς συμφωνίες, δηλαδή, να παρέχουν καλύτερη πρόσβαση τόσο στις αγορές της Ε. Ε., όσο και στις αγορές των μεσογειακών κρατών και να μειώσουν τις προτιμήσεις για τα μεσογειακά κράτη. (Euro-med, 2007)

Για τις εμπορικές συναλλαγές κυρίως στον γεωργικό τομέα, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι λόγω του υψηλού προστατευτισμού των περισσότερων οικονομιών της περιοχής, οι εξαγωγές δεν διαφοροποιήθηκαν αρκετά και υπάρχει ακόμα σημαντικό διαρθρωτικό έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου των Τρίτων Μεσογειακών Χωρών με την Ε.Ε. Βεβαίως κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες βελτιώθηκε σημαντικά η πρόσβαση των γεωργικών προϊόντων στην Κοινοτική αγορά. Τα παραπάνω ωφελήθηκαν από την προοδευτική κατάργηση των τελωνειακών δασμών και από τις προτιμησιακές συμφωνίες. (Παπαναγιώτου Ε., 1997)

3.3 Επιπτώσεις της Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου στην Ε.Ε. και στις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες

Οι παραμεσόγειες χώρες είναι κατεξοχήν αγροτικές χώρες και η οικονομία τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμπορία των αγροτικών τους προϊόντων. (Παπαναγιώτου Ε., 1997) Ο αγροτικός τομέας απασχολεί στη Τουρκία το 32% του ενεργού πληθυσμού του (Institute of European Integration and policy, 2009), στο Μαρόκο το 40% (Αραβοελληνικό επιμελητήριο Εμπορίου και Ανάπτυξης, 2008) και στην Αίγυπτο το 31% του ενεργού πληθυσμού. (Ελληνική πρεσβεία, 2008) Στη Συρία συμμετέχει το 1/3 του ενεργού πληθυσμού (Ελληνική πρεσβεία Δαμασκού, 2007), στη Τυνησία το 22% του εργατικού δυναμικού της χώρας (Οικονομική έκθεση Τυνησίας, 2009) και στην Αλγερία το 25 % του ενεργού πληθυσμού. Στη χώρα μας, μόνο το 15% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στη γεωργία, ποσοστό χαμηλό συγκριτικά με τα αντίστοιχα των άλλων παραμεσόγειων χωρών. (www.mfa.gr)

Οι τιμές παραγωγού για τα διάφορα αγροτικά προϊόντα στις Παραμεσόγειες χώρες είναι κατά πολύ χαμηλότερες από τις αντίστοιχες στην Ελλάδα. Η Ελλάδα έχει στα περισσότερα αγροτικά προϊόντα υψηλές τιμές παραγωγού και άρα υψηλότερο κόστος παραγωγής και συνεπώς μικρότερη ανταγωνιστικότητα για τα παραγόμενα προϊόντα της. Οι τρίτες μεσογειακές χώρες είναι μεγάλοι εξαγωγείς καπνού, βαμβακιού, ελαιόλαδου και εσπεριδοειδών. Οι χώρες αυτές λόγω του μεγέθους παραγωγής και εξαγωγικής δυνατότητας είναι και οι κυριότεροι ανταγωνιστές της χώρας μας και των υπολοίπων Ευρωπαϊκών Μεσογειακών κρατών και επιπρόσθετα όσον αφορά την Ελλάδα, τα μερίδια αγοράς εμφανίζονται μειωμένα υποδεικνύοντας περιορισμένη ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων, κατάσταση η οποία θα επιδεινωθεί με την ολοκλήρωση της Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου, λόγω αύξησης των εισαγωγών στην Ε.Ε. από τρίτες χώρες. (Παπαναγιώτου Ε., 1997)

Στις χώρες του Μάγκρεμπ και Μασρέκ οι αγρότες δεν είναι οργανωμένοι και, επομένως, οι κυβερνήσεις δε δέχονται πολλές πολιτικές πιέσεις από τα 'γεωργικά λόμπι'. Τα μη δασμολογικά εμπόδια είναι πολύ ισχυρά στην περιοχή, ιδιαίτερα στο Ισραήλ. Τα περισσότερα αγροτικά προϊόντα είναι εξ ολοκλήρου τοπικής παραγωγής, κάτι το οποίο απλοποιεί το ζήτημα του καθορισμού προέλευσης των προϊόντων. Θα υπήρχε μεγάλη πιθανότητα για ενδοπεριφερειακό εμπόριο, αν η οριζόντια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών συμπεριλάμβανε τη γεωργία σε σχέση με τη βιομηχανία, λαμβάνοντας υπόψη τα υψηλά επίπεδα της ονομαστικής προστασίας δασμολογιών, που θα προέκυπταν από τη διαδικασία της δασμολόγησης στη γεωργία, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και τη στενή εγγύτητα μεταξύ των γειτονικών χωρών. Το πρώτο βήμα προς μια τέτοια συμφωνία θα μπορούσε να είναι ότι κάθε τρίτη μεσογειακή χώρα θα χορηγούσε τουλάχιστον στις γειτονικές χώρες παρόμοιους όρους με εκείνους που έχουν τις συμφωνίες ζώνης ελευθέρου εμπορίου. (Τονίας Α. et al, 1999) Ένα περαιτέρω μέτρο για να διευκολυνθεί το γεωργικό εμπόριο μεταξύ των τρίτων μεσογειακών χωρών είναι να υιοθετήσουν αμοιβαία-ταυτόχρονη μεταφορά, που διευκολύνει τις διασυνοριακές ανταλλαγές.

Ένας άλλος λόγος για την επικείμενη ανάγκη να ολοκληρωθούν οι περιφερειακές συμφωνίες για τις ζώνες ελευθέρου εμπορίου είναι η προοπτική της διεύρυνσης της Ε.Ε. ανατολικά. Η ΕΕ θα επανεξετάσει τις προτεραιότητές της, και πιθανά να αποφασίσει να δώσει περισσότερη προσοχή στην Ανατολική Ευρώπη, σε σχέση με άλλες τρίτες μεσογειακές χώρες όσον αφορά τις εμπορικές προτιμήσεις. Δεδομένου ότι μερικές ανατολικές και μεσογειακές ευρωπαϊκές χώρες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα στα ίδια αγροτικά προϊόντα όπως και οι τρίτες μεσογειακές χώρες, δυσκολίες θα προκύψουν στην εξαγωγή τέτοιων προϊόντων στην Ε.Ε. Ένας τρόπος για να καταπολεμηθεί αυτή η πιθανότητα είναι η δημιουργία εναλλακτικών αγορών μέσα στις τρίτες μεσογειακές χώρες. Βέβαια για να μπορέσει να δημιουργηθεί ζώνη ελευθέρου εμπορίου μεταξύ των τρίτων μεσογειακών χωρών θα πρέπει να καταλήξουν στο τι θα γίνει με τις γεωργικές επιχορηγήσεις που συχνά χρησιμοποιούν κάποιες από αυτές τις χώρες, όπως η Ιορδανία. Για παράδειγμα, οι Παλαιστίνιοι, όπου εκεί οι αγρότες δεν λαμβάνουν καμία επιχορήγηση, θα αντιτίθενται πιθανώς στην φιλελευθεροποίηση των συναλλαγών στα αγροτικά προϊόντα με την Ιορδανία.

Γενικότερα, τα μη δασμολογικά εμπόδια, και ιδιαίτερα οι επιχορηγήσεις είναι το πρόβλημα στα αραβικά εμπορικά καθεστώτα. Επομένως, οποιαδήποτε ευρεία επιλογή, όπως οι συμφωνίες για ζώνες ελευθέρων συναλλαγών που αναφέρονται μόνο στα δασμολόγια ή ακόμα και σε ποσοτικούς περιορισμούς, θα θεωρούνταν πιθανών μη ρεαλιστική ή άδικη επιλογή από μερικούς από τους πιθανούς συνεργάτες των τρίτων μεσογειακών χωρών (Bacaria J. et al, 1999)

Η Lipchitz A. (2006), σε έρευνα της για την απελευθέρωση του εμπορίου στην ευρωμεσογειακή ζώνη, τονίζει την ανάγκη μιας προοδευτικής προσέγγισης στο συγκεκριμένο θέμα. Η απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των νότιων και ανατολικών χωρών της μεσογειακής λεκάνης είναι μια τρέχουσα διαδικασία (Συνθήκη Βαρκελώνης). Η απελευθέρωση του εμπορίου, όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα, θα μετριάσει βραχυπρόθεσμα τις επιβλαβείς συνέπειες της βιομηχανικής φιλελευθεροποίησης των Μεσογειακών χωρών-εταίρων. Η δημιουργία ανταγωνισμού μεταξύ των νέων βιομηχανιών των νότιων μεσογειακών χωρών με τις χώρες της Ε.Ε., μπορεί μερικές φορές να είναι επίπονη λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη ανταγωνιστικότητας του βιομηχανικού τομέα των

μεσογειακών αυτών χωρών. Το ταυτόχρονο άνοιγμα των αγορών των γεωργικών προϊόντων θα επέτρεπε στις μεσογειακές χώρες να αποκτήσουν συγκριτικό γεωργικό πλεονέκτημα (σε φρούτα και λαχανικά), τα οποία, λόγω εμποδίων κατά τις συναλλαγές δε τα αποκτούσαν (εμπόδια δασμολογίων).

Η γεωργία είναι πολύ σημαντικός οικονομικός τομέας για τις μεσογειακές χώρες. Οι γεωργικές εξαγωγές αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών των χωρών αυτών. Η Ε.Ε. είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος τους, αφού περισσότερες από τις μισές εξαγωγές των μεσογειακών χωρών σε αγροτικά προϊόντων είναι στην ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, τα μεσογειακά κράτη δεν αντιπροσωπεύουν μια ομοιογενή ομάδα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Αυτό, σύμφωνα με την Anna Lipchitz (2006), δικαιολογεί τη διμερή λογική των ευρωμεσογειακών συμφωνιών. Εκτός από την Τουρκία, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των μεσογειακών χωρών στα αγροτικά προϊόντα έχουν μειωθεί τουλάχιστον κατά τα 2/3. Πράγματι, η εγχώρια ζήτηση είναι ισχυρή και υπάρχουν δομικοί περιορισμοί που συγκρατούν τη δυνατότητα εξαγωγής αυτών των χωρών. Εντούτοις, ο τομέας της γεωργίας των μεσογειακών χωρών έχει σημαντικά προτερήματα, όπως είναι το χαμηλό κόστος εργασίας

Διάφορες μελέτες για την επίδραση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου στα αγροτικά προϊόντα αναφέρουν την ύπαρξη επιπτώσεων στην οικονομία της Ε.Ε., δεδομένου της αδύναμης θέσης των μεσογειακών χωρών στο εμπόριο με την Ε.Ε. (5%) και την αύξηση του ΑΕΠ της Ε.Ε. μετά από 14 χρόνια κατά 0.1%. Εντούτοις, η ΕΕ πρέπει να ενισχύσει τη θέση της στην περιοχή, η οποία αποτελεί μια σημαντική αγορά αλλά και αναπτυσσόμενη σε τομείς στους οποίους έχει πλεόνασμα (π.χ δημητριακά). Οι Ευρωπαίοι καταναλωτές πρέπει να ωφεληθούν από τις χαμηλότερες τιμές των φρούτων και λαχανικών και από τις μεγαλύτερες περιόδους ανεφοδιασμού. Η αναμενόμενη αύξηση των εισαγωγών από τα μεσογειακά κράτη πρέπει να ανέλθει σε όχι περισσότερο από +3.1% ετησίως του διευρωπαϊκού εμπορίου, αλλά θα έχει επιπτώσεις συγκεκριμένα στον τομέα των φρούτων και λαχανικών στη νότια Ευρώπη (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία), όπου η αναδόμηση θα αναμένεται.

Σύμφωνα με την Lipchitz A. (2006), η επίδραση της δημιουργίας ζώνης ελεύθερου εμπορίου στους μεσογειακούς εταίρους, θα είναι αρνητική αλλά θα

μετριαστεί εάν η βιομηχανική φιλελευθεροποίηση συνοδεύεται από τη γεωργική φιλελευθεροποίηση. Η γεωργική φιλελευθεροποίηση πρέπει να οδηγήσει στην ανακατανομή από τους παραγωγούς στους καταναλωτές. Οι καταναλωτές πρέπει να ωφεληθούν από τις μειωμένες τιμές τροφίμων (δημητριακά, κρέας, γάλα). Οι παραγωγοί φρούτων και λαχανικών πρέπει να ωφεληθούν από τη βελτιωμένη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά. Αλλά ακόμα και αν η γεωργική φιλελευθεροποίηση μαζί με τη βιομηχανική φιλελευθεροποίηση εμφανίζεται να είναι επιθυμητή, η προσωρινή προστασία (τελωνείο και η εσωτερική υποστήριξη), τουλάχιστον για ορισμένα προϊόντα, πρέπει να εξεταστεί.

Η γεωργία των μεσογειακών εταίρων συμβάλει στη μείωση της ένδειας, στη συντήρηση του περιβάλλοντος και στη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας. Η ανάπτυξη της γεωργίας σε αυτές τις χώρες είναι μεγάλου ενδιαφέροντος, αλλά η φιλελευθεροποίηση του γεωργικού εμπορίου δεν θα είναι αρκετή ώστε να εξασφαλίσει αυτή την ανάπτυξη. Η κίνηση της Ε.Ε. για ανάπτυξη των σχέσεων και αύξηση των εισαγωγών από τις τρίτες μεσογειακές χώρες, θα συμβάλει στην μελλοντική διατήρηση της παραγωγικής ικανότητας καθώς επίσης και στη σταθεροποίηση της αγροτικής παραγωγής των χωρών αυτών. Οι ενδοπεριφερειακές ανταλλαγές πρέπει επίσης να αναπτυχθούν. Εντούτοις, αυτή η ανάπτυξη θα περιοριστεί λόγω της παρόμοιας φύσης των προϊόντων που κυκλοφορούν στο εμπόριο από τις τρίτες μεσογειακές χώρες. (Lipchitz A., 2006)

Η επίπτωση της ζώνης ελευθέρου εμπορίου θα είναι διαφορετική για την Ε.Ε. και τις παραμεσόγειες χώρες στο σύνολο αλλά και για κάθε ένα από τα κράτη ξεχωριστά. Κράτη με μεγάλα επίπεδα προστατευτισμού και οικονομίες θα είναι δύσκολο να προσαρμοστούν εύκολα. (Παπαναγιώτου Ε., 1999)

Οι οικονομίες των τρίτων μεσογειακών χωρών διαφέρουν σημαντικά. Γι αυτό το λόγο, η Ε.Ε. συνομολογεί διμερής συμφωνίες με έκαστη εκ των τρίτων μεσογειακών χωρών για τη δημιουργία ζώνης ελευθέρου εμπορίου. Οι ρυθμίσεις των συμφωνιών είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες κάθε χώρας, με βάση την οικονομική της κατάσταση. (Σειμένης Α. Ι., 2003) Οι ΤΜΧ εμφανίζουν στο σύνολό τους έντονη εξάρτηση από τον τομέα της γεωργίας και χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι ότι το ποσοστό του ενεργού αγροτικού πληθυσμού τους στο σύνολό

του ενεργού πληθυσμού είναι υψηλότερο από το ποσοστό της συμβολής της γεωργίας στο ΑΕΠ. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι τρίτες μεσογειακές χώρες είναι η εξαίρεση των αγροτικών του προϊόντων από την αγορά της Ε.Ε. Και αυτό, γιατί η χωρίς προστατευτισμό πρόσβαση αυτών των προϊόντων στην αγορά της Ε.Ε. προσκρούει στα συμφέροντα των κρατών μελών. Ένα δεύτερο θέμα που θίγεται είναι ότι με την ολοκλήρωση της Ζ.Ε.Ε, οι ΤΜΧ δεν θα προχωρήσουν σε σύσταση επιμέρους ζωνών ελευθέρων συναλλαγών γιατί θα δημιουργηθεί εκτροπή του εμπορίου υπέρ των προϊόντων της Ε.Ε., τα οποία λόγω των διμερών συμφωνιών θα κινούνται ελεύθερα στις επικράτειες των ΤΜΧ. Επιπρόσθετα, έτσι θα καταστεί η Ε.Ε. ως το πλέον ελκυστικά οικονομικό και επενδυτικό περιβάλλον για τις ΤΜΧ που θα στραφούν συνολικά προς την Ε.Ε. , αγνοώντας τις ομοειδείς τους χώρες λόγω δασμών και θεσμικών περιορισμών. (Σιούσουρας Π. Π., 2003)

Όσον αφορά τις επιδράσεις της ζώνης ελευθέρου εμπορίου στην Ε.Ε., σύμφωνα με έρευνα στο πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ, αναμένονται να είναι ευεργετικές αλλά μικρές από την άποψη της άμεσης οικονομικής αποδοτικότητας. Μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη μπορεί να εμφανιστούν μακροπρόθεσμα για τις υπηρεσίες και ως ένα βαθμό για τα βιομηχανικά προϊόντα. Αυτά δε μπορούν να προβλεφτούν με βεβαιότητα, δεδομένου ότι θα εξαρτηθούν έντονα από τις μεμονωμένες αποφάσεις επένδυσης και άλλες πτυχές της οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης, τόσο στη Ε.Ε., όσο και στην μεσόγειο. Όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα, τα οικονομικά οφέλη μπορεί να συνοδεύονται από σημαντικές δυσμενείς κοινωνικές επιδράσεις σε τοπικό επίπεδο περιοχών στην Ε.Ε. , οι οποίες περιορίζονται στις νότιες αγροτικές περιοχές των ευρωπαϊκών χωρών, όπου οι τύποι καλλιέργειας είναι παρόμοιοι με εκείνους που παράγονται στις χώρες των μεσογειακών εταίρων. (University Of Manchester, 2007)

Όσον αφορά τις χώρες των μεσογειακών εταίρων, από την άποψη των άμεσων αποτελεσμάτων στην καταναλωτική ευημερία, οι οικονομικές επιδράσεις στις μεσογειακές χώρες είναι γενικά θετικές και μεγαλύτερες απ' ό,τι στην ΕΕ, αν και ένα μικρό βραχυπρόθεσμο αρνητικό αποτέλεσμα είναι δυνατό σε μερικές χώρες. Για τα αγροτικά προϊόντα, υπολογίζεται ότι η Ζ.Ε.Ε., θα συμβάλλει κατά 0,5% στην αύξηση του ΑΕΠ. (www.sia-trade.org) Όπως και στην Ε.Ε, τα μεγαλύτερα

οικονομικά κέρδη μπορούν να εμφανιστούν μακροπρόθεσμα, αλλά αυτά εξαρτώνται έντονα από τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και τις αποφάσεις επένδυσης. Συγκεκριμένα, υπάρχουν μεγάλα πιθανά οικονομικά οφέλη από την πληρέστερη περιφερειακή ολοκλήρωση, αλλά για να τα επιτύχουν, άλλα πολιτικά μέτρα απαιτούνται, εκτός από την απελευθέρωση εμπορίου νότου-νότου και τις εμπορικές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και των μεσογειακών χωρών. (Milan M. Cvikl, 2008)

Οι συνολικές επιδράσεις της απελευθέρωσης του εμπορίου της ΕΕ με τις μεσογειακές χώρες στα φρούτα, τα λαχανικά, και το ελαιόλαδο αναμένονται να είναι μικρές. Όμως, υπάρχουν ορισμένες περιοχές της ΕΕ και παραγωγοί από συγκεκριμένα προϊόντα, όπου οι επιδράσεις θα μπορούσαν να τους επηρεάσουν. Εντούτοις, στο σύνολο αυτές οι απώλειες δεν θα είναι πολύ μεγάλες, και πρέπει να δημιουργηθεί σχέδιο για την εφαρμογή μέτρων αποζημίωσης για τους ηττημένους της διαδικασίας. (EU-MED AGPOL, 2007)

Η απελευθέρωση του εμπορίου, θα έχει νικητές και χαμένους εντός και μεταξύ των μεσογειακών χωρών και των χωρών της Ε.Ε. Οι επιδράσεις στις χώρες της Μεσογείου θα είναι μεγαλύτερες σε σχέση με της Ε.Ε., αφού οι καταναλωτές θα επωφελούνται από τις χαμηλότερες τιμές των τροφίμων, όπως για παράδειγμα των δημητριακών, και έτσι οι παραγωγοί δημητριακών θα έχουν οικονομικό πρόβλημα. Επιπλέον, μέρος των αρνητικών επιδράσεων στις χώρες της Μεσογείου θα μπορούσε να προέλθει από την αλλαγή προτίμησης σχετικά με την πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά φρούτων και λαχανικών. Τέτοια αλλαγή προτίμησης θα μπορούσε να προκύψει από μια πολύπλευρη συμφωνία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. (EU-MED AGPOL, 2007)

Σημαντικό μειονέκτημα για τις ΤΜΧ συνιστά το γεγονός της εξαίρεσης των αγροτικών προϊόντων τους από την αγορά της Ε.Ε. και τη μελλοντική ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, στα οποία έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα και αποτελούν το βασικό εξαγωγικό προϊόν των χωρών αυτών. Είναι ολοφάνερη η αναγκαιότητα δημιουργίας επί μέρους Ζ.Ε.Σ. και μεταξύ των ΤΜΧ, προκειμένου να αποφευχθούν, με τη δημιουργία της ευρωμεσογειακής ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, φαινόμενα εκτροπής εμπορίου που θα βαρύνουν αποκλειστικά την οικονομία των ΤΜΧ. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2000)

Πάντως, ούτε η GATT προέβλεπε εμπόριο αγροτικών προϊόντων, παρά μόνο βιομηχανικών. Σε μεταγενέστερο όμως στάδιο, το ζήτημα αυτό επιλύθηκε υπέρ των αναπτυσσόμενων κρατών, μετά την έντονη αντίδρασή τους και έκτοτε συνομολογήθηκε αριθμός προτιμησιακών συμφωνιών, που επέτρεπαν μεταξύ άλλων και τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων. Αυτό το μειονέκτημα της τεχνικής ανεπάρκειας θα αντισταθμιστεί από τα πλεονεκτήματα που θα παρέχει η κατάργηση των δασμών, μέσα από την προοπτική και τη διάχυση του ελεύθερου εμπορίου στις οικονομίες των ΤΜΧ. (Σιούσουρας Π. Π., 2003)

Η προσπάθεια επίτευξης της ολοκλήρωσης των οικονομιών των ΤΜΧ με «αρνητική μορφή», δηλαδή μέσω της άρσης των εμποδίων στις συναλλαγές, κρίνεται ανεπαρκής. Απαιτούνται προς τούτο συνοδευτικά και παράλληλα μέτρα, όπως η τήρηση κανόνων υγιούς ανταγωνισμού. Παράλληλα, η κατάργηση αδικαιολόγητων τεχνικών εμποδίων στη διακίνηση γεωργικών προϊόντων και η γενικότερη περιφερειακή και υπό-περιφερειακή συνεργασία αποτελούν μέτρα, τα οποία, κρίνονται απαραίτητα για την επίτευξη της Ζ.Ε.Ε. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Συνοψίζοντας αναφέρουμε ότι υπάρχουν αρκετές επιφυλάξεις ως προς την αποτελεσματικότητα της Ζ.Ε.Ε. και τις επιπτώσεις που αυτή θα έχει σε εμπόριο και συναλλαγές των τρίτων μεσογειακών χωρών. Η προσαρμογή και ο ανταγωνισμός αποτελούν βασικά μειονεκτήματα. Ο ανταγωνισμός για τα αγροτικά προϊόντα θα είναι οξύτερος, όσο μεγαλύτερος είναι ο προστατευτισμός που απολαμβάνουν οι παραγωγοί. Πολλά εισαγόμενα προϊόντα θα είναι φθηνότερα από τα ομοειδή και εγχώρια και είναι αμφίβολο το κατά πόσο οι εγχώριες επιχειρήσεις θα θέλουν να ανταγωνιστούν τους Ευρωπαίους ανταγωνιστές.

Ακόμα, η σταδιακή κατάργηση των δασμών για πολλά ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα θα συμβάλλει στην αντικατάσταση μεγάλου μέρους της εγχώριας γεωργικής παραγωγής και θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια εσόδων από τις τρίτες μεσογειακές χώρες. Επίσης, η κατάργηση δασμών θα ενισχύσει την ανταγωνιστική θέση των ευρωπαϊκών εξαγωγών στις χώρες αυτές, με περαιτέρω απώλεια εσόδων από τελωνειακούς δασμούς. Το πόσο μεγάλη θα είναι η απώλεια, θα εξαρτηθεί από το βαθμό εξάρτησης των τρίτων μεσογειακών χωρών από τις ευρωπαϊκές αγορές. (Bayar A. et al, 2000)

Ο αποκλεισμός των αγροτικών προϊόντων από τις ελεύθερες συναλλαγές αποτελεί αρνητικό επιχείρημα για την αποτελεσματικότητα της Ζ.Ε.Ε. Ο ανταγωνισμός των προϊόντων των Τ.Μ.Χ. με τα ομοειδή ευρωπαϊκά, θα ανάγκαζε την αγροτική παραγωγή των Τ.Μ.Χ. να προσαρμοστεί και να ακολουθήσει τις διεθνείς προδιαγραφές. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Τα επιχειρήματα για τη συναίνεση των ΤΜΧ στη δημιουργία Ζ.Ε.Ε. είναι αρχικά το δέλεαρ των οικονομικών ενισχύσεων που προσφέρει η Ε.Ε. καθώς και η προσδοκία των Τ.Μ.Χ του ανοίγματος των ευρωπαϊκών αγορών στα αγροτικά τους προϊόντα. Όμως, η Ε.Ε. δε φαίνεται διατεθειμένη να προβεί σε ολοσχερή κατάργηση των περιορισμών ενώ συνεχίζει να διαπραγματεύεται συγκεκριμένα μόνο προϊόντα σε διμερές επίπεδο. Στο πλαίσιο της GATT θα υπάρξει μία γενικότερη φιλελευθεροποίηση των αγορών αλλά μία τέτοια εξέλιξη θα ελαχιστοποιούσε τα πλεονεκτήματα των προτιμησιακών συμφωνιών των ΤΜΧ με την Ε.Ε. Η σύνδεση μιας αναπτυσσόμενης χώρας με τη μεγαλύτερη οικονομικά και πολιτικά ένωση στο κόσμο της, προσδίδει ασφάλεια κύρος και αίγλη. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Κοινή Αγροτική Πολιτική και Βαμβάκι

4.1 Η αναθεώρηση της ΚΑΠ

Στη δεκαετία του 1990, παρουσιάζονται στο προσκήνιο μια σειρά από νέες εξελίξεις. Από τη μία μεριά έχουμε τη τελευταία συμφωνία της GATT και την πίεση που ασκεί στη Κοινότητα για τη μείωση του βαθμού στήριξης του αγροτικού τομέα, τη διεύρυνσή της και τη διαμόρφωση σχέσεων με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Από την άλλη μεριά, σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στη δομή της Ε.Ε. με την αναμόρφωση της ΚΑΠ, τη δημιουργία ενιαίας αγοράς και τη πορεία προς την ΟΝΕ. (Πουρναράκης Δ., 2000)

Το Μάιο του 1992, οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών της Κοινότητας αποφάσισαν την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Δεν είναι τυχαίο πως η περίοδος αυτή συμβαδίζει με τη ροή των διαπραγματεύσεων της GATT στο Γύρο της Ουρουγουάης, διότι πολύ πιθανό να σήμαινε τη διάθεση της Κοινότητας για απεμπλοκή των διαπραγματεύσεων αυτών από την πλευρά της. Βασικοί λόγοι προς την απόφαση αυτή υπήρξαν οι κακές εμπορικές σχέσεις με τους διεθνείς εταίρους (κυρίως τις χώρες Cairns), που είναι εξαγωγείς ομοειδών προϊόντων με αυτά που παράγονται στη Κοινότητα και οι έντονες πιέσεις που οι χώρες αυτές ασκούσαν στη δεύτερη για αναπροσανατολισμό της πολιτικής της, καθώς και τη συστηματικότερη επιδίωξη αυτού που από το 1^ο πακέτο Delors ορίστηκε ως «Δημοσιονομική Πειθαρχία». Με τη πρακτική πολιτικής που υιοθετήθηκε, κατέστη εφικτή η προοπτική ανάσχεσης των διαρθρωτικών προβλημάτων και, κυρίως του

δημοσιονομικού χάσματος που προκλήθηκε από τη πολιτική τιμών τις προηγούμενες δεκαετίες. (Κωνσταντίνου Φ., 1998)

Στο πλαίσιο των αναφερθέντων προβλημάτων που αναφέραμε έγινε προσπάθεια μεταρρύθμισης της ΚΑΠ. Το κεντρικό σημείο των αναθεωρητικών προσπαθειών αποτέλεσε ο τομέας της φυτικής παραγωγής και ο σκοπός τους ήταν αρχικά η μείωση της τιμής των δημητριακών και κατ' επέκταση όλων των προϊόντων ώστε να προσεγγίσουν στο δυνατό τις διεθνείς τιμές. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος και παράλληλα να μη πληγεί ανεπανόρθωτα το αγροτικό εισόδημα, καταβάλλονται αποζημιώσεις από ένα σύστημα αντισταθμιστικών εισφορών ανά στρέμμα. Σε περίπτωση αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων, τα αντισταθμιστικά μειώνονται. Ανάλογα μέτρα πριμοδοτήσεων υιοθετούνται και στη ζωική παραγωγή και εισάγονται πρώτη φορά ποσοτώσεις σε διάφορα είδη κρέατος. Μια τέτοια πολιτική αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση των εισοδημάτων των αγροτών στο σύνολο της Κοινότητας, μείωση που θα διαφέρει από χώρα σε χώρα. Το πακέτο μέτρων συμπληρώνεται με παρεμβάσεις για τη προστασία του περιβάλλοντος, τις δασώσεις γεωργικής γης και την εφαρμογή του προϋπάρχοντος μέτρου της πρόωρης συνταξιοδότησης.

Η μεγάλη διαφορά της αναθεωρημένης από την παλιά ΚΑΠ έγκειται στη νέα τελείως διαφορετική της φιλοσοφία (Μέργος Γ., 1994). Το γενικό πλάνο είναι ότι πλέον δίνεται έμφαση σε διαρθρωτικά μέτρα και όχι σε τομεακά, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι στη κοινοτική ύπαιθρο παρατηρείται μια γενική μείωση των αγροτικών δραστηριοτήτων. Κατά τη περίοδο 1950-1990, η θέση του πρωτογενούς τομέα μειώθηκε δραστικά. Το 1960, το 21% του συνολικού εργατικού δυναμικού της Κοινότητας απασχολείτο στη γεωργία και τη κτηνοτροφία. Ακολουθώντας μια συνεπή καθοδική πορεία, το ποσοστό αυτό έφτασε το 1990, να είναι κάτω από 7%, ενώ το 2001 οι περιφέρειες της Μεσογείου είχαν το 75% του αγροτικού πληθυσμού της Κοινότητας.

Το νέο μοντέλο ανάπτυξης που επιδιώχθηκε είναι να αντικατασταθεί η παρεπόμενη μείωση των αγροτικών εργασιών στην ύπαιθρο με διαφορετικού χαρακτήρα εκμεταλλεύσεις, όπως αγροτουρισμός. (www.minagric.gr)

Όσον αφορά τα μεσογειακά προϊόντα, στη παραγωγή των οποίων συμμετέχει και η χώρα μας, πιστεύεται ότι η πρώτη φάση της Αναθεώρησης

δημιούργησε προβλήματα, που γίνονται εντονότερα, λόγω της εφαρμογής των αποφάσεων της GATT. Έτσι, σύμφωνα με τους στόχους της αναθεώρησης της ΚΟΑ των Οπωροκηπευτικών, προβλέπεται μια γενική μείωση των δαπανών, μάλιστα χωρίς τη παροχή αντισταθμισμάτων που συμβαδίζει σε μεγάλο βαθμό με τις αποφάσεις της GATT για τη μείωση της κοινοτικής στήριξης. (Μέργος Γ., 1994)

Υπάρχει όμως και η αισιόδοξη άποψη, ότι η μείωση των θεσμικών τιμών δεν είναι απαραίτητα δυσμενής για τους Έλληνες παραγωγούς, γιατί η νέα κατάσταση τους επιτρέπει να ανταγωνιστούν τους υπόλοιπους ευρωπαϊούς αγρότες, λόγω κόστους και δυνατοτήτων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Πάντως, υπάρχει και το ενδεχόμενο μείωσης της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων, σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο, αφού μέχρι πρότεινος η ενίσχυση του παραγωγού δεν ήταν συνδεδεμένη με τη τιμή τους και θα μπορούσε να εμφανιστεί αδιάφορος για τη ποιότητά τους. (Μαραβέγιας Ν., 1992).

Η μείωση του αγροτικού εισοδήματος για τις μεσογειακές χώρες πιστεύεται ότι θα είναι μικρότερη, γιατί ούτως ή άλλως τα αγροτικά προϊόντα των χωρών αυτών ετύγχαναν διαχρονικά μικρότερης προστασίας από αυτά των βόρειων χωρών. (Μέργος Γ., 1994). Ακόμη, παρότι προϊόντα, όπως ο καπνός και το ελαιόλαδο, υπέστη μείωση της εξωτερικής προστασίας, οι συνέπειες για τις χώρες αυτές θα είναι μικρές, όσο προβλέπονται αντισταθμίματα για τους μικροπαραγωγούς. Συνεπώς, η μείωση της εξωτερικής προστασίας αναμένεται να πλήξει λιγότερο τις μεσογειακές χώρες διότι:

- Απολαμβάνουν ήδη τη μικρότερη εξωτερική προστασία
- Τον αγροτικό τους πληθυσμό συνθέτουν κυρίως μικροί καλλιεργητές και
- Ειδικότερα στα κτηνοτροφικά προϊόντα, οι μειώσεις των τιμών είναι μικρότερες στις χώρες αυτές, γιατί οι αγορές τους είναι ελλειμματικές και οι τιμές που διαμορφώνονται στις αγορές τους είναι κατά κανόνα υψηλότερες από τις εγγυημένες τιμές.

4.2. Οι επιπτώσεις της ενσωμάτωσης της ΚΑΠ στην εγχώρια γεωργική πολιτική

Η ενσωμάτωση της ΚΑΠ στην εγχώρια γεωργική πολιτική είχε θετικά αποτελέσματα. Μακροπρόθεσμα όμως, φάνηκαν ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις για την Ελληνική γεωργία. Το υψηλό επίπεδο στήριξης και προστασίας της ΚΑΠ στη δεκαετία του '80, επέτρεψε στην ελληνική γεωργία να αποφύγει την άμεση, μετά την ένταξη, έκθεσή της στο διεθνή ανταγωνισμό. Οι αποδόσεις αυξήθηκαν, χάρη στην υπερ-εκμηχάνιση που προωθήθηκε μέσω των ενισχύσεων στις επενδύσεις και προνομιακών δανείων καθώς και στις εγγυημένες τιμές. Η παραγωγικότητα βελτιώθηκε, και μάλιστα ορισμένες φορές σε βάρος της απόδοσης κεφαλαίου. Επομένως, παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες της χώρας, οι αγρότες έτυχαν σημαντικής αύξησης του εισοδήματός τους, σχετικά γρήγορα. Η κατανομή του εισοδήματος έχει ασφαλώς βελτιωθεί προς όφελος της γεωργίας. Πράγματι, συγκρίνοντας το μέσο εισόδημα ανά απασχολούμενο μεταξύ των άλλων τομέων της οικονομίας, το αγροτικό εισόδημα ήταν περίπου 40% του μέσου εισοδήματος των άλλων τομέων το 1980. Η σχέση αυτή ανήλθε στο 55% στις αρχές του '90 (Pezaros D., 2002). Δεν υπάρχει, επομένως αμφιβολία ότι, στο επίπεδο του εισοδήματος, υπήρξε σαφής τάση σύγκλισης και συνοχής στο εσωτερικό της χώρας. Λόγω δε της βελτίωσης των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στην ύπαιθρο, οι ραγδαίες αυτές αλλαγές στο γεωργικό τομέα επιβραδύνθηκαν και φαίνεται ότι σταθεροποιήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '90.

Ως αποτέλεσμα, η προηγούμενη δραματική έξοδος των αγροτών από τη γεωργία στις αστικές περιοχές σταδιακά επιβραδύνθηκε. (Louloudis L. et al, 2001) Η σύνθεση της γεωργικής παραγωγής άλλαξε ραγδαία, προς όφελος των προϊόντων υψηλότερων αποδόσεων και υψηλότερων επιπέδων στήριξης. Για παράδειγμα, αραβόσιτος και βαμβάκι ευνοήθηκαν έναντι του σίτου και άλλων δημητριακών, εσπεριδοειδή και ροδάκινα έναντι άλλων οπωρών, επιτραπέζια σταφύλια έναντι της σταφίδας και άλλα. (Pezaros D., 1995)

Από την άλλη, ωστόσο, η διαρθρωτική διάσταση της ΚΑΠ υπήρξε ανεπαρκής για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του τομέα στην Ελλάδα. Η προστασία του

γεωργικού εισοδήματος που βασιζόταν κυρίως στις υψηλές τιμές είχε μάλλον βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα και μάλιστα σε βάρος του συνολικού πληθωρισμού της χώρας, ο οποίος εξακολούθησε να κινείται σε πολύ υψηλότερα από την Κοινότητα επίπεδα, τουλάχιστον μέχρι το 1996-1997.

Οι αγρότες συνέχισαν να λειτουργούν απομονωμένοι από την αγορά και δεν έλαβαν εγκαίρως τα σωστά μηνύματα, προκειμένου να προετοιμαστούν να αντιμετωπίσουν τις νέες εξελίξεις των μεταρρυθμίσεων της Ατζέντα 2000. Εξάλλου, η σημαντικότερη αρνητική επίπτωση της ένταξης, θεωρείται η συνεχής επιδείνωση του γεωργικού εμπορικού ισοζυγίου, εξαιτίας ακριβώς αυτών ίδιων των μηχανισμών της ΚΑΠ. Οι κανόνες της εσωτερικής αγοράς και η αρχή της κοινοτικής προτίμησης, στην οποία κυρίως βασίστηκε η Ελλάδα όταν επεδίωξε να ενταχθεί στην Κοινότητα, είχαν τελικώς ως αποτέλεσμα να προκαλέσουν μία σοβαρή εκτροπή του εμπορίου σε βάρος της χώρας. Τα ελλειμματικά για την Ελλάδα προϊόντα (κρέατα, γαλακτοκομικά) που χαρακτηρίζονταν από ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο στήριξης για τα μεσογειακά προϊόντα είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των εγχώριων όρων εμπορίου καθώς οι γεωργικές εξαγωγές κάλυπταν όλο και μικρότερο κομμάτι των εισαγωγών. (Pezaros D., 2000)

Στην αγροτική κοινωνία επιταχύνθηκαν μετά την ένταξη άλλες εσωτερικές αλλαγές. Παράγοντες, όπως, η πολύαπασχόληση των αγροτών, η επιδείνωση της ηλικιακής πυραμίδας τους, η απουσία των γυναικών που άφηναν την ύπαιθρο (αντικατοπτρίζοντας τις πολιτιστικές αλλαγές που επήλθαν ως προς την γεωργική ενασχόληση), η σχετικά χαμηλή μόρφωση του γεωργικού πληθυσμού κτλ, υπήρξαν από τις σοβαρότερες ανεπάρκειες, τις οποίες η εφαρμογή της ΚΑΠ δεν μπόρεσε να αναιρέσει, πράγμα που περιόρισε την όποια προσπάθεια αναβάθμισης των επαγγελματικών προτύπων των αγροτών. (Damianos D. et al, 1996)

4.3 Η ΚΑΠ στο βαμβάκι : Αλλαγές και νέες ρυθμίσεις

Το βαμβάκι είναι από τα σημαντικότερα αγροτικά προϊόντα της Ελλάδος. Η παραγωγή του στη χώρα μας είναι η κύρια πηγή εισοδήματος για 120000 περίπου οικογένειες παραγωγών. Η δε παραγωγή του στη χώρα μας ανήλθε το 1998 σε 1,35 εκατ. τόνους σύσπορου βαμβακιού, που μας κατατάσσει στη πρώτη βαμβακοπαραγωγό χώρα στην Ευρώπη. Ακολουθεί η Ισπανία με μεγάλη όμως απόκλιση. (Υπουργείο Γεωργίας, 1996)

Το βαμβάκι, ως πρώτη ύλη, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για πολλές παραγωγικές δραστηριότητες στην Ελλάδα, που σχετίζονται με την εκκόκιση, την έκθλιψη του βαμβακόσπορου, τη νηματοποίηση, την ύφανση έως και την παραγωγή των ρούχων.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική στο βαμβάκι αποφασίστηκε πρώτη φορά το 1981, μετά την προσχώρηση της Ελλάδος στην Κοινότητα. Η βασική φιλοσοφία τότε στηρίχτηκε στη τιμή στόχου, στην ελάχιστη τιμή παραγωγού και στην ενίσχυση στην παραγωγή, η οποία εισπράττεται από τον εκκοκιστή, εφ' όσον ο τελευταίος πληρώσει στον παραγωγό την ελάχιστη τιμή. Επιπρόσθετα, μεγάλης σημασίας είναι και ο σταθεροποιητής, δηλαδή η συνυπευθυνότητα με τον με τον καθορισμό μιας έναρξης παραγωγής, τη Μέγιστη Εγγυημένη Ποσότητα, όπου ανάλογα με το ποσοστό υπέρβασής της καθοριζόταν και η αντίστοιχη μείωση στην ενίσχυση. (Σέμος Α., 2010)

Το παραπάνω καθεστώς τροποποιήθηκε οριστικά τον Ιούνιο του 1995. Η νέα κατάσταση προβλέπει συνολικό ποσό ενίσχυσης, το οποίο ανέρχεται στα 770 ECU από κοινού μοιρασμένα με την Ισπανία. Το ποσό όμως αυτό μπορεί να απορροφηθεί, μόνο υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Η από κοινού παραγωγή των δύο χωρών να μην υπερβαίνει τους 1,031 εκατ. τόνους.
- Η διεθνής τιμή του σύσπορου βαμβακιού να είναι ανώτερη από των 93 δρχ/κιλό.
- Ο επιμερισμός των ενισχύσεων να είναι αναλογικός των καθορισμένων ΜΕΠ για τις δύο χώρες και να λειτουργεί με χαρακτήρα συμπληρωματικότητας.

Δηλαδή, όταν η ποσόστωση δεν καλύπτεται από μια χώρα σε μια παραγωγική περίοδο, να μπορεί να καλύπτεται από την τυχούσα υπερπαραγωγή της άλλης.

- Να μην υφίσταται η ποινή της συνυπευθυνότητας, που ήδη έχει αρχίσει να ισχύει. Η ποινή αυτή ορίζει μείωση της ενίσχυσης, κατά -0,5%, για κάθε υπέρβαση της ΜΕΠ κατά 1%.

Με την αλλαγή του καθεστώτος, εκτός από το μέγεθος των ποσοστώσεων υπεισέρχονται αλλαγές στους τρόπους και τις μεθόδους ενίσχυσης στο βαμβάκι. Αυτές είναι :

- Κατά κιλό ενίσχυση στο σύσπορο βαμβάκι με βάση το παραχθέν εκκοκισμένο
- Αλλαγή του καθεστώτος που ίσχυε μέχρι το 1995, για την καθαρότητα παραγωγής σύσπορου βαμβακιού, διότι θεωρήθηκε ότι δεν απέτρεπε τις νοθείες και τις προσμίξεις ξένων υλών.
- Η συνυπευθυνότητα δεν έχει πλέον φραγμό σε αντίθεση με παλαιότερα, όπου προβλέπονταν κάποια όρια στην εφαρμογή της.
- Καθορίστηκε η ελάχιστη τιμή που διασφαλίζει κάθε φορά το κόστος του παραγωγού καθώς και η τιμή στόχου.
- Η ενίσχυση στο βαμβάκι καθορίζεται πλέον μετά το τέλος της καλλιεργητικής περιόδου αλλά το αργότερο μέχρι τις 10 Ιουλίου.
- Η τελική εξόφληση του υπολοίπου στους παραγωγούς γίνεται μετά το τέλος της εμπορικής περιόδου.
- Τέλος, αποφασίστηκε η κατάργηση της στρεμματικής ενίσχυσης των μικρών παραγωγών έως 20 στρέμματα, που ίσχυε στο προηγούμενο καθεστώς εξ' αιτίας κατάφορων καταστρατηγήσεων του μέτρου.

(Υπουργείο Γεωργίας, 1996)

Γενικά, το νέο καθεστώς ενίσχυσης στο βαμβάκι παρουσιάζει βελτιώσεις που αφορούν κυρίως τη βάση της ενίσχυσης, που είναι η αναγωγή του εκκοκισμένου

βαμβακιού σε σύσπορο αλλά και δυσχέρειες έναντι του προηγούμενου που συνίσταται στη πολυπλοκότητα του συστήματος και την οριστικοποίηση της συνυπευθυνότητας. Όσον αφορά το ζήτημα της πρόσβασης στην αγορά, κανένα μέτρο για την εισαγωγή του βαμβακιού από Τρίτες Χώρες δεν έχει υιοθετηθεί από την Κοινότητα. Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει αναλάβει καμία άλλη δέσμευση έναντι της GATT για το θέμα αυτό. (Karagiannis G. et al., 1996)

4.4 Γύρος Ντόχα και βαμβάκι

Το Νοέμβριο του 2001, στη Ντόχα του Κατάρ, αποφασίσθηκε από τα κράτη μέλη του ΠΟΕ η έναρξη νέου Γύρου Πολυμερών Διαπραγματεύσεων, τον ένατο στη σειρά, με την ονομασία Doha Development Agenda (DDA), με στόχο την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και την ενσωμάτωση των αναπτυσσομένων χωρών στη διεθνή οικονομία. Στη λεγόμενη Διακήρυξη της Ντόχα υπάρχει αναφορά στην ειδική και διαφορετική μεταχείριση (special and differential treatment) που θα τύχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες ούτως ώστε να μπορέσουν να αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη από μια τυχόν συμφωνία. Αυτό αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση της φτώχειας μέσα από τα οφέλη πλούτου που θα επιτευχθούν στις λιγότερο ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες από τη φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου. (www.minagric.gr)

Ας σημειωθεί ότι τελευταίος Γύρος Πολυμερών Διαπραγματεύσεων, ο Γύρος της Ουρουγουάης, διήρκησε επτάμισι χρόνια και ολοκληρώθηκε το 1994, με την υπογραφή στο Μαρακές του Μαρόκου της συμφωνίας για την ίδρυση του ΠΟΕ.

Οι διαπραγματεύσεις γύρω από το βαμβάκι, παράλληλα με το υπόλοιπο αγροτικό ζήτημα, είχαν τον δικό τους ξεχωριστό ρόλο στη διάσκεψη του Χόνγκ Κόνγκ. (ΥΠΑΑΤ, 2005)

Η αρχική Διακήρυξη της Ντόχα περιλάμβανε πέραν των τριάντα επιμέρους θεμάτων, για τα οποία θα έπρεπε να αναζητηθεί συναίνεση από όλες τις χώρες μέλη του ΠΟΕ, ούτως ώστε να επιτευχθεί συμφωνία αποδεχτή από όλους. Τον Ιούλιο του 2004 και μετά από επιμονή των αναπτυσσομένων χωρών και σε

συνέχεια της Υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν, τα τρία θέματα: 1) σχέση του εμπορίου και επενδύσεις, 2) διαφάνεια στις δημόσιες προσφορές και 3) αλληλεπίδραση του εμπορίου με την πολιτική ανταγωνισμού, διαγράφηκαν από την ημερήσια διάταξη του Γύρου. Σημειώνεται, ότι τα τρία αυτά θέματα ήταν άμεσης προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην προσπάθειά της να μεταφέρει κάποιες από τις πρόνοιες του κοινοτικού κεκτημένου στο διεθνές οικονομικό σύστημα με απώτερο στόχο την φιλελευθεροποίηση των επενδύσεων, την εγκαθίδρυση διαφάνειας στις δημόσιες προσφορές και την επικράτηση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού σε αγορές τρίτων χωρών.

(www.mcit.gov)

Αναμφισβήτητα, τα κυριότερα θέματα του Γύρου αφορούν τον τομέα της γεωργίας, τα βιομηχανικά προϊόντα και τις υπηρεσίες. Άλλα θέματα περιλαμβάνουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σχετικά με το εμπόριο (συμπεριλαμβανομένων των Γεωγραφικών Ενδείξεων), τους κανόνες εμπορίου (κανόνες anti-dumping, επιδοτήσεις αλιείας και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες), διευκόλυνση του εμπορίου (κατάργηση χρονοβόρων και αδιαφανών τελωνειακών διαδικασιών), εμπόριο και περιβάλλον (μείωση δασμών σε περιβαλλοντικά προϊόντα και υπηρεσίες), επίλυση εμπορικών διαφορών, ηλεκτρονικό εμπόριο, μικρές και ευάλωτες οικονομίες, λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, μεταφορά τεχνολογίας σχετικά με το εμπόριο, τεχνική συνεργασία και βοήθεια προς αναπτυσσόμενες χώρες. (www.minagric.gr)

Στο θέμα της γεωργίας, το ζητούμενο είναι η επίτευξη συμφωνίας για την καθιέρωση ενός πλαισίου, μέσω του οποίου θα διασφαλίζεται ένα δίκαιο και προσανατολισμένο στην ελεύθερη αγορά σύστημα εμπορικών συναλλαγών, που δεν θα επιτρέπει ή θα ελαχιστοποιεί την ύπαρξη περιορισμών και στρεβλώσεων στο διεθνές εμπόριο αγροτικών αγαθών. Συγκεκριμένα, αυτό περιλαμβάνει τη βελτίωση της πρόσβασης στις ξένες αγορές μέσω μείωσης ή πλήρους εξάλειψης των δασμολογικών μέτρων, των οποίων επιβάλλουν οι χώρες, για την προστασία της εγχώριας παραγωγής, τον περιορισμό των μέτρων εσωτερικής στήριξης των χωρών και τον περιορισμό των μέτρων εξωτερικής στήριξης, με σκοπό την πλήρη εξάλειψη όλων των μορφών επιδοτήσεων των εξαγωγών που στρεβλώνουν το διεθνές εμπόριο.

Στο θέμα των βιομηχανικών προϊόντων, κύριο ζητούμενο είναι η επίτευξη συμφωνίας στα επίπεδα των μειώσεων που θα εφαρμοστούν στους εισαγωγικούς δασμούς και στις ευελιξίες που οι αναπτυσσόμενες χώρες θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν, δηλαδή, τον αριθμό των προϊόντων τους, που θα μπορεί να εξαιρεθεί από τις μειώσεις και το μέγεθος της μείωσης που θα μπορούν να εφαρμόσουν.

Παρά τις εντατικές διαπραγματεύσεις των τελευταίων επτά χρόνων και μετά από δύο αποτυχημένες Υπουργικές διασκέψεις, στο Κανκούν το 2003 και στο Χονγκ Κονγκ το Δεκέμβριο του 2005, ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΕ, Pascal Lamy αποφάσισε, σε μια ύστατη προσπάθεια διάσωσης του Γύρου, να συγκαλέσει μίνι-Υπουργική συνάντηση στη Γενεύη, στις 21 Ιουλίου 2008, με στόχο την επίτευξη συμφωνίας στα δύο κυριότερα θέματα, αυτά των βιομηχανικών προϊόντων και της γεωργίας. (www.mcit.gov)

Το θέμα για το βαμβάκι δεν περιλαμβάνεται στην διακήρυξη της Doha, αλλά προέκυψε κατόπιν πρωτοβουλίας τεσσάρων αφρικανικών χωρών (Benin, Burkina-Faso, Mali, Chad), πρώην γαλλικών αποικιών, η οικονομία των οποίων στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην παραγωγή βάμβακος (Ιούνιος 2003). Η πρόταση τους που αποφασίστηκε στις 30 Απριλίου 2003 παρουσιάστηκε στην επιτροπή εμπορικών διαπραγματεύσεων, στις 10 Ιουνίου 2003. Οι χώρες αυτές τόνιζαν την οικονομική απώλεια που θα είχαν μέσω των επιδοτήσεων που έδιναν άλλες χώρες στις εξαγωγές του βαμβακιού.

Σαν λύση στο πρόβλημα των επιδοτήσεων βαμβακιού πρότειναν την κατάργησή τους και πως σε περίπτωση που θα συνέχιζαν την πολιτική των επιδοτήσεων των χωρών αυτών, θα έπρεπε να καταβληθούν αποζημιώσεις για την κάλυψη των οικονομικών απωλειών. (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2005)

Οι πιο πρόσφατες προτάσεις για το βαμβάκι έγιναν από τις τέσσερις αφρικανικές χώρες και την Ε.Ε, το Νοέμβριο του 2005. Σύμφωνα με τις αφρικανικές χώρες:

- Οι εξαγωγικές επιδοτήσεις θα έπρεπε να εξαλειφθούν πλήρως μέχρι το τέλος του 2005

- Το 80% για το βαμβάκι εγχώριας στήριξης θα έπρεπε να μειωθεί έως το τέλος του 2006, ενώ το υπόλοιπο 20% μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2009
- Σημαντικές βελτιώσεις στην πρόσβαση αγορών με εξάλειψη δασμών και ποσοστώσεων για το βαμβάκι και τα προερχόμενα από αυτό προϊόντα, από τις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Τεχνική και οικονομική ενίσχυση για τον τομέα του βαμβακιού στην Αφρική. (Halderman M. et al., 2004)

Η Ε.Ε. από την άλλη πλευρά πρότεινε, οι αποφάσεις που θα ληφθούν για το ζήτημα του βαμβακιού να είναι πιο αποφασιστικές και άμεσες απ' ότι στο υπόλοιπο αγροτικό ζήτημα και στους τρεις βασικούς τομείς. Συγκεκριμένα:

- εξάλειψη ποσοστώσεων και άλλων ποσοτικών περιορισμών των εισαγωγών από τις χώρες
- εξάλειψη της εγχώριας στήριξης (ΑΜΣ)
- εξάλειψη όλων των επιδοτήσεων στις εξαγωγές βαμβακιού.

Οι διαπραγματεύσεις γύρω από το αγροτικό ζήτημα συγκέντρωσαν, όπως αναμενόταν, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον καθ' όλη τη διάρκεια της 6ης υπουργικής συνδιάσκεψης του ΠΟΕ. Δε μπορούμε να ισχυριστούμε πως το τελικό αποτέλεσμα χαρακτηρίζεται ως απόλυτα επιτυχές για τον Γύρο ως σύνολο, ωστόσο έστω και την ύστατη στιγμή τα μέλη του ΠΟΕ κατάφεραν να αποτρέψουν οι διαπραγματεύσεις να οδηγηθούν σε αδιέξοδο. Η συμφωνία των 148 μελών του ΠΟΕ στο Χόνγκ Κόνγκ που ουσιαστικά αποτελεί ορόσημο, ήταν η μείωση των εξαγωγικών επιδοτήσεων, εκ μέρους των πλουσίων χωρών, μέχρι το 2013. (Nelson M., 2004)

Ρόλο «κλειδί» για τα αγροτικά ζητήματα διαδραμάτισε η Ε.Ε., η οποία καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων δέχθηκε ασφυκτική πίεση για την κατάργηση των δικών της εξαγωγικών επιδοτήσεων. Οι Βρυξέλλες ωστόσο, αντιστάθηκαν στις πιέσεις μέχρι την τελευταία στιγμή, απορρίπτοντας μάλιστα πρόταση για κατάργηση των επιδοτήσεων έως το 2010, έπειτα από τη σταθερή επιμονή της Γαλλίας. Η τελευταία είχε θέσει θέμα υποβολής αρνησικυρίας σε οποιαδήποτε απόφαση έθιγε τα συμφέροντα των Γάλλων αγροτών, όπως αυτά

προήλθαν μέσω της αναθεώρησης της ΚΑΠ, η οποία εκπνέει το 2013. Έτσι λοιπόν η Γαλλία, που μια μέρα πριν είχε πρωτοστατήσει στην συμφωνία για τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό της περιόδου 2007-2013, κατάφερε να περάσει τη δική της γραμμή στον ΠΟΕ. Γι' αυτό το λόγο, η απόφαση για μείωση των επιδοτήσεων έως το 2013 έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από τον ευρωπαϊκό επίτροπο εμπορίου Πήτερ Μάντελσον, αφού αποτέλεσε για τους ευρωπαίους μια νίκη έναντι των χωρών του G-20 που πίεζαν να οριστεί τελική ημερομηνία το 2010. (Τσαρδανίδης Χ., 2006)

Όσον αφορά στο ζήτημα του βαμβακιού, αυτό που προέκυψε από τις διαπραγματεύσεις ήταν η κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων έως το 2006. Οι ΗΠΑ, που η πολιτική τους γύρω από το βαμβάκι βασίζονταν στην παροχή υψηλών εξαγωγικών επιδοτήσεων στους εγχώριους βαμβακοπαραγωγούς, είχε αντιρρήσεις σχετικά με την κατάργηση τους. Ωστόσο, μετά από διαπραγματεύσεις, κυρίως με τις βαμβακοπαραγωγές χώρες της Αφρικής, συμφώνησε ως προθεσμία κατάργησης το 2006.

Η συμφωνία της 18ης Δεκεμβρίου του 2005 δίνει στα μέλη του ΠΟΕ προθεσμία έως τις 30 Απριλίου 2006, ώστε να υπάρξει μια συμφωνία που να θέτει τις βάσεις για μια τελική συμφωνία γύρω από το αγροτικό ζήτημα. Οι μόνες συγκεκριμένες αναφορές σε χρονοδιαγράμματα αποτελούν το 2008, όπου, η Ε.Ε. αναμένεται να κάνει μια ουσιαστική μείωση των επιδοτήσεων της καθώς και το 2006, που αναμένεται η οριστική κατάργηση των επιδοτήσεων στο βαμβάκι. Όσον αφορά τα άλλα ζητήματα που απασχόλησαν τις χώρες πριν από τη διάσκεψη του Χόνγκ Κόνγκ δεν είχαμε μια τελική συμφωνία. Ορίστηκαν μόνο κάποια πλαίσια μέσα στα οποία οι διαπραγματευτές θα κινηθούν για να καταλήξουν σε μια τελική συμφωνία μέσα στο 2006. (www.wto.org)

4.5 Βασικά στοιχεία της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Τα βασικά στοιχεία αυτής της αναθεώρησης είναι:

- Η αποδέσμευση
- Τα ειδικά καθεστώτα
- Η διαφοροποίηση
- Η πολλαπλή συμμόρφωση
- Η διατήρηση των πόρων κατά κράτος μέλος και προϊόν έως το 2013 τουλάχιστον.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα βασικά στοιχεία της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

1. Αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή

Κυρίαρχο στοιχείο αυτής της αναθεώρησης είναι αυτό της αποδέσμευσης των ενισχύσεων από την παραγωγή. Έτσι η ΕΕ δεν ενισχύει πλέον την παραγωγή αλλά τον παραγωγό, δηλαδή την γεωργική εκμετάλλευση μέσω της Ενιαίας Αποδεσμευμένης Ενίσχυσης (ΕΑΕ).

Η ενιαία ενίσχυση υπολογίζεται κατ' αρχήν από τον μέσο όρο των ενισχύσεων που έπαιρνε ο παραγωγός την τριετία 2000 - 2002 και για το ελαιόλαδο την τετραετία 1999 - 2002, μια περίοδος που ονομάζεται και περίοδος αναφοράς. Έτσι ο παραγωγός διαμόρφωσε τα νέα του ατομικά δικαιώματα που είναι ο μέσος όρος των εκταρίων (1 εκτάριο = 10 στρέμματα) καλλιεργειών - βοσκοτόπων που την περίοδο αναφοράς έδωσαν δικαίωμα για άμεσες ενισχύσεις. Αν διαιρέσουμε την ενιαία ενίσχυση με τα δικαιώματα, θα προκύψει η αξία κάθε δικαιώματος, η οποία είναι κατά κανόνα διαφορετική από παραγωγό σε παραγωγό. (www.minagric.gr) Με την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, ο αγρότης έχει τη δυνατότητα ακόμη και να μην καλλιεργήσει στην έκταση που του ανήκει αρκεί βέβαια να τη διατηρήσει σε καλή κατάσταση.

Πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό, ότι ο παραγωγός δεν έχει καμιά δέσμευση να καλλιεργήσει τις καλλιέργειες της τριετίας αναφοράς, με βάση τις οποίες υπολογίσθηκε η ενίσχυση. Εκείνο που θα τον οδηγήσει πλέον στο τί θα καλλιεργήσει είναι τί θα έχει καλύτερη τύχη στην αγορά και φυσικά και μεγαλύτερο

όφελος για τον ίδιο. Επισημαίνουμε επίσης, ότι τα ατομικά δικαιώματα αφορούν τον καλλιεργητή της περιόδου αναφοράς και όχι τον ιδιοκτήτη. Τα ατομικά δικαιώματα κληρονομούνται, μεταβιβάζονται με γη ή χωρίς γη, μετά την ενεργοποίηση της πρώτης χρονιάς (2006) και ενοικιάζονται μόνο με αντίστοιχη γη. Η αξία αγοραπωλησίας των δικαιωμάτων θα προσδιορισθεί από τους κανόνες της αγοράς. (Ν.Αυτοδιοίκηση Θεσσαλίας, 2007)

2. Τα ειδικά καθεστώτα

Πέραν της Ενιαίας ενίσχυσης υπάρχουν και τα λεγόμενα ειδικά καθεστώτα που ουσιαστικά αποτελούν ενισχύσεις δεσμευμένες με την ετήσια παραγωγή και αφορούν σε συγκεκριμένα γεωργικά προϊόντα .

3. Διαφοροποίηση των ενισχύσεων

Μια σημαντική αρχή και πολιτική που εφαρμόζεται στη νέα ΚΑΠ, είναι αυτή της διαφοροποίησης. Το σύνολο των άμεσων ενισχύσεων που ένας παραγωγός λαμβάνει, ήδη από το 2005 (δηλαδή και στα σημερινά ισχύοντα καθεστώτα που εξακολουθούν να είναι σε εφαρμογή μέχρι την έναρξη της νέας ΚΑΠ), μειώνεται ήδη κατά -3% το 2005, -4% το 2006 και -5% από το 2007 και μετέπειτα. Το ποσοστό αυτό, κατ' αρχήν, θα παρακρατείται από όλους τους παραγωγούς, υπολογιζόμενο στο σύνολο των ενισχύσεων και στη συνέχεια θα τους επιστρέφεται αυτό το ποσό, που αντιστοιχεί στα πρώτα 5.000 €, υπό την μορφή μιας, όπως ονομάζεται, πρόσθετης ενίσχυσης. Από τα ποσά που προκύπτουν από τη διαφοροποίηση, το 80% θα δίνεται κατ' ευθείαν στο ίδιο κράτος μέλος, ενώ το 20% θα ανακατανέμεται με κριτήρια σύγκλισης και συνοχής (γεωργική γη, ΑΕΠ, απασχολούμενοι στη γεωργία) μεταξύ των κρατών μελών και θα διατίθεται μέσα από τα εθνικά προγράμματα για μέτρα αγροτικής ανάπτυξης. Οι συνολικές επιστροφές της πρόσθετης ενίσχυσης δεν μπορεί να ξεπερνούν τα 75,7 εκατ. € για την Ελλάδα, ενώ από την ανακατανομή των ποσών μεταξύ των κρατών μελών αναμένονται οφέλη για τη χώρα. (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005).

4. Πολλαπλή Συμμόρφωση

Βασική προϋπόθεση για την είσπραξη της ενιαίας ενίσχυσης στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ, αποτελεί η εφαρμογή υποχρεώσεων πολλαπλής συμμόρφωσης ήδη από το 2005. Πρόκειται για τη δέσμευση του παραγωγού να σέβεται τους όρους μιας σειράς κοινοτικών οδηγιών σχετικά με τη δημόσια υγεία, την υγεία των φυτών και των ζώων, την καλή διαβίωση των ζώων και την προστασία του περιβάλλοντος, για την είσπραξη όχι μόνο της ενιαίας αποδεσμευμένης αλλά και όλων των συνδεδεμένων ενισχύσεων, όπου αυτές προβλέπονται. Η μη συμμόρφωση των δικαιούχων της ενιαίας και των συνδεδεμένων ενισχύσεων προς τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης, θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ενισχύσεων.

Οι μειώσεις (πρόστιμα) μπορεί να είναι, κλιμακούμενες, από 5% έως 20% και να φθάνουν μέχρι και σε πλήρη αποκλεισμό από τις ενισχύσεις. Οι μειώσεις αυτές μέχρι ποσοστού 25% παραμένουν στο κράτος μέλος και το υπόλοιπο 75% πιστώνεται στον FEOGA. (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005).

4.6 Η Δεσμευτικότητα και η πολλαπλή συμμόρφωση

Το σύστημα των κοινοτικών επιδοτήσεων απλοποιείται. Καταβάλλονται, μια φορά τον χρόνο ενιαία για όλους τους κλάδους με βάση τα ιστορικά δικαιώματα του κάθε παραγωγού, χωρίς να μεσολαβούν ενδιάμεσοι και μεσάζοντες. Κατά τον Καν. 1782/2003 (αρ.3 - 9), η Νέα Κ.Α.Π. υλοποιείται με την εφαρμογή του μέτρου της Πολλαπλής Συμμόρφωσης. (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005)

Πρόκειται για μία δέσμη μέτρων που αφορούν την τήρηση από τους γεωργούς, ορισμένων κανονισμών και οδηγιών της Ε.Ε. που αφορούν τη δημόσια υγεία, την προστασία των φυτών, την υγεία των ζώων και την εφαρμογή των Ορθών Γεωργικών Πρακτικών (Ο.Γ.Π.). Κάθε παράβαση τους, επιφέρει την επιβολή προστίμων/ποινών με μείωση ή και αποκλεισμό από τις ενισχύσεις. Τα ποσά που θα

συγκεντρώνονται θα κατανέμονται κατά 75% υπέρ του κοινοτικού προϋπολογισμού και κατά 25% υπέρ των κρατών - μελών. (Αγρότυπος, 2006)

Στη Νέα Κ.Α.Π. συμπεριλαμβάνονται δύο ακόμη παράμετροι που συνθέτουν τον περιβαλλοντικό της χαρακτήρα. (Pezaros P. D., 2003)

- ❖ Διαφοροποίηση (modulation): Μείωση των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, ώστε να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση της Νέας Πολιτικής Αγροτικής Ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα. Οι αγρότες μεταβαίνουν ομαλά από το καθεστώς του ισχυρού προστατευτισμού, στο καθεστώς του ισχυρού ανταγωνισμού.
- ❖ Αποσύνδεση (decoupling): Η καταβολή της Ενιαίας Ενίσχυσης θα αποτελεί σταθερή εισοδηματική βάση, με τον παραγωγό να την εισπράττει κάθε χρόνο, κάνοντας με απλές διατυπώσεις μια αίτηση, ανεξάρτητα από τα προϊόντα που θα αποφασίσει ο ίδιος να παράγει και σε ποιές ποσότητες. Το ποσό ενίσχυσης προκύπτει κυρίως από τον μέσο όρο των ενισχύσεων της τριετούς περιόδου αναφοράς 2000 – 2002. (Scheele M., 2003)

Σε συνδυασμό με την διαφοροποίηση, την αποσύνδεση και την Πολλαπλή Συμμόρφωση ο Κανονισμός προβλέπει και κάποια άλλα μέτρα, για τη Νέα Κ.Α.Π. Μεταξύ άλλων προβλέπεται η εφαρμογή του Ο.Σ.Δ.Ε. (Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου), του Συστήματος Γεωργικών Συμβουλών, το Εθνικό Απόθεμα, το σύστημα μείωσης ή και αποκοπής των παραγωγών από τις κοινοτικές ενισχύσεις κ.α. (Μπουρδάρης Δ., 2005)

4.7 Το κοινοτικό καθεστώς του βαμβακιού

Το κοινοτικό καθεστώς βάμβακος εγκαθιδρύθηκε το 1981 με τη προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και διευρύνθηκε το 1986 με τη προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Το σύστημα αποσκοπεί στη στήριξη του προϊόντος στις περιφέρειες της Κοινότητας, όπου η παραγωγή τους είναι σημαντική για τη γεωργική οικονομία, φιλοδοξεί να εξασφαλίσει για τους βαμβακοπαραγωγούς ένα αξιοπρεπές εισόδημα και να σταθεροποιήσει την αγορά μέσω διαρθρωτικών βελτιώσεων σε επίπεδο προσφοράς και εμπορίας. (European Commission, 2007)

Αρχές :

Πριν από τη μεταρρύθμιση του 2004, οι βασικές αρχές του καθεστώτος ήταν :

- Οι παραγωγοί εισέπρατταν μια ελάχιστη τιμή για τον σύσπορο βάμβακα, η οποία προέκυπτε βάσει της παγκόσμιας τιμής εκκοκκισμένου βάμβακα, και μια επιπλέον ενίσχυση που κατέβαλλε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Η κοινοτική ενίσχυση καταβαλλόταν στους εκκοκκιστές, οι οποίοι με τη σειρά τους πλήρωναν τους καλλιεργητές.
- Όταν η παραγωγή υπερέβαινε ορισμένα επίπεδα αναφοράς, η ελάχιστη τιμή μειωνόταν, ώστε να αποθαρρύνεται η επιπλέον παραγωγή.

Στο καθεστώς του 2004, ήρθαν να προστεθούν οι μεταρρυθμίσεις του 2006. Οι ενισχύσεις στον κλάδο μετατράπηκαν από ενισχύσεις που βασίζονταν σε στήριξη των τιμών σε ενισχύσεις βάσει των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενισχύσεις που ήταν μερικώς αποσυνδεδεμένες. (Mattas K. et al, 2008). Η αποσυνδεδεμένη συνιστώσα (65% της ενίσχυσης) καταβαλλόταν ανεξαρτήτως της απόφασης για την παραγωγή, ενώ η συνδεδεμένη συνιστώσα καταβαλλόταν με το άνοιγμα της κάψας μάλλον παρά με τη συγκομιδή. (LMC International, 2007)

Ο τρόπος κατανομής των ενισχύσεων παρουσιάζεται στον πίνακα 4.7.1

Πίνακας 4.7.1 : Στρεμματικές ενισχύσεις βάμβακος το 2006 (€/εκτάριο)

ΧΩΡΕΣ	ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ ha	ΑΠΟΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ 65%	ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ 35%
Ελλάδα	370000	966	594-342,85
Ισπανία	70000	1358 ²	1039
Πορτογαλία	360	1202	556

Πηγή: Γ.Δ. Γεωργίας

Σημείωση:

- ❖ Για την Ελλάδα, 594 ευρώ ανά εκτάριο καταβάλλονται για 300 000 εκτάρια και 342,85 ευρώ ανά εκτάριο για 70 000 εκτάρια.
- ❖ Η αποσυνδεδεμένη ενίσχυση για την Ισπανία μειώθηκε κάτω από 65% αφού 10% της ενίσχυσης αντικαταστάθηκε με συνδεδεμένη ενίσχυση. Αυτό έγινε δυνάμει του άρθρου 69 του κανονισμού 1782/2003

Το νέο καθεστώς αμφισβητήθηκε από την ισπανική κυβέρνηση. Το Δικαστήριο εξέδωσε καταδικαστική απόφαση εναντίον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ακύρωσε τη μεταρρύθμιση με το σκεπτικό ότι παραβιαζόταν η αρχή της αναλογικότητας για τους εξής δύο λόγους.

- Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρέλειψε να διενεργήσει μελέτη επιπτώσεων.
- Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρέλειψε να συμπεριλάβει στους υπολογισμούς της το άμεσο κόστος εργασίας.

Το καθεστώς συνέχισε να λειτουργεί, μέχρις ότου εκπονήθηκε νέος κανονισμός. (European Comission, 2007)

4.8 Το καθεστώς του βάμβακος πριν από τη μεταρρύθμιση

Το παλαιό καθεστώς, που βασιζόταν στην ενίσχυση ανά τόνο, ενθάρρυνε ένα σύστημα υψηλών εισροών - υψηλής παραγωγής. Με το καθεστώς εκείνο, το βαμβάκι είχε το υψηλότερο μικτό περιθώριο κέρδους και την υψηλότερη ημερήσια απόδοση οικογενειακής εργασίας ανάμεσα στις κυριότερες καλλιέργειες που διεκδικούν ανταγωνιστικά εκτάσεις βαμβακοφυτειών. Το επίπεδο της κερδοφορίας ήταν τέτοιο ώστε τα κίνητρα επαρκούσαν για διατήρηση μάλλον της παραγωγής παρά για επέκτασή της. Πριν από τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος, υπήρχε υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα στην εκκοκκιστική βιομηχανία. Με τυποποιημένους όρους, η χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας στην Ελλάδα εκτιμάται σε 70% για την περίοδο 2003-2005 και σε 41% για την Ισπανία. (LMC International, 2007)

Υπάρχουν λόγοι για την εξήγηση της υπερβάλλουσας παραγωγικής ικανότητας:

- Η εκκοκκιστική δραστηριότητα απέφερε κέρδη, πράγμα που ενθάρρυνε την επέκτασή της.
- Στην Ελλάδα, οι υψηλές τιμές για το βαμβάκι μεταξύ 1995 και 1999, ήταν κίνητρο παραγωγής. Μέχρι το 2000, τα ελληνικά εκκοκκιστήρια είχαν αυξήσει τη μεταποιητική τους ικανότητα για να ανταποκριθούν στη ζήτηση για περισσότερο βαμβάκι. Η παραγωγή όμως δεν αυξήθηκε περισσότερο. (European Commission, 2007)

Το μοναδιαίο κόστος εκκοκκισμού είναι υψηλό με βάση τα διεθνή πρότυπα, εν μέρει ως αποτέλεσμα της υπερβάλλουσας παραγωγικής ικανότητας. Το υψηλό κόστος απορροφήθηκε από το καθεστώς του βάμβακος, αφού οι παραγωγοί εξασφάλισαν ελάχιστη τιμή ανά τόνο σύσπορου βάμβακος. (LMC International, 2007)

4.9 Η μεταρρύθμιση του καθεστώτος του βαμβακιού

Η μεταρρύθμιση του καθεστώτος και η αποσύνδεση του καθεστώτος των σιτηρών οδήγησαν σε μείωση των μικτών περιθωρίων κέρδους για τους παραγωγούς και των δύο αυτών καλλιεργειών (το συνολικό γεωργικό εισόδημα δεν επηρεάστηκε με τον ίδιο τρόπο, αφού οι αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις αυξήθηκαν παράλληλα με τις μειώσεις στήριξης των τιμών). Στην Ελλάδα, αυξήθηκε η έκταση κατά +4%, ενώ μειώθηκαν οι μέσες αποδόσεις κατά -24%. Η μείωση αυτή ήταν αποτέλεσμα κακών καιρικών συνθηκών και όχι συνέπεια του νέου καθεστώτος. (Mattas K. et al, 2008)

Οι αντιδράσεις απέναντι στη μεταρρύθμιση δεν ήταν μεγάλες και η έκταση με βαμβακοκαλλιέργειες αυξήθηκε το 2006. Αυτό εξηγείται εν μέρει από το γεγονός ότι τα έσοδα από άλλες καλλιέργειες μειώθηκαν, μετά την πλήρη αποσύνδεση του καθεστώτος των σιτηρών. Τα έσοδα από τον σκληρό σίτο, που είναι η κύρια εναλλακτική καλλιέργεια, υπολείπονται εκείνων του βάμβακος. Η διαφοροποίηση οφείλεται στον αραβόσιτο, ο οποίος σε μερικές περιπτώσεις αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους από το βαμβάκι. Παρ' όλα αυτά όμως, οι παραγωγοί δεν τον επέλεξαν. Βραχυπρόθεσμα, αυτό εξηγείται με τεχνικούς και οικονομικούς παράγοντες, αλλά και με κάποια αδράνεια που παρατηρείται μεταξύ των ελλήνων παραγωγών.

Η μεταρρύθμιση του καθεστώτος επέφερε επίσης διαφοροποίηση και στην ποιότητα. Η ποιότητα του σύσπορου βάμβακος, εσοδείας 2006, ήταν χαμηλή. Η πτώση της ποιότητας εξηγείται εν μέρει με τις κακές καιρικές συνθήκες, κυρίως όμως εξηγείται με την ακατάλληλη γεωργική διαχείριση. (European Commission, 2007)

4.10 Οι επιπτώσεις της νέας ΚΑΠ στις βαμβακοπαραγωγικές καλλιέργειες

Την τελευταία δεκαπενταετία η καλλιέργεια του βαμβακιού γνώρισε μια έντονη ανοδική πορεία, μέχρι την εφαρμογή της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π., αφού η καλλιεργούμενη έκταση αυξήθηκε σε ποσοστό που υπερέβη το 60% ξεπερνώντας τα 4 εκατομμύρια στρέμματα. Όμως, η μεγάλη επέκταση της καλλιέργειας συνοδεύτηκε από σημαντική πτώση των τιμών σε σταθερές αξίες. Η πτώση των τιμών συνέβαλε στη μείωση του εισοδήματος της βαμβακοκαλλιέργειας ανά στρέμμα και τούτο, παρά τα πολύ υψηλά ποσοστά ενίσχυσης του βαμβακιού. (ΕΤ.ΑΓΡ.Ο., 2006)

Οι βαμβακοπαραγωγοί προσπάθησαν να αντισταθμίσουν την απώλεια εισοδήματος, μέσω της αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων και της παραγόμενης ποσότητας βαμβακιού στις εκμεταλλεύσεις τους, εξέλιξη που συνέβαλε στην περαιτέρω μείωση των τιμών, λόγω αύξησης της συνυπευθυνότητας στην ενίσχυση αλλά και υποβάθμισης της ποιότητας του παραγόμενου βαμβακιού. Καταβλήθηκε προσπάθεια ανακοπής της τάσης αυτής μέσω της εφαρμογής του Καν. 1051/01. Με σκοπό την μεγιστοποίηση των εισπραττόμενων ενισχύσεων από την Ε.Ε., εφαρμόστηκαν στη χώρα μας μέτρα σταθεροποίησης της εγχώριας παραγωγής βαμβακιού, που δεν επέτρεπαν πλέον την επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων (καλλιεργητική περίοδος 2000).

Η εφαρμογή της ενδιάμεσης μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. (Καν. 1782/03), κυρίως μέσω της εφαρμογής του μέτρου της αποδέσμευσης από την καλλιεργητική περίοδο 2005-06, δημιουργεί καινούργιο πλαίσιο δραστηριοποίησης της βαμβακοκαλλιέργειας. Αφενός, καταργούνται οι περιορισμοί στην μέγιστη καλλιεργούμενη έκταση βαμβακιού ανά εκμετάλλευση που ίσχυαν τις προηγούμενες περιόδους. Αφετέρου όμως, η χορήγηση μόνον του δεσμευμένου μέρους της ενίσχυσης στην καλλιέργεια (ανά στρέμμα), δηλαδή το 35% του μέσου όρου των χορηγούμενων ενισχύσεων βαμβακιού κατά την περίοδο 2000-2002,

καθιστά την βαμβακοκαλλιέργεια λιγότερο ελκυστική στους παραγωγούς, απ' ότι στο προηγούμενο καθεστώς της Κ.Α.Π. (ΕΤ.ΑΓΡ.Ο., 2006)

Βέβαια οι βαμβακοπαραγωγοί πρέπει να λάβουν υπόψη τους και τις λοιπές αλλαγές στο καθεστώς των ενισχύσεων που προβλέπει η αναθεωρημένη Κ.Α.Π. Ειδικότερα, η πλήρης αποδέσμευση των ενισχύσεων από άλλες ανταγωνιστικές καλλιέργειες του βαμβακιού, όπως ο αραβόσιτος και ο καπνός, η δυνατότητα ενεργοποίησης των δικαιωμάτων καλλιεργώντας και μηδική για σανό στην επιλέξιμη έκταση (παρόλο που δεν λάμβανε ενίσχυση στο προηγούμενο καθεστώς της Κ.Α.Π.), η απαγόρευση καλλιέργειας οπωροκηπευτικών, επιτραπέζιας πατάτας και μονίμων καλλιεργειών στην επιλέξιμη έκταση, αλλά και η τήρηση των όρων της πολλαπλής συμμόρφωσης (χλωρή λίπανση με επίσπορη καλλιέργεια βίκου στο 20% της επιλέξιμης έκτασης) ως προϋπόθεση για την λήψη της ενιαίας αποδεσμευμένης ενίσχυσης είναι σημαντικές παράμετροι, με βάση τις οποίες οι παραγωγοί θα καταρτίσουν το καλλιεργητικό τους σχέδιο. (Τσιμπούκας Κ., 2003)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Το βαμβάκι σήμερα

5.1 Γενικά στοιχεία για το βαμβάκι

Το βαμβάκι είναι κλωστικό φυτό μεγάλης οικονομικής σημασίας παγκοσμίως. Αποτελεί αγροτικό προϊόν, το οποίο όμως απασχολεί και μεγάλο μέρος μεταποιητικής βιομηχανίας. (Παπακώστα- Τασοπούλου Δ., 2002)

Είναι φυτό θερμών περιοχών και καλλιεργείται σε περισσότερες από 90 χώρες. Σε πολλές από αυτές, η καλλιέργειά του είναι συνδεδεμένη με την ανάπτυξη και εξέλιξή τους, αφού αποτελεί κύρια πηγή εργασίας και συναλλάγματος. Περισσότεροι από 100 εκατ. άνθρωποι στηρίζουν την επιβίωσή τους στη παραγωγή του βαμβακιού.

Σε 16 από τις χώρες στις οποίες καλλιεργείται καταλαμβάνει την πρώτη ή δεύτερη θέση στον πίνακα των εξαγωγών τους. Για την ανάπτυξη του τρίτου κόσμου θεωρείται προϊόν “κλειδί”. Σχεδόν όλες οι τροπικές και υποτροπικές χώρες σχετίζονται με την παραγωγή του βαμβακιού.

Οι κυριότερες βαμβακοπαραγωγικές χώρες του κόσμου είναι η Κίνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ινδία, μερικές Δημοκρατίες της τέως Σοβιετικής Ένωσης , το Πακιστάν, η Βραζιλία, η Τουρκία, η Αίγυπτος, το Μεξικό, το Σουδάν, η Τανζανία και η Αυστραλία, που καλύπτουν το 83% περίπου της παγκόσμιας παραγωγής(Παπαγεωργίου Λ. Κων/νος, 1997).Πρώτη χώρα στον κόσμο σε παραγωγή είναι η Κίνα, δεύτερη οι Δημοκρατίες της τέως Σοβιετικής Ένωσης αθροιστικά και τρίτη οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. (Γαλανοπούλου Σενδουκά Σ., 2002)

Το βαμβάκι (*Gossypium spp.*) αποτελεί το σπουδαιότερο κλωστικό φυτό, καθώς η παραγωγή ίνας που προκύπτει από την καλλιέργεια του, αντιστοιχεί στο 50% της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής φυτικών ινών. (Proto et al., 2000)

Καλλιεργείται παγκοσμίως σε έκταση 330 εκατομμυρίων περίπου στρεμμάτων, με ετήσια παραγωγή περίπου 19 εκατ. τόνους εκκοκκισμένου βαμβακιού. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στις 85 χώρες παραγωγούς βαμβακιού, οι 80 ανήκουν στις αναπτυσσόμενες χώρες, εκ των οποίων οι 28 κατατάσσονται σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε., στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. (UNCTAD, 2005).

Το κύριο προϊόν για το οποίο καλλιεργείται το βαμβάκι είναι οι ίνες του , οι οποίες αποτελούν τη πρώτη ύλη για το σημαντικότερο τμήμα της διεθνούς κλωστοβιομηχανίας. Με το νήμα που παράγεται από τις ίνες του υφαίνονται διαφόρων ειδών υφάσματα για τη παραγωγή ενδυμάτων και άλλων αντικειμένων καθημερινής χρήσης, για την επένδυση αυτοκινήτων κ.λ.π. Τα υποπροϊόντα των εκκοκιστηρίων (κοντές ίνες, που διεθνώς αναφέρονται ως linters, σπασμένες ίνες) και των κλωστηρίων χρησιμοποιούνται για το γέμισμα στρωμάτων και παράγονται επίσης φαρμακευτικό βαμβάκι, ρεγιόν, φίλμ, χαρτομάζα και άλλα προϊόντα.

Οι σπόροι του βαμβακιού, παρ' όλο ότι θεωρούνται σαν υποπροϊόν, είναι σημαντική πηγή σπορέλαιου για την ανθρώπινη κατανάλωση αλλά και βιομηχανική χρήση (αυτούσιο λάδι, παρασκευή μαργαρίνης , μαγιονέζας κ.α.). Για να χρησιμοποιηθεί το λάδι για ανθρώπινη κατανάλωση θα πρέπει με χημικό τρόπο, να αφαιρεθεί προηγουμένως η γκοσσυπόλη, η οποία είναι αλκαλοειδές που βρίσκεται στις κοτυλιδόνες του σπόρου και είναι τοξική για τον άνθρωπο και για τα μη-μηρυκαστικά ζώα. Η βαμβακόπιτα ή βαμβακοπλακούς που μένει μετά τη παραλαβή του λαδιού αποτελεί άριστη τροφή για τη διατροφή των βοοειδών. Πρέπει να αποφεύγεται όμως η χορήγηση σε νεαρά ζώα, στα οποία δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί πλήρως το σύστημα του μηρυκασμού, γιατί μπορούν να δημιουργηθούν προβλήματα τοξικότητας από τη γκοσσυπόλη.

Τέλος, το αλεύρι των σπόρων θα μπορούσε να αποτελέσει σπουδαία πηγή πρωτεΐνης για τη διατροφή του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού του πλανήτη μας. Το αλεύρι του βαμβακιού περιέχει το ίδιο επίπεδο θερμίδων με το αλεύρι της σόγιας.

Το βαμβάκι προκειμένου να δώσει υψηλές αποδόσεις και καλή ποιότητα προϊόντος θα πρέπει να καλλιεργηθεί, σε συνθήκες μεγάλων εισροών, σε θρεπτικά στοιχεία και για τις συνθήκες της χώρας μας, υπό άρδευση. (Οδηγός βαμβακοκαλλιεργητή, 1995)

Διεθνώς, το βαμβάκι διαχωρίζεται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά του, που είναι το μήκος της ίνας και το μικρονέρ (χρώμα και ξένες ύλες). Οι κατηγορίες αυτές είναι οι ακόλουθες (World Bank, 1995):

- Το Αιγυπτιακό, Αμερικάνικο ή Πίμα, μακρόινο βαμβάκι (Egyptian. American, Pima Extra Long Staple Gossypium Barbadence cotton). Η ίνα του είναι μήκους μεγαλύτερου των τριάντα δυο χιλιοστών και το μικρονέρ είναι χαμηλότερο του τέσσερα.
- Το βαμβάκι τύπου Upland (American and African Medium Staple G.Hirsutum cotton). Το μήκος της ίνας κυμαίνεται μεταξύ των είκοσι πέντε και των τριάντα δύο χιλιοστών και το μικρονέρ τους ποικίλλει μεταξύ του 3,8 και 5,0. Τα δυο αυτά είδη είναι γνωστά ως είδη του Νέου Κόσμου (New World), είναι τα σημαντικότερα στην παγκόσμια εκμετάλλευση και αντιστοιχούν στο 90% της παγκόσμιας παραγωγής βαμβακιού. Σε αυτή τη κατηγορία ανήκει και το Ελληνικό βαμβάκι.
- Τα Ασιατικά ή Παλιού Κόσμου, Gossypium Arboreum και Gossypium Herbaceum. Η ίνα αυτών των ποικιλιών έχει μήκος μικρότερο των είκοσι πέντε χιλιοστών και το μικρονέρ είναι μεγαλύτερο του 6,0. Σε αυτή τη κατηγορία συναντάμε χώρες, όπως η Ινδία και το Πακιστάν.

(Μάττας Κ. κ.α., 1997)

5.2 Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση βαμβακιού

Η καλλιέργειά του βαμβακιού απαντάται σήμερα σε μία ζώνη, η οποία εντοπίζεται κυρίως στις τροπικές περιοχές. Καλλιεργείται σε 70 χώρες σε όλες τις Ηπείρους. (Παπακώστα Τασοπούλου Δ., 2002) Οι κυριότερες χώρες παραγωγής είναι η Κίνα με 22,6 %, οι Η.Π.Α. με 20,1%, η Ινδία με 13,1% , το Πακιστάν με 9% ενώ η Ε.Ε. με 2,5 % διαδραματίζει μικρό ρόλο στην αγορά του προϊόντος. (ICAC, 2010)

Το βαμβάκι έχασε σημαντικό έδαφος από τον ανταγωνισμό και τη χρήση συνθετικών ινών και το ποσοστό συμμετοχής του στη παγκόσμια κατανάλωση ινών έπεσε το 2001, στο 43% από το 60% και περισσότερο που ήταν στα μέσα της δεκαετίας του 60. Η έκταση του βαμβακιού τα τελευταία χρόνια έχει σταθεροποιηθεί παγκοσμίως στα 320-330 εκ. στρέμματα με συνολική παραγωγή 19 εκ. τόνους εκκοκισμένου βαμβακιού. Προβλέπεται μελλοντικά μικρή αύξηση της παραγωγής και κατανάλωσης ινών βαμβακιού. (ICAC, 2007)

Ο τομέας του βάμβακος, αν και έχει περιορισμένη σημασία για την Ε.Ε. στο σύνολό της (0,5% της συνολικής γεωργικής παραγωγής) έχει μεγάλη περιφερειακή σπουδαιότητα. Η Ελλάδα με 79,4% της συνολικής κοινοτικής παραγωγής, προσπορίζεται το 9% της συνολικής γεωργικής παραγωγής της από το βαμβάκι.

Το εμπόριο βάμβακος αναφέρεται στο εκκοκισμένο βαμβάκι. Στις παγκόσμιες εξαγωγές βάμβακος, αναμφίβολα δεσπόζουν οι Η.Π.Α. με 30% του παγκοσμίου εμπορίου, που ανέρχεται σε 6 εκατ. Τόνους. Το Ουζμπεκιστάν, η Αφρική και η Αυστραλία, η κάθε μια με εμπόριο 800.000 τόνων, είναι άλλοι σημαντικοί εξαγωγείς.

Οι μεγαλύτεροι καταναλωτές βάμβακος στον κόσμο είναι εκείνοι με εδραιωμένες μεταποιητικές βιομηχανίες. Δηλαδή, η Κίνα με 24,5%, η Ινδία, οι Η.Π.Α., το Πακιστάν με 9% και η Ε.Ε. με 5,4%. Οι τιμές βάμβακος εμφανίζουν μια μακροχρόνια πτωτική τάση και ισχυρές βραχυχρόνιες διακυμάνσεις. Οι διακυμάνσεις αυτές επηρεάστηκαν σημαντικά από την σποραδική είσοδο της Κίνας στη διεθνή αγορά, τόσο στο τομέα των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών. Η μείωση των τιμών συνδέεται στενά με την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση του

κόστους παραγωγής, είναι όμως περισσότερο αποτέλεσμα του αυξημένου ανταγωνισμού με τις συνθετικές ίνες στην αγορά ινών.

Σύμφωνα με στοιχεία της ICAC, για το έτος 2009/10, η παγκόσμια κατάσταση στα αποθέματα στο βαμβάκι θα παρουσιάσει μείωση κατά -13% έως 10.7 εκατομμύρια τόνοι. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Αμερικανικού Υπουργείου Γεωργίας, η παγκόσμια παραγωγή κατά το 2009 σημειώνει μείωση για δεύτερη συνεχή χρονιά, ενώ η κατανάλωση κατά την εμπορική περίοδο 09/10 θα αυξηθεί κατά 3% περίπου σε σχέση με την προηγούμενη. Τα παγκόσμια αποθέματα θα καλύψουν το κενό και αναμένεται να πέσουν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας εξαετίας. (Γράφημα 5.2.1). Η διαχείριση των αποθεμάτων θα επηρεάσει την αγορά και το παγκόσμιο εμπόριο (www.lmc.co.uk) Πίνακας 5.2.1 (USDA, 2010)

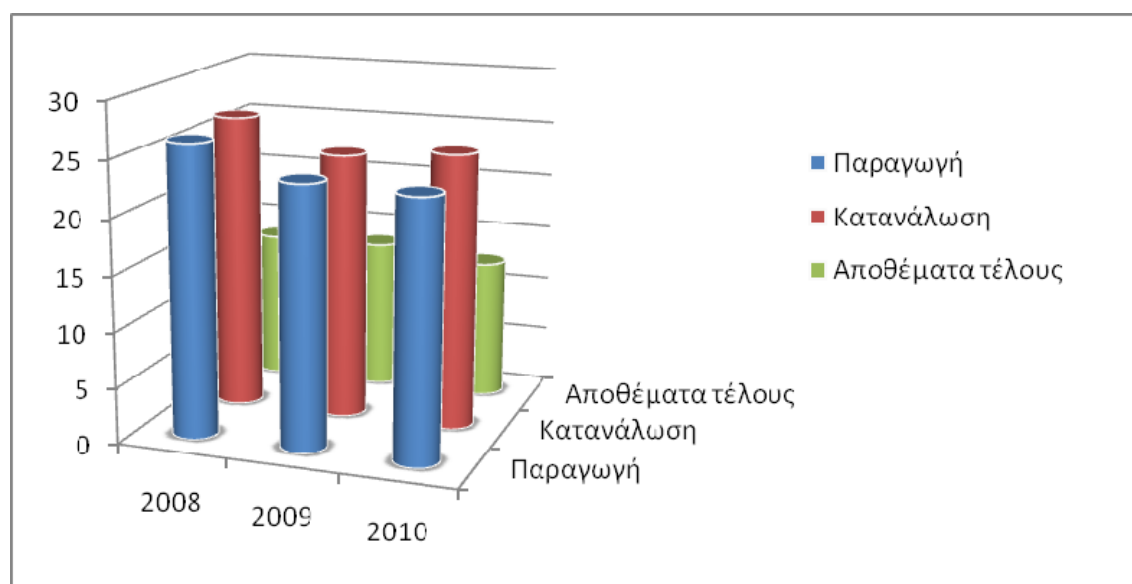
Αυτή είναι η μεγαλύτερη πτώση στα αποθέματα από το 2002/03 και εξηγείται από το συνδυασμό χαμηλής παραγωγής και ανάκτησης της κατανάλωσης. (ICAC, 2010)

Πίνακας 5.2.1 : Παγκόσμια αγορά εκκοκκισμένου βαμβακιού (σε εκατ. τόνους)

	2008	2009	2010	Διαφορά 09/10-08/09 (%)
Παραγωγή	26,223	23,488	23,179	-1,32
Κατανάλωση	26,708	23,966	24,721	3,15
Αποθέματα τέλους	13,502	13,567	12,577	-7,3

Πηγή: FAS/USDA, προσωρινά στοιχεία 2010

Γράφημα 5.2.1: Παγκόσμια αγορά εκκοκκισμένου βαμβακιού(εκατ.τόνοι/έτος)

Πηγή: USDA

Ειδικότερα, κατά την εμπορική περίοδο 08/09, η παγκόσμια παραγωγή μειώθηκε κατά 10,4% στους 23,5 εκατ. τόνους ενώ οι προβλέψεις για το 09/10 αναφέρουν και νέα μείωση της παραγωγής κατά -1,3% σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο στους 23,2 εκατ. τόνους .Η μείωση αυτή προέρχεται κατά κύριο λόγο από την Κίνα (-7,8%), το Ουζμπεκιστάν (-8,1%), την Τουρκία (-9,4%) και από άλλες χώρες. (USDA, 2010)

Αυτή είναι η τρίτη διαδοχική περίοδος στην οποία η παγκόσμια παραγωγή βαμβακιού παρουσιάζει μείωση. Η ICAC, αποδίδει τη μείωση αυτή στη μείωση της τιμής ανταγωνιστικότητας του βαμβακιού έναντι άλλων ανταγωνιστικών συγκομιδών καθώς επίσης και στην αποδυνάμωση της απόδοσης του βαμβακιού τις τελευταίες δύο περιόδους. (ICAC, 2010) Η μείωση της παραγωγής θα προκαλέσει 16% ελάττωση στην Κινέζικη παραγωγή βαμβακιού και θα αγγίξει τα 6.8 εκατομμύρια τόνους. Εντούτοις, η παραγωγή του βαμβακιού στην Ινδία αναμένεται να αυξηθεί κατά +5% έως +5.2 εκατομμύρια τόνους, όπως επίσης και στο Πακιστάν η παραγωγή προβλέπεται να αυξηθεί κατά +8% έως +2.1 εκατομμύρια τόνοι. Η

αμερικάνικη παραγωγή προβλέπεται ελαφρώς χαμηλότερη από την τελευταία περίοδο, σε 2.7 εκατομμύρια τόνους. Πίνακας 5.2.2 (USDA, 2010)

Πίνακας 5.2.2 : Παγκόσμια παραγωγή εκκοκ. βάμβακος (σε εκατ. τόνους)

Χώρες	2008	2009	2010	Διαφορά 09/10-08/09 (%)
Κίνα	8,056	7,794	7,185	-7,81
Ινδία	5,356	5,008	5,443	8,69
ΗΠΑ	4,182	2,79	2,885	3,41
Πακιστάν	1,938	1,96	2,003	2,19
Βραζιλία	1,602	1,263	1,197	-5,23
Ουζμπεκιστάν	1,165	1,067	0,98	-8,15
Τουρκία	0,675	0,457	0,414	-9,41
Άλλες	3,249	3,15	3,072	-2,48
Συνολικά	26,223	23,489	23,179	-1,32

Πηγή: FAS/USDA, προβλέψεις 2010

Όσον αφορά τη παγκόσμια χρήση μύλων βαμβακιού, οι προβλέψεις δείχνουν την κατά +3% αύξηση, με 23.8 εκατομμύρια τόνους το 2009/10. Μεταξύ των επτά μεγαλύτερων καταναλωτών βαμβακιού, μόνο στην Ασία (Κίνα, Ινδία, Πακιστάν και Μπανγκλαντές), αναμένεται να υπάρξει αύξηση χρήσης μύλων βαμβακιού, κατά τη διάρκεια του 2009/10 και ο συνδυασμός των μεριδίων των χωρών αυτών προβλέπεται να αγγίξει το 70%. (ICAC, 2010)

5.3 Τιμές βαμβακιού

Η μειωμένη παραγωγή, η αυξημένη ζήτηση και η αισθητή κάμψη των παγκόσμιων αποθεμάτων, οδηγούν τη Διεθνή Συμβουλευτική Επιτροπή Βαμβακιού (ICAC) σε εκτιμήσεις για υψηλότερα επίπεδα στη διαμόρφωση των διεθνών τιμών του βαμβακιού, κατά την τρέχουσα εμπορική περίοδο 2009 - 2010, προβλέποντας μέση άνοδο κατά +13% περίπου, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες περσινές. Ήδη στο χρηματιστήριο εμπορευμάτων του Λονδίνου, ο δείκτης Cotton A Index διαμορφώθηκε στα 74,90 αμερικανικά σεντς/λίμπρα.

Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις, η κινητικότητα που παρουσιάζεται στις διεθνείς τιμές οδηγεί στην αύξηση κατά +8% περίπου (στα 326 εκατ. στρέμματα) της καλλιέργειας του βαμβακιού σε διεθνές επίπεδο, με επακόλουθο την άνοδο της παγκόσμιας παραγωγής κατά τη νέα εμπορική περίοδο 2010-11 κατά +12,3% (στους 24,7 εκατ. τόνους, έναντι 22 εκατ. τόνων την εμπορική περίοδο 2009-10).

Με βάση στοιχεία της ΠΑΣΕΓΕΣ, παράλληλα με την αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής βαμβακιού, η Διεθνής Συμβουλευτική Επιτροπή αναμένει και μικρή άνοδο κατά +2% της κατανάλωσης του προϊόντος, με αποτέλεσμα τη μικρή διεύρυνση των παγκόσμιων αποθεμάτων στους 10,5 εκατ. τόνους στο τέλος της εμπορικής περιόδου 2010-11 (καλοκαίρι 2011), έναντι 10,3 εκατ. τόνων φέτος το καλοκαίρι. (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2009)

Η ICAC, προβλέπει συνέχιση της ανοδικής πορείας των τιμών του προϊόντος, τοποθετώντας τη μέση τιμή του δείκτη Cotton A Index στο Λίβερπουλ, στα 82 αμερικανικά σεντς η λίμπρα για την εμπορική περίοδο 2010-11, έναντι 75 σεντς της μέσης τιμής για την τρέχουσα εμπορική περίοδο 2009-10 και 61,20 σεντς η λίμπρα της μέσης τιμής, την προηγούμενη εμπορική περίοδο 2008-9. (ICAC, 2010)

Όσον αφορά την Ελλάδα, από συγκριτικά στοιχεία που συγκέντρωσε η ΠΑΣΕΓΕΣ από ορισμένες ΕΑΣ για τις τιμές παραγωγού 2007 και 2008, προκύπτει ότι η μέση τιμή παραγωγού για το 2007 ανήλθε κατά μέσο όρο σε 42 λεπτά/κิโล, με περιορισμένο εύρος απόκλισης κυμαινόμενο από 40-46 λεπτά/κิโล. Για το 2008, οι τιμές ήταν χαμηλότερες και κυμάνθηκαν από 16 - 20 λεπτά/κิโล, ενώ για το 2009

κυμάνθηκαν σε υψηλότερο επίπεδο. Για το 2010, δεν μπορεί να γίνει καμία εκτίμηση ακόμη, φαίνεται όμως ότι οι τιμές θα κυμανθούν σε υψηλότερο επίπεδο από το 2008 χωρίς όμως να φθάσουν τα επίπεδα του 2007. (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2009)

5.4 Εμπόριο βαμβακιού σε παγκόσμιο επίπεδο

Όσον αφορά το παγκόσμιο εμπόριο, καταγράφεται πτώση της ζήτησης την περίοδο 2008/09. Η κατάσταση αυτή πιθανά θα καταστεί εντονότερη μετά την πρόσφατη διεθνή κρίση στην χρηματοπιστωτική αγορά και συνεπώς οδηγούμαστε στον περιορισμό του παγκόσμιου εμπορίου του προϊόντος. Η τάση αυτή καταγράφεται τόσο ως προς τις εισαγωγές, όσο και προς τις εξαγωγές. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 2008/09 προβλέπεται μεγάλη πτώση των εισαγωγών (κατά μέσο όρο -22,87%) με τις εισαγωγές της Κίνας στο -43,62% και τις εισαγωγές της Τουρκίας στο -34%. (USDA, 2010)

Σύμφωνα με προβλέψεις της ICAC, οι παγκόσμιες εισαγωγές αναμένεται να αυξηθούν κατά 6% έως 7.0 εκατομμύρια τόνοι το 2009/10, και αυτό ως αποτέλεσμα της εντατικότερης χρήσης μύλων. Οι εισαγωγές της Κίνας, αναμένεται να αυξηθούν κατά +15% με 1.8 εκατομμύρια τόνους, για να καλύψουν ανάγκες λόγω μικρής εγχώριας συγκομιδής. (Πίνακας 5.4.1)

Πίνακας 5.4.1: Παγκόσμιες εισαγωγές εκκοκ. βάμβακος (σε εκατ.τόνους)

Χώρες	2008	2009	2010	Διαφορά 09/10-08/09 (%)
Κίνα	2,51	1,415	1,96	38,52
Πακιστάν	0,851	0,501	0,675	34,73
Τουρκία	0,712	0,501	0,631	25,95
Μπαγκλαντές	0,61	0,631	0,664	5,23
Ινδονησία	0,501	0,435	0,452	3,91
Ταϊλάνδη	0,42	0,397	0,414	4,28
Μεξικό	0,333	0,283	0,337	19,08
Ρωσία	0,261	0,207	0,201	-2,90
Βιετνάμ	0,218	0,223	0,25	12,11
Κορέα	0,212	0,201	0,196	-2,49
Άλλες	1,644	1,395	1,361	-2,44
Συνολικά	8,272	6,189	7,141	15,38

Πηγή: FAS/USDA, Εκτίμηση (2010)

Όσον αφορά τις εξαγωγές της Ινδίας, θα μπορούσαν να ανέλθουν σε 1.4 εκατομμύρια τόνους, λόγω μεγάλου εξαγωγικού πλεονάσματος. Εντούτοις, οι αμερικανικές εξαγωγές εκτιμάται να μειωθούν κατά -21% έως 2.3 εκατομμύρια τόνους. (ICAC, 2010)

Μεγάλη επίσης πτώση καταγράφεται το 2008/09 στο εξαγωγικό εμπόριο, το οποίο περιορίζεται κατά -23,65% περίπου. Όπως φαίνεται στα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 5.4.2), με την εξαίρεση της Βραζιλίας και μιας χώρας της υποσαχάριας Αφρικής (Μπουργκίνα- Φάσο), υπήρξε σημαντικός περιορισμός των εξαγωγών εκκοκκισμένου βάμβακος. Μεγάλη εξάλλου ήταν και η μείωση των εξαγωγών της Ελλάδας σε εκκοκκισμένο βαμβάκι (-38%), για το 2008. Οι προβλέψεις για το 2009, θέλουν αύξηση των παγκόσμιων εξαγωγών χωρίς όμως αυτές να φτάνουν στο επίπεδο του 2007.

Πίνακας 5.4.2: Παγκόσμιες εξαγωγές εκκοκ. βάμβακος (εκατ.τόνους)

Χώρες	2008	2009	2010	Διαφορά 09/10-08/09 (%)
ΗΠΑ	2,973	2,722	2,395	-12,01
Ινδία	1,531	0,435	1,415	225,29
Ουζμπεκιστάν	0,958	0,653	0,827	26,65
Βραζιλία	0,486	0,544	0,435	-20,04
Αυστραλία	0,265	0,25	0,348	39,20
Ελλάδα	0,283	0,174	0,174	0,00
Μπουργκίνα	0,169	0,174	0,174	0,00
Τουρκμενιστάν	0,174	0,114	0,218	91,23
Μπενίν	0,109	0,093	0,098	5,38
Τατζικιστάν	0,108	0,076	0,093	22,37
Άλλες	1,352	0,953	0,964	1,15
Συνολικά	8,408	6,188	7,141	15,40

Πηγή: FAS/USDA, Εκτίμηση 2010

Σύμφωνα με την Διεθνή Συμβουλευτική Επιτροπή Βάμβακος (ICAC), το 08/09 καταγράφεται πτώση στο παγκόσμιο εμπόριο βαμβακιού στους 6,2 εκατ. τόνους (-26%). Η Κίνα εισήγαγε γύρω στους 1,5 εκατ. τόνους το 2008, δηλαδή, 41% λιγότερο από το 2007, η Ινδία και το Ουζμπεκιστάν πραγματοποίησαν εξαγωγές

μικρότερες κατά -40% αυτή την περίοδο, από ότι το 2007. Αναμφισβήτητα, ο μεγαλύτερος εξαγωγέας που είναι οι ΗΠΑ, πραγματοποίησε εξαγωγές 2,6 εκατ. τόνους το 2008 και 12% λιγότερο από ότι πέρυσι παρά τη μεγάλη μείωση της παραγωγής. Οι ΗΠΑ θα επηρεασθούν λιγότερο από ότι οι άλλοι εξαγωγείς στην πτώση της ζήτησης. (ICAC, 2009)

5.5 Το βαμβάκι στην Ελλάδα

Το βαμβάκι στη χώρα μας αναφέρεται για πρώτη φορά από τον Πausanias το 174μ.Χ. με το όνομα Βύσσο και πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι καλλιεργούσαν τη Βύσσο στην Ηλεία. Το φυτό και το προϊόν του με το σημερινό όνομα “Βάμβαξ”, αναφέρεται για πρώτη φορά στη νομοθεσία του Ιουστινιανού τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Τον 10^ο αιώνα, το βαμβάκι είχε διαδοθεί σε όλη την Ελλάδα. (Χρηστίδης Β., 1965).

Το 1931 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Βάμβακος και το Ινστιτούτο Βάμβακος και Βιομηχανικών Φυτών, με σκοπό τη μεθοδική και επιστημονική μελέτη και αντιμετώπιση των προβλημάτων επέκτασης και εκσυγχρονισμού της βαμβακοκαλλιέργειας στην Ελλάδα. Ο Οργανισμός Βάμβακος, με τις περιφερειακές υπηρεσίες και τα εργαστήρια που διέθετε εξυπηρετούσε και συμπαραστεκόταν στους καλλιεργητές, εκκοκιστές, εμπόρους, κλώστες και σε κάθε υπηρεσία ή ίδρυμα που ασχολείται με το βαμβάκι. Ο Οργανισμός Βάμβακος έπαυσε να υφίσταται από το 2001. Ορισμένες αρμοδιότητες του μεταφέρθηκαν στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και μελετάται η ίδρυση νέου φορέα. Το Ινστιτούτο Βάμβακος και Βιομηχανικών φυτών ασχολείται κυρίως με τη δημιουργία Ελληνικών ποικιλιών βαμβακιού αλλά και με τη τεχνική καλλιέργειας και τη τεχνολογία των ινών. (Παπακώστα-Τασοπούλου Δ., 2002)

Το βαμβάκι καλλιεργείται σε περισσότερες από 90 χώρες και σε αρκετές από αυτές καταλαμβάνει τη πρώτη θέση ή τη δεύτερη θέση στον πίνακα εξαγωγών τους. Στην Ελλάδα αποτελεί αυτή τη στιγμή μια από τις κύριες καλλιέργειες και έχει ονομαστεί, όχι τυχαία, “λευκός χρυσός” . Αποδίδει ένα πολύ σημαντικό γεωργικό εισόδημα σε χιλιάδες ελληνικές αγροτικές οικογένειες, ενώ συγχρόνως στηρίζει

άμεσα μια σειρά μεταποιητικών γεωργικών βιομηχανιών. Η οικονομία πολλών γεωργικών περιοχών της χώρας εξαρτάται σε σημαντικό ποσοστό από την καλλιέργεια του βαμβακιού, που αποτελεί ένα από τα πρώτα εξαγωγικά μας προϊόντα. Μείωση της τιμής του έχει αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις στο συνολικό γεωργικό οικοδόμημα της χώρας, αφού η πορεία του τομέα μπορεί να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά, αποφασιστικά πάντως, μια σειρά σημαντικών δεικτών της Ελληνικής αγροτικής οικονομίας. (Μέργος Ι. Γ., 1997)

Το βαμβάκι είναι ένα από τα τέσσερα κύρια αγροτικά προϊόντα που καλλιεργούνται στην Ελλάδα και επιδοτούνται από την Ε.Ε. μαζί με το ελαιόλαδο, τον καπνό και τα προϊόντα αμπέλου. (Σφήκας Α., 1992) Με εισροές πάνω από 600 εκατομμύρια ευρώ, αποτελεί σημαντικό τμήμα του συνόλου των εισροών της χώρας μας. (ΟΠΕΚΕΠΕ, 2008)

Επιπρόσθετα, με συνολικό ετήσιο όγκο παραγωγής πάνω από 1.000.000 τόνους σύσπορο (ίνες και σπόρους μαζί) τροφοδοτεί μια ολόκληρη σειρά μεταποιητικών βιομηχανιών, όπως εκκοκιστήρια, κλωστήρια, υφαντουργία, μονάδες παραγωγής ελαίου και ζωοτροφών κ.α. Η μισή περίπου από τη ποσότητα που παράγεται περισσεύει και εξάγεται. Να σημειωθεί ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στην 9^η θέση μεταξύ των μεγαλύτερων βαμβακοπαραγωγών χωρών του κόσμου και στην 6^η θέση από πλευράς εξαγωγών. Από το βαμβάκι αποκτούν εισόδημα πάνω από 150.000 οικογένειες στην Ελλάδα σε διάφορους τομείς (βαμβακοπαραγωγοί, εργαζόμενοι σε εκκοκιστήρια κ.λ.π.).

Το βαμβάκι καλλιεργείται σε μεγάλες εκτάσεις και η βασική γεωγραφική του κατανομή αρχίζει από τα νότια από το νομό Βοιωτίας και φτάνει βόρεια μέχρι τη Θράκη. Πρώτοι νομοί στη χώρα σε επίπεδο καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι οι νομοί Λάρισας και Καρδίτσας και ακολουθούν πολλοί, μεταξύ των οποίων, και οι νομοί Ροδόπης, Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Θεσσαλονίκης και Σερρών. (ΟΠΕΚΕΠΕ, 2008)

Το ελληνικό βαμβάκι είχε μεγάλη ζήτηση στις διεθνείς αγορές στο παρελθόν λόγω της εξαιρετικής ποιότητάς του. Τα τελευταία όμως χρόνια υποβαθμίστηκε η ποιότητά του και η εμπορία του περιορίστηκε στις υπό ανάπτυξη χώρες. Οι εισαγωγές βαμβακιού στη χώρα μας κυρίως αφορούν καλύτερης ποιότητας ίνες και επίσης μακρόνιο βαμβάκι, το οποίο δε μπορεί να παραχθεί στις κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας. Με τη νηματοποίηση του βαμβακιού η αξία του

τριπλασιάζεται, με την ύφανση τετραπλασιάζεται, ενώ με την κατασκευή ενδυμάτων γίνεται 12-15 φορές μεγαλύτερη. Από τους αριθμούς αυτούς προκύπτει ότι για μεγαλύτερο όφελος της εθνικής οικονομίας, το βαμβάκι θα πρέπει να εξάγεται ως μεταποιημένο προϊόν. Η βαμβακοκαλλιέργεια αποτελεί σήμερα μία από τις πιο δυναμικές καλλιέργειες της ελληνικής γεωργίας. Εξασφαλίζει βασική απασχόληση και ικανοποιητικό γεωργικό εισόδημα σε 80.000-100.000 αγροτικές οικογένειες. Επίσης, παρέχει εργασία και δίνει πολύτιμο συνάλλαγμα στη χώρα μας με τις εξαγωγές βαμβακιού και των προϊόντων του συμμετέχοντας σε ποσοστό μεγαλύτερο από 10% στις εξαγωγές της χώρας. Συμμετέχει κατά 10% στο ακαθάριστο γεωργικό προϊόν και κατά 14% στο προϊόν φυτικής παραγωγής, ποσοστά μεγαλύτερα από κάθε άλλο γεωργικό προϊόν.

Στην Ελλάδα καλλιεργούνται περίπου 4.300.000 στρέμματα, το 2000 και η ετήσια παραγωγή έφτανε τους 435.000 τόνους. Το 2009, καλλιεργήθηκαν 2.350.000 στρέμματα έναντι περίπου 2.500.000 το 2008 με τάση να καλλιεργηθούν 3.000.000, το 2010. (Γαλανοπούλου Σενδούκα Σ., 2002). Οι διακυμάνσεις είναι αποτέλεσμα των πολιτικών επιδοτήσεων και των πλαφόν που έχουν αυτές. (www.agrotypos.gr)

Το μεγαλύτερο μέρος του Ελληνικού βαμβακιού καταναλώνεται εγχώρια ενώ το υπόλοιπο εξάγεται, κυρίως σε μορφή νημάτων. Από το σπόρο του βαμβακιού βγαίνει λάδι που χρησιμοποιείται σαν επιτραπέζιο αλλά περιορισμένα. Επίσης, από τα υπολείμματα του βαμβακιού παρασκευάζεται η βαμβακόπιτα, που χρησιμοποιείται ως ζωτροφή. Το βαμβάκι έχει υψηλές μέσες στρεμματικές αποδόσεις, με συνολικό ετήσιο όγκο παραγωγής, περί τους 1.000.000 τόνους σύσπορο (ίνες και σπόρος μαζί). Η σημερινή μέση στρεμματική απόδοση είναι περίπου 280kg σύσπορο.

Το βαμβάκι, παρά το υψηλό κόστος παραγωγής του, αποτελεί το δυναμικότερο γεωργικό προϊόν μεγάλης καλλιέργειας. Υπερτερεί από άλλα γεωργικά προϊόντα, όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει υψηλότερο γεωργικό εισόδημα αλλά και επειδή παρέχει ακόμη και τη δυνατότητα επιχειρηματικού κέρδους.

Η ανταγωνιστικότητα της καλλιέργειας οφείλεται κατά κύριο λόγο στις ικανοποιητικές τιμές που απολαμβάνουν οι παραγωγοί, συγκριτικά με άλλα προϊόντα. Οικονομική σημασία για τη χώρα μας, εκτός από τις ίνες, έχει και ο βαμβακόσπορος, ο οποίος, παρ' όλο που θεωρείται σαν υποπροϊόν, αποτελεί το 15-

20% της αξίας του σύσπορου βαμβακιού και είναι η σημαντικότερη πηγή λαδιού, μετά από την ελιά. Ένα μικρό μέρος του σπόρου χρησιμοποιείται για τη σπορά των αγρών και το μεγαλύτερο διοχετεύεται στα σπορελαιουργία. Η παραγωγή βαμβακόσπορου ανέρχεται περίπου στο 53% της παραγωγής του σύσπορου βαμβακιού και η περιεκτικότητα σε λάδι στο βαμβακόσπορο κατά μέσο όρο είναι 17%. (Παπακώστα Τασοπούλου Δ., 2002)

5.6 Προβλήματα του κλάδου

Η Ελλάδα είναι η κύρια παραγωγική χώρα σε βαμβάκι, αφού το 2007 κατείχε το 76% της συνολικής παραγωγής των χωρών της Ε.Ε. ενώ η βαμβακοπαραγωγή αποτελεί το 9.1% της ελληνικής γεωργικής παραγωγής. (USDA, 2006).

Στην Ελλάδα, οι καλλιεργούμενες με βαμβάκι εκτάσεις χαρακτηρίζονται από το μικρό τους μέγεθος, το μεγάλο τους αριθμό και την υψηλή περιφερειακή συγκέντρωση στη περιοχή της Θεσσαλίας. (Καγκου Ε., 2008)

Το βαμβάκι είναι διεθνώς ένα από τα πιο σπουδαία αγροτικά προϊόντα. Η συμμετοχή του στη διαμόρφωση των οικονομικών μεγεθών των χωρών που το παράγουν είναι πολύ μεγάλη. Η συμβολή του είναι τέτοια αφού αποτελεί κύρια πηγή εισροής οικονομικών πόρων, στηρίζει το εισόδημα και την ανάπτυξη μεγάλων αγροτικών περιοχών και απασχολεί μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού.

Το βαμβάκι είναι ταυτόχρονα αγροτικό προϊόν και βιομηχανική πρώτη ύλη και έχει σπουδαία επίδραση στο γεωργικό και βιομηχανικό τομέα της παγκόσμιας οικονομίας. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η βιομηχανία είναι πολλές και σε αυτές συμπεριλαμβάνονται η προσαρμογή της παραγωγής και της ποιότητας στις ανάγκες της ζήτησης, θέματα ποιοτικού ελέγχου, ταξινόμησης επεξεργασίας και τυποποίησης. Τα μέτρα της Ε.Ε. και των κυβερνήσεων επηρεάζουν τις αγορές και την ανταγωνιστικότητα του τομέα καθώς και το εισόδημα των εμπλεκόμενων. (Πολύμερος Κ., 2001)

Οι κυριότερες αδυναμίες που παρουσιάζει ο κλάδος βάμβακος στη χώρα μας είναι αρχικά η σημαντική μείωση της καλλιέργειας βάμβακος. Και αυτό, οφείλεται καταρχήν στο ισχύον σύστημα επιδότησης, αφού οι παραγωγοί, μόνο με τη δήλωση της καλλιέργειας λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της επιδότησης. Επίσης, η καταγραφή μη φροντισμένης καλλιέργειας, αφού οι παραγωγοί δε προσέχουν με κατάλληλα λιπάσματα και ψεκασμούς τις εκτάσεις τους. Επιπρόσθετα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η νοοτροπία του Έλληνα παραγωγού, ο οποίος ξοδεύει τα χρήματα που κερδίζει σε τομείς εκτός του βαμβακιού, τη στιγμή που κρίνονται απαραίτητες οι επενδύσεις στο χώρο μακροπρόθεσμα. Τα ανταγωνιστικά προς το βαμβάκι προϊόντα κερδίζουν συνεχώς έδαφος, π.χ. καλαμπόκι, και λόγω των υψηλών τιμών που επιτυγχάνουν τα τελευταία χρόνια προτιμώνται ως καλλιέργεια. Ακόμα, το γεγονός ότι οι περισσότεροι αγρότες είναι μεγάλοι σε ηλικία συμβάλλει στην σημαντική μείωση της καλλιέργειας. (Αυλωνίτης Γ., 2008)

Το πρωτόγνωρα ανταγωνιστικό περιβάλλον για την αγορά της πρώτης ύλης αποτελεί ένα επιπλέον μειονέκτημα στο κλάδο του βαμβακιού. Ο ανταγωνισμός για τα εκκοκιστήρια βρίσκεται πλέον στη προμήθεια του σύσπορου βαμβακιού ενώ ως επίπτωση του ανταγωνισμού αυτού είναι οι “εκπτώσεις” στην ποιότητα. (Πολύμερος Κ., 2001) Εφ’ όσον οι παραγωγοί ξέρουν ότι το βαμβάκι τους, όπως και να είναι, θα πωληθεί όλο, δε μπαίνουν στη διαδικασία να βελτιώσουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά του.

Η έλλειψη επίσημης ταξινόμησης του ελληνικού βαμβακιού και η πολυσπερμία αποτελούν άλλους δύο αστάθμητους παράγοντες που καθιστούν τη καλλιέργεια του βαμβακιού στη χώρα μας προβληματική. Η καθυστέρηση στην υιοθέτηση νέων τάσεων, όπως είναι η οργανική γεωργία και η γενική υστέρηση στο τομέα του μάρκετινγκ οδηγούν στη σταδιακή μείωση της ανταγωνιστικότητάς μας διεθνώς. Αυτό γίνεται σαφές, αφού με τη κατάργηση του Οργανισμού Βάμβακος οποιοσδήποτε πληροφορίες για στοιχεία που αφορούν τη καλλιέργεια βαμβακιού στη χώρα μας αποκτούνται μέσω του Αμερικάνικου Υπουργείου Γεωργίας. (Αυλωνίτης Γ., 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Μέτρηση των Επιπτώσεων

6.1 Μεθοδολογία έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται αριθμητικά και γραφικά η κατάσταση που επικρατεί στις χώρες Αίγυπτο, Ισραήλ, Συρία, Τουρκία και Ελλάδα, όσον αφορά στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού προς την Ε.Ε. Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από τον οργανισμό FAO και αναφέρονται στα έτη 1986-2007. Με τη χρήση του οικονομετρικού πακέτου E-views, έκδοση 7.0, στα δεδομένα των χωρών, γίνεται πρόβλεψη για μελλοντική εξέλιξη των εξαγωγών εκκοκκισμένου βαμβακιού προς την Ε.Ε. για την πενταετία 2008-2012, καθώς επίσης, εκτιμώνται οι επιπτώσεις στις ελληνικές εξαγωγές του προϊόντος προς την Ε.Ε. Η πρόβλεψη γίνεται με τη μέθοδο *Holt-Winters - No Seasonal* και αρχικά με έλεγχο στασιμότητας *Dickey-Fuller*.

Για να εφαρμόσουμε τη μέθοδο holt-winters no seasonal πρέπει να αποδείξουμε ότι η σειρά είναι στάσιμη. Για να το αποδείξουμε αυτό και για να αναλύσουμε χρονολογικές σειρές χρησιμοποιούμε τον έλεγχο μοναδιαίας ρίζας unit root test :

$$Y_t = \rho Y_{t-1} + u_t$$

Έστω ότι μια δεδομένη οικονομική χρονολογική σειρά μπορεί να περιγραφεί με το παρακάτω υπόδειγμα. Όπως γνωρίζουμε, η σειρά θα είναι στάσιμη αν $-1 < \rho < 1$

.Αν το $\rho = 1$, η σειρά θα είναι μη στάσιμη. Με τον έλεγχο dickey- fuller γίνεται έλεγχος της μηδενικής υπόθεσης $\rho=1$, δηλαδή γίνεται έλεγχος για την ύπαρξη μοναδιαίας ρίζας, που συνεπάγεται μη στασιμότητα. Οι Dickey και Fuller πρότειναν την επαναπαραμετροποίηση του υποδείγματος ως εξής: αφαιρούμε το Y_{t-1} και από τις δύο πλευρές. Οπότε,

$$Y_t - Y_{t-1} = \rho Y_{t-1} - Y_{t-1} + u_t = (\rho - 1) Y_{t-1} + u_t ,$$

Οπότε, $\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t$, όπου, $\delta = (\rho - 1)$

Τώρα ο έλεγχος της μηδενικής υπόθεσης $\rho=1$, μετατρέπεται σε έλεγχο της μηδενικής υπόθεσης $\delta=0$. Ο έλεγχος της μηδενικής υπόθεσης μπορεί να γίνει με τους πίνακες των Dickey και Fuller. (Χρήστου Γ., 2005) Με βάση τα αποτελέσματα των χωρών, έχουμε στον πίνακα 6.1.1:

Πίνακας 6.1.1 : Unit root test results

Unit root test	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΡΑΗΛ	ΣΥΡΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ
T-statistic (5%)	-4,844462	-6,825447	-5,306963	-6,403433	-6.656732
Critical value (5%)	-3,029970	-3,020686	-3,020686	-3,029970	-3,029970

Σε όλες τις χώρες παρατηρούμε, ότι η τιμή του t-statistic, στο 5%, είναι μικρότερη από του critical value στο 5%. Άρα, απορρίπτουμε τη μηδέν υπόθεση, ότι $\delta = 0$. Επομένως, η σειρά είναι στάσιμη. Αποδείξαμε ότι έχουμε την ύπαρξη μιας μοναδιαίας ρίζας και άρα οι σειρές μας είναι στάσιμες. Έπειτα εφαρμόζουμε τη μέθοδο Holt Winters- No Seasonal.

➤ *Περιγραφή μεθόδου Holt-Winters - No Seasonal*

Αυτή η μέθοδος είναι κατάλληλη για σειρές με γραμμική χρονική τάση και καμία εποχιακή απόκλιση. Στη μέθοδο αυτή χρησιμοποιούμε δύο παραμέτρους. Η μέθοδος υπολογίζει τις επαναλαμβανόμενες εκτιμήσεις των μόνιμων τμημάτων τάσης με την παράμετρο απόσβεσής τους. (Pierse R.G., 2009) Η σειρά \hat{y}_t δίνεται από τον τύπο:

$$\hat{y}_t + k = a + bk,$$

όπου a και b είναι το σταθερό στοιχείο - παρεμπόδιση και η τάση αντίστοιχα . Αυτοί οι δύο συντελεστές καθορίζονται από τις παρακάτω σχέσεις :

$$a(t) = \alpha y_t + (1 - \alpha)[a(t-1) + b(t-1)]$$

και

$$b(t) = \beta [a(t) - a(t-1)] + (1 - \beta)b(t-1)$$

όπου $0 < a, b, \gamma < 1$ είναι οι παράγοντες απόσβεσης . Είναι μία εκθετική μέθοδος με δύο παραμέτρους. Σε αυτήν την μέθοδο, οι προβλέψεις γίνονται με την τάση και χωρίς εποχιακές διακυμάνσεις. Οι προβλέψεις υπολογίζονται από τη σχέση :

$$\hat{Y}_{t+k} = a_{(t)} + b_{(t)} k$$

Αυτές οι προβλέψεις(f), βρίσκονται σε γραμμική τάση με την παρεμπόδιση a(t) και τη κλίση b(t) , όπου f(forecasting) = \hat{Y}_{t+k} , a = mean, b= trend και k=year. (Eviews 7-manual handbook, 2010)

Στον πίνακα 6.1.2, οι χώρες που παρουσιάζονται παράγουν και εξαγουν βαμβάκι στην Ε.Ε., και συγκριτικά με άλλες μεσογειακές χώρες, όπως η Ελλάδα και η Ισπανία , παρουσιάζουν μεγαλύτερο εξαγωγικό ενδιαφέρον.(Γράφημα 6.1.2)

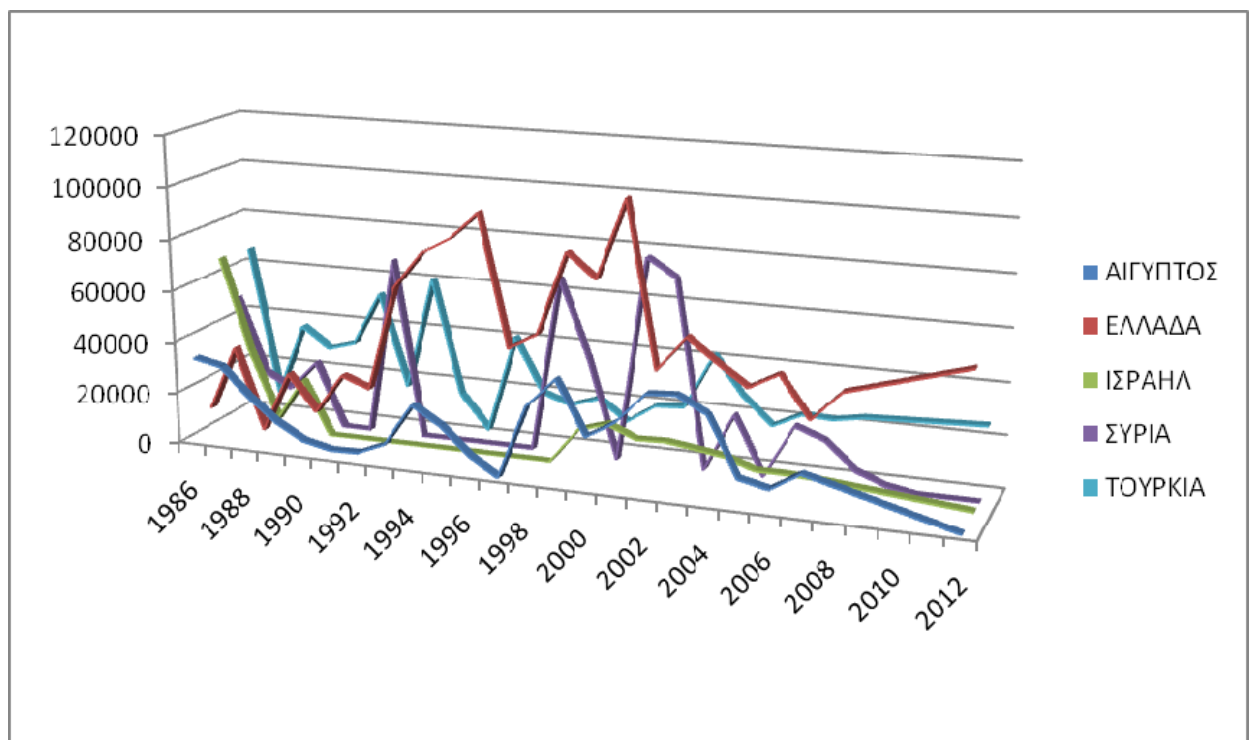
Πίνακας 6.1.2: Εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος σε Ε.Ε.(τόνοι/ έτος)

ΕΤΗ	ΧΩΡΕΣ				
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΡΑΗΛ	ΣΥΡΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ
1986	33279	9961	67466	48559	66015
1987	30987	35443	31249	19522	7941
1988	20065	3451	4502	13788	35970
1989	11161	27239	21478	25475	28215
1990	5037	13199	0	0	31422
1991	2639	28918	0	0	52151
1992	2904	24890	0	69431	16224
1993	7600	65256	0	0	60125
1994	24120	79475	0	0	15293
1995	17223	85671	0	0	1738
1996	6896	96096	0	0	40174
1997	151	46321	0	0	19341
1998	28804	52566	0	68028	15569
1999	40235	84336	13816	38570	19447
2000	19416	75069	17392	0	11354
2001	26309	105614	12703	79268	18874

2002	38243	43732	13125	72196	19686
2003	38971	57001	11620	0	41312
2004	32897	48637	9906	22473	26371
2005	10688	40887	6222	0	16044
2006	8156	46965	6230	20607	21638
2007	15209	31099	5601	16417	20925
2008	12197	42758	4576	6432	22910
2009	9186	46063	3566	2018	23405
2010	6174	49369	2554	0	23899
2011	3162	52674	1543	0	24393
2012	151	55979	532	0	24887

Πηγή : Έτη 1986-2007: FAOstat, Έτη 2008-2012 : προβλέψεις συγγραφέα

Γράφημα 6.1.2: Εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος σε Ε.Ε.(τόνοι/ έτος)

➤ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Για την πενταετία 2008-2012, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από την Αίγυπτο προς την Ε.Ε., οι προβλέψεις έχουν ως εξής:

$$F_t = a + b * K$$

$$F_{2008} = 15209.00 + (- 3011.636 * 1) = 12197.4$$

$$F_{2009} = 15209.00 + (- 3011.636 * 2) = 9185.728$$

$$F_{2010} = 15209.00 + (- 3011.636 * 3) = 6174.092$$

$$F_{2011} = 15209.00 + (- 3011.636 * 4) = 3162.456$$

$$F_{2012} = 15209.00 + (- 3011.636 * 5) = 150.82$$

EU: 09/23/10 Time: 21:17

Sample: 1986 2007

Included observations: 22

Method: Holt-Winters No Seasonal

Original Series: AIGYPTOS

Forecast Series: AIGYPTSM

Parameters:	Alpha	1.0000
	Beta	0.0000
	Sum of Squared Residuals	2.99E+09
	Root Mean Squared Error	11648.83

End of Period Levels:	Mean	15209.00
	Trend	-3011.636

➤ **ΕΛΛΑΔΑ**

Για την πενταετία 2008-2012, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από την Ελλάδα προς την Ε.Ε., οι προβλέψεις έχουν ως εξής:

$$F_t = a + b * K$$

$$F_{2008} = 39452.42 + (3305.455 * 1) = 42757.875$$

$$F_{2009} = 39452.42 + (3305.455 * 2) = 46063.33$$

$$F_{2010} = 39452.42 + (3305.455 * 3) = 49368.785$$

$$F_{2011} = 39452.42 + (3305.455 * 4) = 52674.24$$

$$F_{2012} = 39452.42 + (3305.455 * 5) = 55979.695$$

Date: 09/23/10 Time: 21:18

Sample: 1986 2007

Included observations: 22

Method: Holt-Winters No Seasonal

Original Series: ELLADA

Forecast Series: ELLADASM

Parameters:	Alpha	0.6000
	Beta	0.0000
	Sum of Squared Residuals	1.17E+10
	Root Mean Squared Error	23024.08

End of Period Levels:	Mean	39452.42
	Trend	3305.455

➤ **ΙΣΡΑΗΛ**

Για την πενταετία 2008-2012, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από το Ισραήλ προς την Ε.Ε., οι προβλέψεις έχουν ως εξής:

$$F_t = a + b * K$$

$$F_{2008} = 5586.550 + (-1010.864 * 1) = 4575.686$$

$$F_{2009} = 5586.550 + (-1010.864 * 2) = 3564.822$$

$$F_{2010} = 5586.550 + (-1010.864 * 3) = 2553.958$$

$$F_{2011} = 5586.550 + (-1010.864 * 4) = 1543.094$$

$$F_{2012} = 5586.550 + (-1010.864 * 5) = 532.23$$

Date: 09/23/10 Time: 21:18

Sample: 1986 2007

Included observations: 22

Method: Holt-Winters No Seasonal

Original Series: ISRAIL

Forecast Series: ISRAILSM

Parameters:	Alpha	0.9700
	Beta	0.1400

Sum of Squared Residuals	2.93E+09
--------------------------	----------

Root Mean Squared Error	11532.90
-------------------------	----------

End of Period Levels:	Mean	5586.550
	Trend	-1010.864

➤ ΣΥΡΙΑ

Για την πενταετία 2008-2012, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από τη Συρία προς την Ε.Ε., οι προβλέψεις έχουν ως εξής:

$$F_t = a + b * K$$

$$F_{2008} = 10846.33 + (-4414.455 * 1) = 6431.875$$

$$F_{2009} = 10846.33 + (-4414.455 * 2) = 2017.42$$

$$F_{2010} = 10846.33 + (-4414.455 * 3) = 0$$

$$F_{2011} = 10846.33 + (-4414.455 * 4) = 0$$

$$F_{2012} = 10846.33 + (-4414.455 * 5) = 0$$

Date: 09/23/10 Time: 21:19

Sample: 1986 2007

Included observations: 22

Method: Holt-Winters No Seasonal

Original Series: SYRIA

Forecast Series: SYRIASM

Parameters:	Alpha	0.3800
	Beta	0.0000
	Sum of Squared Residuals	2.27E+10
	Root Mean Squared Error	32103.28

End of Period Levels:	Mean	10846.33
	Trend	-4414.455

➤ **ΤΟΥΡΚΙΑ**

Για την πενταετία 2008-2012, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από τη Τουρκία προς την Ε.Ε., οι προβλέψεις έχουν ως εξής:

$$F_t = a + b * K$$

$$F_{2008} = 22415.94 + (494.2631 * 1) = 22910.2031$$

$$F_{2009} = 22415.94 + (494.2631 * 2) = 23404.4662$$

$$F_{2010} = 22415.94 + (494.2631 * 3) = 23898.7293$$

$$F_{2011} = 22415.94 + (494.2631 * 4) = 24392.9924$$

$$F_{2012} = 22415.94 + (494.2631 * 5) = 24887.2555$$

Date: 09/23/10 Time: 21:19

Sample: 1986 2007

Included observations: 22

Method: Holt-Winters No Seasonal

Original Series: TURKIA

Forecast Series: TURKIASM

Parameters:	Alpha	0.2800
	Beta	0.2200
Sum of Squared Residuals		8.71E+09
Root Mean Squared Error		19901.11

End of Period Levels:	Mean	22415.94
	Trend	494.2631

6.2 Ανάλυση δεδομένων των χωρών

➤ Αίγυπτος

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του FAO για τις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από την Αίγυπτο προς την Ε.Ε. , παρατηρούμε ότι για τα έτη 1986-1987 υπάρχει μείωση των εξαγωγών βάμβακος της τάξεως του 6,8%. Τη χρονική περίοδο 1987-1989, εντείνεται η πτώση στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος από την Αίγυπτο στην Ε.Ε. κατά περίπου 11.000 τόνους και αγγίζει σε ποσοστό μείωσης το -35%. Κατά το χρονικό διάστημα 1990-1991, παρατηρείται ύφεση της τάξεως -54,8% και -47,6% αντίστοιχα. Για τη περίοδο 1992, τα στατιστικά στοιχεία του πίνακα 1, παρουσιάζουν αύξηση της τάξεως του 10%, η οποία εντείνεται την επόμενη διετία 1993-1994 με τριπλασιασμό των εξαγωγών εκκοκκισμένου βάμβακος της Αιγύπτου προς την Ε.Ε.

Η τριετία 1995-1997 που ακολουθεί, διακρίνεται από πτώση στις εξαγωγές κατά -28,6% , -60% και -97,8% αντίστοιχα. Στη περίοδο 1998 έχουμε τη μεγαλύτερη εξαγωγική αύξηση στις ποσότητες εξαγωγών εκκοκκισμένου βάμβακος συγκριτικά με τη προηγούμενη χρονιά , αύξηση κατά +28653 τόνους, ενώ το έτος 1999 παρουσιάζει την υψηλότερη εξαγωγική ποσότητα συγκριτικά με όλο το πίνακα, αγγίζοντας τους 40235 τόνους. Η περίοδος 1995-1999 χαρακτηρίζεται από μεταπτώσεις και αστάθεια στις εξαγωγές της Αιγύπτου, τόσο ως προς την Ε.Ε. όσο και παγκόσμια. Υπάρχουν δύο κύριοι λόγοι που είχαν συμβάλει στη μείωση των αιγυπτιακών εξαγωγών βαμβακιού. Ο πρώτος είναι η πτώση της Ανατολικής Ευρώπης και των ρώσικων αγορών, και επηρέασε αρνητικά γιατί οι αγορές είχαν μεταξύ τους συμφωνίες για αμοιβαίο εμπόριο. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι μια σημαντική μερίδα πελατών σταμάτησε τη χρήση παραδοσιακών ενδυμάτων. Άλλοι παράγοντες που επηρέασαν είναι το γεγονός ότι η ελάχιστη τοπική τιμή του βαμβακιού καθορίστηκε να είναι υψηλότερη από τη διεθνή τιμή. (Lachaal L., 2006)

Στο έτος 2000, παρατηρούμε μείωση κατά -50% ενώ το έτος 2001 υπάρχει ανάκαμψη στις εξαγωγές σε ποσοστό +35% . Κατά το 2002, η Αίγυπτος παρουσιάζει

αύξηση 12000 τόνων και έπειτα σταδιακά μειώνεται ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών, με αύξηση μόλις +728 τόνων το 2003, ενώ για το 2004 παρατηρείται μείωση κατά -6074 τόνους. Το 2005, οι αιγυπτιακές εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος έχουν υποτριπλασιαστεί συγκριτικά με τη προηγούμενη χρονιά όπως επίσης και το 2006 παρουσιάζεται μείωση σε μικρότερο βαθμό, της τάξεως του -23,7%. Το 2007, όπως παρατηρούμε στο πίνακα, οι εξαγωγές διπλασιάζονται σε σχέση με τη προηγούμενη χρονιά με αύξηση +7053 τόνους.

Για τα έτη 2008-2012, με βάση τα προβλεπόμενα αποτελέσματα υποδεικνύεται σταδιακή μείωση, καθ' όλη τη περίοδο έρευνας. Οι μειώσεις αυτές ανέρχονται στα ποσοστά -19,8%, -24,7%, -32%, -48% και -95,2% για τα έτη 2008,2009,2010,2011,2012 αντίστοιχα. Το 2009, και εν συγκρίσει με το 2008, προβλέπεται μείωση των εξαγωγών. Αυτό οφείλεται πιθανά στην οικονομική κρίση αφού και το παγκόσμιο εμπόριο μειώθηκε κατά 10% την ίδια περίοδο. (European Commission Trade, 2009). Αυτό μπορεί να οφείλεται στη μείωση της παραγωγής βαμβακιού.

Η Αίγυπτος είναι σημαντικός εμπορικός εταίρος για την ΕΕ στη νότια περιοχή της Μεσογείου. Αποτελεί χώρα- μέλος της ευρωμεσογειακής συνεργασίας για μια ζώνη ελευθέρου εμπορίου στη περιοχή της Μεσογείου. Με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σύνδεσης Ε.Ε. - Αιγύπτου το 2004, οι μισές από τις βιομηχανικές εξαγωγές της ΕΕ στην Αίγυπτο έχουν φιλελευθεροποιηθεί ήδη και η πρόσθετη προνομιακή μεταχείριση για τη γεωργία έχει ωθήσει σημαντικά το γεωργικό εμπόριο. Οι διαπραγματεύσεις του 2009 έχουν προαγάγει τη φιλελευθεροποίηση των γεωργικών προϊόντων, των επεξεργασμένων γεωργικών και της αλιείας, και οι τρέχουσες διαπραγματεύσεις στοχεύουν στη βελτίωση των όρων για το εμπόριο των υπηρεσιών. (European Commission Trade, 2009)

Η Ε.Ε. παραμένει ο πρώτος εμπορικός εταίρος της Αιγύπτου με 33% συνολικό ποσό μεριδίου από το συνολικό εμπόριο το 2009, δηλαδή € 18.7 δισεκατομμύρια. (European Commission Trade, 2009)

Το βαμβάκι για την Αίγυπτο είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τη βιομηχανική της ανάπτυξη. Η καλλιεργούμενη περιοχή έχει μειωθεί σε λιγότερο από 125,000 εκτάρια ενώ η παραγωγικότητα κυμαίνεται σε 840-960 kg/ ha. Σύμφωνα με στοιχεία της ICAC , η τοπική κατανάλωση βάμβακος έχει μειωθεί ενώ

παρατηρείται αύξηση της εξάρτησης της τοπικής βιομηχανίας σε ίνες βαμβακιού από εισαγωγές. Η τοπική βιομηχανία βαμβακιού της Αιγύπτου εξασθενεί τη στιγμή που βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας των αναπτυσσόμενων χωρών αυξάνονται. (ICAC, 2009)

Το αιγυπτιακό βαμβάκι αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες τις τελευταίες δύο δεκαετίες, κατάσταση την οποία εκμεταλλεύτηκαν ειδικά οι Ηνωμένες Πολιτείες. (Abdel-Salam E. M., 2009)

➤ **Ελλάδα**

Με βάση τα στοιχεία του FAO, η Ελλάδα το έτος 1986 εξήγαγε προς τις χώρες της Ε.Ε. 9961 τόνους εκκοκκισμένου βάμβακος. Το έτος 1987 παρατηρούμε σημαντική αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας κατά +25482 τόνους και η συνολική ποσότητα έφτασε τους 35443 τόνους. Όμως, το 1988 η ποσότητα αυτή μειώθηκε σε ποσοστό κατά -90,3% , με πτώση -31992 τόνους εν συγκρίσει με τη προηγούμενη χρονιά και άγγιξε συνολικά τους 3451 τόνους το έτος αυτό. Το 1989, παρατηρείται αύξηση κατά +23788 τόνους ενώ το έτος 1990 η εξαγόμενη ποσότητα μειώνεται κατά -51,5% και βρίσκεται στους 13199 τόνους. Για το έτος 1991, τα στατιστικά στοιχεία του FAO υποδηλώνουν αύξηση των εξαγωγών εκκοκκισμένου βάμβακος της Ελλάδας προς την Ε.Ε. κατά +15719 τόνους σε σχέση με το 1990, ενώ για το 1992 παρατηρείται μείωση της τάξεως του -13,9% και διαφορά -4028 τόνους συγκριτικά με το 1991.

Κατά το έτος 1993, παρατηρείται αύξηση στο τριπλάσιο σε σχέση με το 1992 και η εξαγόμενη ποσότητα εκκοκκισμένου βάμβακος ανέρχεται στους 65256 τόνους. Η ανοδική πορεία συνεχίζει και στην επόμενη τριετία 1994-1996, οι εξαγωγές αυξάνουν κατά +21,8%, +7,8% και +12,1% αντίστοιχα. Για το 1997, παρατηρείται μείωση της εξαγόμενης ποσότητας κατά -49775 τόνους και η ποσότητα για το έτος αυτό μειώνεται στους 46321 τόνους. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5.2.1, το 1998 οι εξαγωγές της Ελλάδας αυξάνουν κατά +13,5% σε σχέση με τη προηγούμενη χρονιά και ανέρχονται στους 52566 τόνους καθώς επίσης και για

το 1999 παρατηρείται αύξηση της τάξεως των +31770 τόνων και η εξαγόμενη ποσότητα ανέρχεται το 1999 στους 84336 τόνους. Στο έτος 2000, παρουσιάζεται πτώση της τάξεως του -11% εν συγκρίσει με το προηγούμενο έτος. Το 2001, με βάση τα στοιχεία του FAO είναι η χρονιά στην οποία η Ελλάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη εξαγωγική δραστηριότητα, αφού οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος για το 2001 έχουν το υψηλότερο μέγεθος ποσότητας και είναι 105614 τόνοι.

Για το έτος 2002, παρατηρείται αισθητή μείωση, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος κατά -61882 τόνους. Η πτώση αυτή είναι και η μεγαλύτερη σε σχέση με τα στοιχεία του πίνακα για την Ελλάδα. Το 2003, παρουσιάζεται αύξηση των εξαγωγών συγκριτικά με το 2002, σε ποσοστό +30,3% και κατά +13269 τόνους εκκοκκισμένου βάμβακος. Τα έτη 2004-2005, χαρακτηρίζονται από πτώση στις ποσότητες εξαγωγών κατά -14,7% και -15,9% αντίστοιχα. Για το έτος 2006, τα στατιστικά στοιχεία φανερώνουν αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας σε ποσοστό +14,86% και κατά +6078 τόνους. Για το έτος 2007, παρατηρείται μείωση της ποσότητας εκκοκκισμένου βάμβακος κατά -15866 τόνους.

Όσον αφορά τα προβλεπόμενα έτη 2008-2012, εκτιμάται ότι η εξαγόμενη ποσότητα εκκοκκισμένου βάμβακος της Ελλάδας προς την Ε.Ε. θα αυξάνεται σταδιακά κατά τη διάρκεια της πενταετίας. Το 2008, οι εξαγωγές αυξάνουν με ποσοστό +37,5%, δηλαδή κατά +11659 τόνους σε σχέση με το 2007 και ανέρχονται στους 42758 τόνους. Το 2009, οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος ανέρχονται στους 46063 τόνους και η αύξηση είναι της τάξεως του +7,73% και, συγκριτικά με το 2008, αυξάνεται κατά +3305 τόνους. Για το 2010, εκτιμάται ότι οι εξαγωγές θα αυξηθούν σε ποσοστό +7,2% και κατά +3306 τόνους, εν συγκρίσει με το 2009, ενώ στο σύνολό τους θα ανέρχονται στους 49369 τόνους εκκοκκισμένου βάμβακος για το έτος 2010.

Οι εκτιμήσεις για το έτος 2011, προβλέπουν την κατά +6,7% αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας βάμβακος σε σχέση με το έτος 2010 και η εξαγόμενη ποσότητα για το έτος αυτό θα ανέρχεται στους 52674 τόνους. Όσον αφορά το έτος 2012, εκτιμάται ότι η αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας εκκοκκισμένου βάμβακος από την Ελλάδα προς την Ε.Ε., θα είναι της τάξεως του +6,27% και θα ανέρχεται στους 55979 τόνους.

➤ Ισραήλ

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του πίνακα, το Ισραήλ, το 1986 παρουσιάζει την υψηλότερη εξαγωγική ποσότητα εκκοκκισμένου βαμβακιού προς την Ε.Ε., που ανέρχεται στους 67466 τόνους. Το 1987, η ποσότητα αυτή υποδιπλασιάζεται και αγγίζει τους 31249 τόνους ενώ στο έτος 1988 παρατηρείται δραματική πτώση σε ποσοστό της τάξεως του -86% και αντίστοιχη απώλεια -26747 τόνων εν συγκρίσει με το έτος 1987.

Το 1989, το Ισραήλ πενταπλασιάζει την εξαγόμενη ποσότητα εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε. και φτάνει τους 21478 τόνους, αύξηση η οποία αποτελεί την υψηλότερη στον πίνακα στα στοιχεία του Ισραήλ. Τα έτη 1990-1998, με βάση τα στατιστικά στοιχεία του FAO, το Ισραήλ παραμένει ανενεργό όσον αφορά τις εξαγωγές με μηδενικές συναλλαγές βάμβακος με την Ε.Ε. Αυτό πιθανά να οφείλεται στη μείωση της παραγόμενης ποσότητας βάμβακος του Ισραήλ.

Κατά το έτος 1999, το Ισραήλ αυξάνει τις εισαγωγές του κατά +13816 τόνους και το 2000 παρατηρείται αύξηση σε σχέση με το έτος 1999 κατά +26%. Το 2001, διακρίνουμε μείωση κατά -4689 τόνους ενώ για το έτος 2002 το Ισραήλ αυξάνει τις εξαγωγές του στην Ε.Ε. σε ποσοστό +3,3%, με αύξηση κατά +422 τόνους. Για τα έτη 2003, 2004 και 2005, τα στατιστικά στοιχεία παρουσιάζουν σταδιακή μείωση των εξαγωγών κατά -11,5%, -14,8% και -37,2%. Για το 2006 παρουσιάζεται αμελητέα αύξηση στις εξαγωγές κατά +8 τόνους ενώ το 2007 ακολουθεί μείωση κατά -629 τόνους.

Στα έτη πρόβλεψης 2008-2012, η κατάσταση των εξαγωγών του Ισραήλ παρουσιάζεται πτωτική, με το έτος 2012 να αντιστοιχεί σε εξαγωγές ποσότητας 532 τόνων, ποσό το οποίο αποτελεί το χαμηλότερο σε όλο το πίνακα στοιχείων του Ισραήλ. Το έτος 2008, εν συγκρίσει με το 2007 προβλέπεται μείωση κατά -18,3%, για το 2009 με έτος βάσης το 2008 μείωση κατά 22,1%, για το 2010 μείωση κατά -28,4%, για το 2011 μείωση -39,6% ενώ για το 2012 προβλέπεται υποτριπλασιασμός συγκριτικά με το έτος 2011.

Το Ισραήλ είναι ένας από τους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ στην ευρωμεσογειακή περιοχή, με το συνολικό εμπόριο με την ΕΕ να ανέρχεται σε

περισσότερο από €25.7δισ. το 2007. Η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη αγορά του Ισραήλ για τις εξαγωγές της και ταυτόχρονα η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών της Ε.Ε. μετά από τις ΗΠΑ. Το Ισραήλ είχε ένα εμπορικό έλλειμμα έναντι της ΕΕ, το οποίο όμως έχει σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια στα περίπου €4 δισεκατομμύρια. Το Ισραήλ αποτελεί μέλος της ευρωμεσογειακής συνεργασίας, που περιλαμβάνει την επέκταση της φιλελευθεροποίησης των συναλλαγών πέρα από την περιοχή της Μεσογείου μέσω ενός δικτύου διμερών συμφωνιών μεταξύ της ΕΕ και των μεμονωμένων μεσογειακών εταίρων, με τον απώτερο στόχο μια ευρωμεσογειακή ζώνη ελευθέρων συναλλαγών μέχρι το 2010. (European Commission Trade, 2009)

Μερικά από τα σημαντικότερα αγροτικά προϊόντα που παράγει το Ισραήλ είναι λαχανικά, δημητριακά, φρούτα, σίτος, σανός, βαμβάκι.(Kavazis A., 2006). Οι βασικές εξαγωγές του Ισραήλ στην Ε.Ε. είναι τα ηλεκτρικά μηχανήματα και ο ηλεκτρικός εξοπλισμός (12%), οι πολύτιμοι λίθοι (16%), τα χημικά προϊόντα (17%) και τα φυτικά προϊόντα (10%). Οι εισαγωγές του Ισραήλ από την Ε.Ε. είναι στις ίδιες κατηγορίες. (European Commission Trade, 2009)

➤ Συρία

Η Συρία με βάση το πίνακα στατιστικών στοιχείων του FAO, όσον αφορά τις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος στην Ε.Ε., το 1986 εξάγει 48559 τόνους. Το 1987, παρουσιάζεται μείωση στις εξαγωγές κατά -29037 τόνους, όπως επίσης και το 1988 η εξαγωγική ποσότητα μειώνεται κατά -29,4%. Το έτος 1989 παρατηρούμε διπλασιασμό των εξαγωγών ενώ για τη διετία 1990-1991 δεν αναφέρονται εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Ε.Ε.- Συρίας, όσον αφορά το εκκοκκισμένο βαμβάκι.

Η Συρία, για το έτος 1992, με βάση τα στατιστικά στοιχεία του FAO, παρουσιάζει εξαγωγικές συναλλαγές με την Ε.Ε. της τάξεως των 69431 τόνων. Τη πενταετία 1993-1997, δεν παρατηρούνται εξαγωγικές της Συρίας σε εκκοκκισμένο βαμβάκι. Το 1998, η Συρία ξεκινά ξανά εξαγωγές με την Ε.Ε. και η ποσότητα βάμβακος ανέρχεται σε 68028 τόνους ενώ για το έτος 1999 παρατηρείται μείωση της εξαγόμενης ποσότητας, σε ποσοστό που αγγίζει το -40%. Το 2000, η Συρία αποστασιοποιείται από τις εξαγωγές με την Ε.Ε. και επανέρχεται το 2001, με συνολική εξαγόμενη ποσότητα 79268 τόνων. Η ποσότητα αυτή αποτελεί και τη μεγαλύτερη αύξηση στις εξαγωγές της Συρίας.

Το 2002, παρατηρείται μία μικρή πτώση των -7000 τόνων ενώ για το 2003 και 2005 η Συρία εμφανίζει ξανά μηδενική εξαγωγική δραστηριότητα εκκοκκισμένου βαμβακιού προς την Ε.Ε. Το 2003, η Συρία εμφανίζει τη μεγαλύτερη πτώση στην εξαγόμενη ποσότητα σε σύγκριση με τη προηγούμενη χρονιά (2002). Για το έτος 2006, παρατηρούμε ότι υπάρχει αύξηση κατά +20607 τόνων σε σχέση με το έτος 2005 ενώ για το έτος 2007 παρατηρούμε πτώση στην εξαγόμενη ποσότητα κατά -20%.

Όσον αφορά τα έτη έρευνας 2008-2012, παρατηρούμε τη ραγδαία μείωση τα πρώτα χρόνια της εξαγόμενης ποσότητας και έπειτα την μηδενική εξαγωγή. Έτσι, για το έτος 2008 προβλέπεται σχεδόν υποτριπλασιασμός της ποσότητας εξαγωγής ενώ για το έτος 2009 προβλέπεται μείωση κατά -4500 τόνους εκκοκκισμένου βάμβακος, ποσότητα που αγγίζει το -68,6%, εν συγκρίσει με το προηγούμενο έτος. Όσον αφορά τα έτη 2010, 2011 και 2012, οι προβλεπόμενες ποσότητες εξαγωγής

είναι οι μηδενικές και αυτό πιθανά να οφείλεται στη μείωση της παραγόμενης ποσότητας βάμβακος.

Η Ε.Ε. είναι ο πρώτος εμπορικός εταίρος για τη Συρία με το συνολικό εμπόριο να ανέρχεται σε περίπου €5.4 δισεκατομμύρια το 2007, το οποίο καλύπτει το 23.1% του συριακού εμπορίου ενώ η Συρία βρίσκεται 49^η για την Ε.Ε. Όμως ο όγκος του διμερούς εμπορίου μεταξύ Ε.Ε.- Συρίας έχει μειωθεί κατά 33% περίπου από το 2008 λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της Συρίας στην ΕΕ είναι ενεργειακά προϊόντα μαζί με γεωργικά και προϊόντα ύφανσης. Η συριακή οικονομία παραμένει σχετικά κλειστή. Η κυβέρνηση όμως προσπαθεί να ανασχηματίσει το οικονομικό και νομικό εμπορικό πλαίσιο. (European Commission Trade, 2009)

Το διαφοροποιημένο κατά περιοχή κλίμα και η μορφολογία του εδάφους, παρέχουν την δυνατότητα καλλιέργειας μεγάλης ποικιλίας προϊόντων, ορισμένων μάλιστα καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Το πλεονέκτημα αυτό, σε συνδυασμό με την έλλειψη βασικών ανταγωνιστών στην αραβική αγορά αγροτικών προϊόντων, με εξαίρεση την Τυνησία και το Μαρόκο, ευνοεί ιδιαίτερα την Συρία τόσο στο πλαίσιο της αραβικής όσο και της Ευρωμεσογειακής ζώνης ελεύθερου εμπορίου. (www.syrecon.com)

Οι διμερείς σχέσεις ΕΕ-Συρίας κυβερνώνται από τη συμφωνία συνεργασίας που υπογράφηκε το 1977. Στις 14 Δεκεμβρίου 2008, η Συρία και η ΕΕ ξεκίνησαν μια συμφωνία σύνδεσης. Η Ε.Ε. συμφώνησε τυπικά να συνεχίσει και με την υπογραφή της συμφωνίας σύνδεσης στις 27 Οκτωβρίου 2009. Η απάντηση της Συρίας εκκρεμεί. Μόλις υπογράψουν και ισχύσει η συμφωνία υπάρχει η δυνατότητα να βελτιωθεί σημαντικά το εμπόριο στα αγαθά και τις υπηρεσίες μεταξύ ΕΕ και Συρίας.

Το 2009, η Ε.Ε. εισήγαγε από την Συρία ενέργεια κατά (91.1%), υπόλοιπου 2.2% αγροτικά προϊόντα και 2% υφάσματα. Οι εξαγωγές της Ε.Ε. στη Συρία αποτελούνται κυρίως από μηχανήματα (31.1%), μεταφορικό εξοπλισμό (10%), καθώς επίσης χημικές ουσίες (13.6%) και αγροτικά προϊόντα (12.5%). (European Commission Trade, 2009) Η Συρία εξάγει ουσιαστικά βασικά και χαμηλής αξίας αγροτικά προϊόντα στην Ε.Ε., με υψηλή συγκέντρωση στο ακατέργαστο βαμβάκι και εισάγει από την ΕΕ πολλά επεξεργασμένα ή ημιεπεξεργασμένα αγροτικά προϊόντα. (Yasser Al Issa, 2005)

➤ Τουρκία

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του FAO, η Τουρκία το 1986 εξήγαγε 66015 τόνους εκκοκκισμένου βαμβακιού προς την Ε.Ε. Για το 1987, τα στοιχεία δείχνουν πτώση της εξαγόμενης ποσότητας κατά -87,9 %. Η πτώση αυτή στην εξαγόμενη ποσότητα είναι και η μεγαλύτερη, με βάση τα στοιχεία, συγκριτικά με τα άλλα έτη και η ποσότητα ανέρχεται στους 7941 τόνους για τη περίοδο εκείνη. Το 1988, παρατηρείται αξιοσημείωτη άνοδος κατά +28029 τόνους εκκοκκισμένου βάλβακος.

Την επόμενη χρονιά, 1989, οι εξαγωγές της Τουρκίας προς την Ε.Ε. μειώνονται κατά -21,5% εν συγκρίσει με το έτος 1988 ενώ για το 1990 παρατηρείται αύξηση κατά +11,4%, ποσοστό το οποίο αντιστοιχεί σε 3207 τόνους εκκοκκισμένου βάλβακος. Για το έτος 1991, οι εξαγωγές της Τουρκίας προς την Ε.Ε. ακολουθούν ανοδική πορεία με αύξηση κατά +20729 τόνους και η συνολική εξαγωγική ποσότητα ανέρχεται στους 52151 τόνους. Το 1992, παρατηρείται πτώση κατά -68% με απώλεια -35927 σε σύγκριση με τη προηγούμενη χρονιά. Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του FAO, για το 1993 οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βάλβακος της Τουρκίας προς την Ε.Ε. σχεδόν τετραπλασιάζονται εν συγκρίσει με το 1992 και ανέρχονται στους 60125 τόνους.

Στο έτος 1994, παρουσιάζεται μείωση της εξαγόμενης ποσότητας κατά -44832 τόνους, ποσότητα η οποία το 1995 αγγίζει τους 1738 τόνους στο σύνολό της ενώ το 1996 αυξάνεται κατά +38436 τόνους και ανέρχεται στο σύνολό της για τη περίοδο 1996 στους 40174 τόνους εκκοκκισμένου βάλβακος. Η αύξηση αυτή είναι και η μεγαλύτερη που εντοπίζεται στον πίνακα. Για το 1997, τα στατιστικά στοιχεία υποδεικνύουν μείωση της εξαγόμενης ποσότητας κατά -51,8% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ενώ για το έτος 1998, η πτώση της ποσότητας που εξάγεται από την Τουρκία προς την Ε.Ε. είναι μικρότερη και είναι της τάξεως του -19,5% εν συγκρίσει με το έτος 1997. Στον πίνακα παρατηρούμε ότι για το έτος 1999, υπάρχει αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας +25%, ποσοστό το οποίο αντιστοιχεί σε αύξηση κατά +3878 τόνους. Για το 2000, παρατηρείται μείωση της ποσότητας κατά -8093 τόνους και η συνολική εξαγόμενη ποσότητα εκκοκκισμένου βάλβακος από τη

Τουρκίας προς την Ε.Ε. για τη περίοδο αυτή είναι 11354 τόνοι. Για το έτος 2001 παρατηρείται αύξηση κατά +7520 τόνους εν συγκρίσει με το 2000. Για το 2002, η εξαγόμενη ποσότητα εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε. αυξάνεται κατά 4,3% ,σε σχέση με το έτος 2001 και για το 2003, η ποσότητα διπλασιάζεται σε σύγκριση με το 2002 και ανέρχεται στους 41312 τόνους.

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία, για το έτος 2004 παρατηρείται πτώση της εξαγόμενης ποσότητας κατά -14941 τόνους και το 2005 έπεται πτώση σε ποσοστό -39% και η ποσότητα του εξαγόμενου βάμβακος βρίσκεται στους 16044 τόνους για τη περίοδο αυτή. Το 2006 , η ποσότητα εκκοκκισμένου βάμβακος αυξάνεται κατά +34,8% και αγγίζει τους 21638 τόνους ενώ για το 2007 παρατηρείται μείωση κατά 713 τόνους.

Όσον αφορά τις προβλέψεις για τα έτη 2008-2012, παρατηρείται ότι για τη πρώτη τριετία, η εξαγόμενη ποσότητα αυξάνεται κατά +9,5%, +2,2% και +2,1% αντίστοιχα ενώ για το έτος 2011, προβλέπεται μείωση της ποσότητας εκκοκκισμένου βάμβακος που εξάγει η Τουρκία προς την Ε.Ε. κατά -2,06% εν συγκρίσει με το προηγούμενο έτος. Για το έτος 2012, οι προβλέψεις υποδηλώνουν την αύξηση της εξαγόμενης ποσότητας σε σχέση με το 2011 κατά +2,02% και τη ποσότητα θα ανέρχεται στους 24887 τόνους στο σύνολό της για τη περίοδο αυτή.

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του πίνακα, παρατηρείται μείωση στο μέγεθος της εξαγόμενης ποσότητας με το πέρασ των χρόνων. Αυτό οφείλεται κατά ένα λόγο στην ανάπτυξη του κλάδου της κλωστουφαντουργίας, με αποτέλεσμα να χρειάζεται να καλυφθούν πρωτίστως οι εγχώριες ανάγκες. (Παπαναγιώτου Ε., 1997). Επίσης, πιθανά να συμβάλλει και το γεγονός ότι ο τουρκικός γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από περιορισμένη συστηματοποίηση της παραγωγής και χαμηλά επίπεδα εμπορευματοποίησης της παραγωγής (join market). Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το μεγάλο ύψος των αγροτικών επιδοτήσεων εν συγκρίσει με την Ε.Ε., το οποίο ανεβάζει τον κρατικό προϋπολογισμό. Επιπρόσθετα, η απελευθέρωση του εμπορίου έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών γεωργικών προϊόντων σε σχέση με τις αντίστοιχες εξαγωγές. (Research Unit Turkey, 2007)

Η ΕΕ και η Τουρκία συνδέονται με συμφωνία τελωνειακής ένωσης, η οποία ίσχυσε στις 31 Δεκεμβρίου 1995, σύμφωνα με τη συμφωνία σύνδεσης ΕΕ-Τουρκία

του 1963,η οποία στοχεύει στην προώθηση του εμπορίου και των οικονομικών σχέσεων. Η τελωνειακή ένωση έχει προοπτικές αλλά δεν καλύπτει ουσιαστικούς οικονομικούς τομείς, όπως η γεωργία, για την οποία ισχύουν οι παραχωρήσεις διμερούς εμπορίου. (European Commission Trade, 2009)

Η ΕΕ και η Τουρκία έχουν μεγάλη εμπορική σχέση. Πράγματι, η Ε.Ε. βρίσκεται στη πρώτη θέση τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές της Τουρκίας και η Τουρκία βρίσκεται στην 7^η θέση στις εισαγωγές της Ε.Ε. και 5^η στις εξαγωγές της. Οι κύριες αγορές εξαγωγών το 2007 για την Τουρκία ήταν η ΕΕ (56.4%), η Ρωσία (4.4%), οι ΗΠΑ (3.9%), η Ρουμανία (3.4%), τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (3.0%) και το Ιράκ (2.6%).

Τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ο μεταφορικός εξοπλισμός υπερτερούν στις εισαγωγές της Ε.Ε. από την Τουρκία, περίπου στο 24% του συνόλου, όπως επίσης άλλες σημαντικές εισαγωγές της Ε.Ε. είναι μηχανήματα (17.7%), και αγροτικά προϊόντα (7.1%) όπου κυρίαρχο είναι το βαμβάκι. Οι εισαγωγές της Τουρκίας προέρχονται από τις ακόλουθες βασικές αγορές: ΕΕ (40.8%), Ρωσία (14.0%), Κίνα (7.9%), ΗΠΑ (4.8%), Ιράν (3.9%) και Ελβετία (3.1%). (European Commission Trade, 2009)

➤ Ελλάδα και Τρίτες Μεσογειακές Χώρες

Στον πίνακα 6.2.1 , παρουσιάζονται οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος των τρίτων μεσογειακών κρατών στο σύνολό τους(Αίγυπτος, Συρία, Τουρκία, Ισραήλ) καθώς και της Ελλάδας προς την Ε.Ε. Οι συγκεκριμένες μεσογειακές χώρες αποτελούν αντικείμενο μελέτης, λόγω της υψηλής εξαγωγικής τους δραστηριότητας σε βαμβάκι προς την Ε.Ε. Γι αυτό το λόγο θεωρούνται ανταγωνιστικές χώρες προς την Ελλάδα, αφού διεκδικούν κυρίαρχη θέση στη προτίμηση της Ε.Ε. για εισαγωγές της, του εν λόγω προϊόντος (εκκοκκισμένο βαμβάκι)

Πίνακας 6.2.1:Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού (τόνοι/έτος)

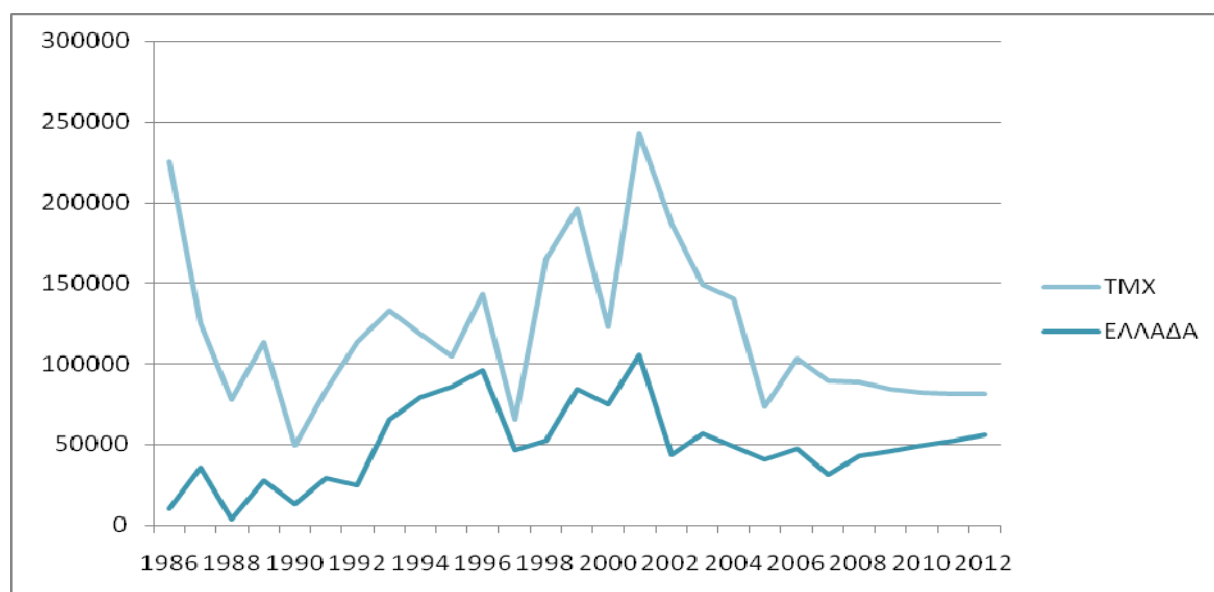
ΕΤΗ	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΜΧ
1986	9961	215319
1987	35443	89699
1988	3451	74325
1989	27239	86329
1990	13199	36459
1991	28918	54790
1992	24890	88559
1993	65256	67725
1994	79475	39413
1995	85671	18961
1996	96096	47070
1997	46321	19492
1998	52566	112401
1999	84336	112068
2000	75069	48162
2001	105614	137154
2002	43732	143250
2003	57001	91903
2004	48637	91647
2005	40887	32954
2006	46965	56631
2007	31099	58152
2008	42758	46105
2009	46063	38174
2010	49369	32641
2011	52674	29102
2012	55979	25545

Πηγή : Έτη 1986-2007 : FAOstat, Έτη 2008-2012 : υπολογισμοί συγγραφέα

Με βάση τα στοιχεία του FAO, για τη περίοδο 1986, οι εξαγωγές της Ελλάδας ανέρχονται στους 9961 τόνους ενώ Τρίτων Μεσογειακών Χωρών (TMX) συνολικά στους 215319 τόνους. Το επόμενο έτος, 1987, οι εξαγωγές της Ελλάδας αυξάνουν κατά +25482 τόνους ενώ των TMX μειώνουν κατά -58,3% και φτάνουν στους 89699. Το ποσοστό αυτό αντικατοπτρίζει τη μεγαλύτερη ποσοστιαία πτώση, εν συγκρίσει με τη προηγούμενη χρονιά, στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος των TMX. Γι αυτό ευθύνεται σε μεγαλύτερο βαθμό η Τουρκία, η οποία συμβάλλει με μόλις 7941 τόνους στις εξαγωγές εκείνης της χρονιάς. Για την Ελλάδα, η αντίστοιχη πτώση στις εξαγωγές ακολουθεί το επόμενο έτος, 1988, με τις εξαγωγές της χώρας προς την Ε.Ε. να ανέρχονται μόλις σε 3451 τόνους.

Οι TMX, όσον αφορά τις εξεταζόμενες χρονολογίες παρουσιάζουν αστάθεια και συνεχείς μεταπτώσεις στις εξαγωγές τους (Γράφημα 6.2.1) Σημαντικό παράγοντα στη μείωση των εξαγωγών των TMX διαδραματίζει και η απουσία της Συρίας και του Ισραήλ από την παραγωγή και εξαγωγή εκκοκκισμένου βάμβακος, κατά τις περιόδους 1990-1998, γεγονός που πιθανά να οφείλεται στη μείωση της παραγόμενης ποσότητας στις δύο αυτές χώρες. Κατά το διάστημα αυτό, παρατηρούμε ότι οι εξαγωγές της Ελλάδας έχουν ανοδική πορεία με αποκορύφωση το έτος 2001, στο οποίο η χώρα παρουσιάζει τη μέγιστη αποδοτικότητα στις εξαγωγές προς την Ε.Ε., με ποσότητα 105614 τόνων.

Γράφημα 6.2.1 : Εξαγωγές εκκοκκισμένου βαμβακιού (τόνοι/έτος)

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5.2.1, οι εξαγωγές των ΤΜΧ μειώνουν κατά τα έτη 2000-2007 και το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης φέρουν αρχικά η Συρία και ακόλουθα το Ισραήλ, των οποίων οι εξαγωγές ελαχιστοποιούν τη συνολική ποσότητα εξαγωγών προς την Ε.Ε. Οι εξαγωγές της Ελλάδας στα έτη αυτά παρουσιάζουν ελαφρές μεταπτώσεις αλλά έπειτα ακολουθεί ανοδική πορεία.

Με βάση τα στοιχεία από τα προβλεπόμενα έτη διαφαίνεται ότι όσον αφορά τις ΤΜΧ, θα υποστούν όλες μείωση στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε. πλην της Τουρκίας, της οποίας οι εξαγωγές εκτιμάται ότι για τα έτη 2008-2012 θα αυξηθούν. Η Συρία και το Ισραήλ φαίνεται ότι θα έχουν αμελητέα επιρροή στις ελληνικές εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε. , αφού η φθίνουσα ως και μηδενική τάση που παρουσιάζουν φανερώνει τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα του προϊόντος τους.

Όσον αφορά την Αίγυπτο, της οποίας η συμμετοχή στο εξαγωγικό εμπόριο βάμβακος είναι έντονη, εκτιμάται ότι για τη πενταετία 2008-2012, θα μειωθεί η εξαγόμενη ποσότητα. Η Αίγυπτος πιθανά δε θα επηρεάσει τη ζήτηση του Ελληνικού βαμβακιού γιατί η ζήτηση του αιγυπτιακού βαμβακιού από τις αγορές της Ε.Ε. εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητά του σε σχέση με ομοειδή βαμβάκια, όπως είναι το αμερικάνικης προέλευσης μακρόϊνο .

Η Τουρκία είναι η χώρα εκείνη για την οποία οι εκτιμήσεις προβλέπουν αύξηση για την πενταετία 2008-2012. Ανέκαθεν αποτελούσε κυρίαρχο ανταγωνιστή αφού καταφέρνει να διατηρεί υψηλό εξαγωγικό μερίδιο στην Ευρωπαϊκή αγορά. Η περίπτωση μείωσης της εγχώριας κατανάλωσης της Τουρκίας ή η αύξηση της παραγωγής της θα προκαλέσει σημαντικό πρόβλημα στις Ελληνικές εξαγωγές προς την Ε.Ε.

Ο τομέας του ελληνικού βαμβακιού και γενικότερα ο αγροτικός μας τομέας θα αντιμετωπίσει κάποια μικρού μεγέθους, όπως εκτιμάται, εμπόδια από τις ανταγωνίστριες ΤΜΧ, οι οποίες θα διεκδικήσουν τη θέση μας στην επιλογή της Ε.Ε. Η Ελλάδα έχει αυξήσει ραγδαία τις εξαγωγές της αλλά επικρατεί έλλειψη στρατηγικής προώθησης του βαμβακιού στις χώρες της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή αγορά πρέπει να αποτελέσει άμεσο στόχο της Ελλάδας, όσον αφορά τις εξαγωγές του βαμβακιού, κερδίζοντας έτσι καλύτερες τιμές πώλησης, αφού η Ελλάδα αποτελεί τη μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη της Μεσογείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Συμπεράσματα

Οι συμβατικές σχέσεις τις οποίες ανέπτυξε η Κοινότητα από τις αρχές του 1960, είχαν αρχικώς περιορισθεί στις εμπορικές συναλλαγές, με κύριο χαρακτηριστικό την ελεύθερη πρόσβαση στα βιομηχανικά προϊόντα και το ειδικό καθεστώς ορισμένων γεωργικών. Με τη διεύρυνση της Κοινότητας, αλλάζει αυτή η εικόνα και έχουμε στις σχέσεις της Ε.Ε. με τις μεσογειακές χώρες συμφωνίες σύνδεσης, μονομερείς εμπορικές παραχωρήσεις προς τις χώρες του Μαγκρέμπ και του Μασρέκ και ελεύθερες συναλλαγές στο βιομηχανικό τομέα. Ο αγροτικός τομέας των μεσογειακών χωρών αντιμετωπίζει προβλήματα και η Κοινότητα για την αντιμετώπισή τους συνάπτει πρόσθετα πρωτόκολλα με τις ΤΜΧ και το κύριο χαρακτηριστικό της μεσογειακής πολιτικής είναι οι εμπορικές παραχωρήσεις και η χρηματοδοτική συνεργασία. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Ο γεωργικός τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην απασχόληση και την ανάπτυξη των οικονομιών των ΤΜΧ. Η ανταγωνιστικότητα αυτού του τομέα αντιμετωπίζει κάποιους περιορισμούς, όπως είναι το περιορισμένο έδαφος και η ποιότητά του, οι ελλείψεις αγροτικές υπηρεσίες καθώς επίσης και το μεταφορικό κόστος που επιβαρύνει σημαντικά τα αγροτικά προϊόντα. Σε αυτά προστίθεται και η απουσία ικανοποιητικών υπηρεσιών στο τομέα της εμπορίας, τυποποίησης και συσκευασίας, μεταποίησης και συντήρησης των προϊόντων. Αυτοί οι λόγοι αποτρέπουν την αύξηση των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι τα αγροτικά προϊόντα αποτελούν το κυριότερο εξαγωγίμο αγαθό για τη πλειοψηφία των ΤΜΧ και ότι στον αγροτικό τομέα απασχολείται το μεγαλύτερο τμήμα της εργατικής δύναμης, αντιλαμβανόμαστε ότι η απελευθέρωση του εμπορίου στους συγκεκριμένους τομείς αποτελεί προτεραιότητα για την οικονομική ανάπτυξη των ΤΜΧ και τη βελτίωση του εμπορικού τους ισοζυγίου. (Ξενάκης Χ., 2005)

Η απελευθέρωση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων δεν είναι πλήρης και η όποια εμπορική διευκόλυνση εντάσσεται στο πλαίσιο δασμολογικών ποσοστών ή ποσοτικών ποσοτώσεων. Η Ε.Ε. επιτρέπει την εισαγωγή ελεγχόμενων ποσοτήτων και σε εποχές που δεν έχει τη δική της αντίστοιχη παραγωγή. Για προϊόντα για τα οποία η Ε.Ε. διαθέτει κοινή οργάνωση αγοράς όπως το λάδι δεν προβλέπονται ουσιαστικές εμπορικές ελευθερίες. Τα ανταγωνιστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα του γεωργικού τομέα των ΤΜΧ, σε σχέση με το συνολικό εμπόριο με την Ε.Ε., έχουν κατά βάση χειροτερέψει. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Οι εξαγωγές των ΤΜΧ προς την Ε.Ε. αποτελούνται σχεδόν αποκλειστικά από φρούτα, λαχανικά και θαλασσινά. Οι εξαγωγές αυτές ενισχύονται λόγω έλλειψης κοινών οργανώσεων αγοράς στην Ε.Ε. Λόγω της εξάρτησης των ΤΜΧ από τον αγροτικό τομέα, πολλοί υποστηρίζουν ότι μια περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων με την Ε.Ε. θα συνέβαλε αποφασιστικά στην γενικότερη οικονομική ανάπτυξη των μεσογειακών εταίρων. (Αραμπατζής Χ. Ε., 2003)

Οι εξαγωγές των ΤΜΧ σε βαμβάκι, όπως παρατηρείται στην έρευνα, μειώνουν σταδιακά σχεδόν σε όλες τις βαμβακοπαραγωγικές χώρες. οι εξαγωγές προς την Ε.Ε., δε παρουσιάζουν σημαντική εξέλιξη λόγω της ευρωμεσογειακής συνεργασίας, δεδομένου ότι το βασικό τους εξαγωγίμο αγαθό, που είναι το βαμβάκι-αγροτικά προϊόντα, έρχεται αντιμέτωπο με τον ευρωπαϊκό προστατευτισμό. Η Τουρκία, έχει ωφεληθεί με βάση τα στατιστικά στοιχεία από την ευρωμεσογειακή συνεργασία, ενώ από την άλλη το Ισραήλ χαρακτηρίζεται από μία στασιμότητα στις εμπορικές του ροές.

Οι περισσότερες ΤΜΧ παρουσιάζουν χαμηλούς οικονομικούς δείκτες και αυτό οφείλεται στο ότι συνιστούν, κατά βάση, μικρές και κλειστές οικονομίες. Η αλληλεξάρτηση των οικονομιών των ΤΜΧ από την Ε.Ε. στον αγροτικό τομέα είναι

αρκετά υψηλή ενώ η μεταξύ των ΤΜΧ αλληλεξάρτηση κινείται σε χαμηλά επίπεδα . Η εξαίρεση των αγροτικών προϊόντων από τις ευρωμεσογειακές συμφωνίες, συνιστά μειονέκτημα για τις οικονομίες των ΤΜΧ, αφού πολλά από τα κράτη αυτά έχουν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα επί των αγροτικών προϊόντων. (Σιούσουρας Π. Π., 2003)

Η δημιουργία μίας Ευρωμεσογειακής ΖΕΣ, που αποτελεί βασικό στόχο της ΕΜΣ, βρίσκεται ακόμα πολύ μακριά. Χρειάζεται συνειδητοποίηση, απ' όλες τις μεριές, για την ανάγκη ύπαρξης πραγματικής κοινωνίας των πολιτών και προσπάθεια από την ΕΕ να προωθήσει αυτήν τη διαδικασία ομαλά, λαμβάνοντας υπόψη τις αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούν στη Μεσόγειο. (Ξενάκης Χ., 2005)

Τα συγκεκριμένα πολιτικά μέτρα πρέπει να ληφθούν από την ΕΕ και τις μεσογειακές χώρες, για να μετριάσουν τις δυσμενείς επιδράσεις. Και αυτά είναι μέτρα σχετικά με το εμπόριο και τη γεωργία, μέτρα για εσωτερική πολιτική στην ΕΕ (κοινωνική πολιτική και πολιτική για το περιβάλλον για τις νότιες χώρες της ΕΕ, που συνδέονται με την πρόληψη των αρνητικών επιδράσεων στη γεωργία). Επίσης, μέτρα που σχετίζονται με την εσωτερική πολιτική στις μεσογειακές χώρες (άμεσα μέτρα για να ενισχυθούν οι εθνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να ανταποκριθούν στα πρότυπα της ΕΕ, να αναπτύξουν τις στρατηγικές εθνικής ανάπτυξης στις οποίες η βιώσιμη γεωργία και η οικονομικά διαφοροποιημένη αγροτική ανάπτυξη είναι πλήρως ενσωματωμένες με την αστική ανάπτυξη, τη δημιουργία των περιφερειακών οργάνων, τη συνεταιριστική επένδυση στις περιφερειακές μεταφορές και άλλη υποδομή, τις αναθεωρημένες διατάξεις για τις επιχορηγήσεις τροφίμων, τον ενισχυμένο περιβαλλοντικό κανονισμό, τη βοήθεια στις μικρές εταιρίες στην περιβαλλοντική διαχείριση).

Ένα τελευταίο μέτρο που θα μπορούσε να μετριάσει τις αρνητικές επιδράσεις από την ολοκλήρωση της ζώνης ελευθέρου εμπορίου είναι βοήθεια για την ανάπτυξη της ΕΕ (προώθηση της συνεργάσιμης έρευνας μεταξύ όλων των μεσογειακών χωρών, βοήθεια στην ανάπτυξη των αποδοτικών φορολογικών συστημάτων που αντικαθιστούν τα χαμένα εισοδήματα λόγω δασμολόγησης). (Cvikl M. M., 2008)

Ο τομέας του βάμβακος, αν και έχει περιορισμένη σημασία για την ΕΕ στο σύνολό της, συμβάλλοντας μόλις κατά 0,5% στην τελική γεωργική παραγωγή, έχει μεγάλη περιφερειακή σπουδαιότητα. Η Ελλάδα, με 79,4% της συνολικής κοινοτικής παραγωγής η οποία ανέρχεται σε 1,55 εκατ. τόνους σύσπορου (μη εκκοκκισμένου) βάμβακος, προσπορίζεται ποσοστό 9,0% της τελικής γεωργικής παραγωγής της από το βαμβάκι, ενώ στην Ισπανία, τον άλλο σημαντικό κοινοτικό παραγωγό, το βαμβάκι αναλογεί στο 1,5%. Η παραγωγή στα άλλα κράτη μέλη (μόνον στην Πορτογαλία) είναι μικρότερη από 1.500 τόνους. (Abdel-Salam E. M., 2009)

Μεταξύ των βασικών βαμβακοπαραγωγών των κρατών μελών παρατηρούνται ακόμη εντονότερα φαινόμενα κατανομής. Η καλλιεργούμενη με βαμβάκι έκταση αφού έφθασε το ανώτατο επίπεδο των 440.000 εκταρίων το 1995, τώρα κυμαίνεται στα 380.000 εκτάρια, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος βρίσκεται στην Ελλάδα και εντοπίζεται σε τρεις περιοχές: Θεσσαλία, Μακεδονία-Θράκη και Στερεά Ελλάδα. Στην Ισπανία, η παραγωγή είναι συγκεντρωμένη στην Ανδαλουσία, κυρίως στις επαρχίες της Σεβίλλης και της Κόρδοβα. Στη χώρα αυτή, η συνολική έκταση της καλλιεργούμενης με βαμβάκι γης, αφού έφθασε το ανώτατο επίπεδο των 135.000 εκταρίων το 1988, έχει μειωθεί σε περίπου 90.000 εκτάρια. (ICAC, 2009)

Χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων βαμβακοκαλλιέργειας στις περιοχές αυτές είναι ο μεγάλος τους αριθμός (71.600 στην Ελλάδα και 7.600 στην Ισπανία) και το μικρό τους μέγεθος (Ελλάδα 4,9 εκτάρια και Ισπανία 12,0 εκτάρια). Οι περισσότεροι βαμβακοπαραγωγοί στα δύο κυριότερα κράτη μέλη παραγωγής ανήκουν σε οργανώσεις παραγωγών, οι οποίες έχουν ρόλο διαχείρισης και συντονισμού. Στο επίπεδο της μεταποίησης, ένας συνδυασμός ιδιωτικών επιχειρήσεων και συνεταιρισμών εξασφαλίζει τη μετατροπή του ακατέργαστου βάμβακος σε χρησιμοποιήσιμο, μέσω της διαδικασίας εκκοκκισμού, με την οποία οι ίνες βάμβακος διαχωρίζονται από τον βαμβακόσπορο. (ICAC, 2008)

Οι εμπορικές συναλλαγές στον τομέα αυτό αφορούν εν γένει το εκκοκκισμένο βαμβάκι. Ως παραγωγός, η ΕΕ διαδραματίζει δευτερεύοντα ρόλο στη διεθνή σκηνή, συμβάλλοντας μόνον κατά περίπου 2,5% στη συνολική παγκόσμια παραγωγή. Η παγκόσμια παραγωγή ύψους 19,9 εκατ. τόνων σήμερα, έχει σχεδόν διπλασιαστεί τα τελευταία σαράντα χρόνια, κυρίως χάρη σε βελτιώσεις των

αποδόσεων. Η ΕΕ, με 708.000 τόνους εισαγωγών και 227.000 τόνους εξαγόμενου εκκοκκισμένου βάμβακος, είναι ο κυριότερος καθαρός εισαγωγέας στην παγκόσμια σκηνή. (ICAC, 2009)

Όσον αφορά τη κατανάλωση βαμβακιού στις Μεσογειακές χώρες με βάση στατιστικά στοιχεία από τον οργανισμό ICAC για το 2009 κατανοούμε ότι η συμμετοχή των χωρών αυτών και στη κατανάλωση του βάμβακος είναι σημαντική. Στη Τουρκία παρατηρείται κατανάλωση της τάξεως του 1,150.000 τόνους, στη Συρία 185.000 τόνοι, στην Αίγυπτο 190.000 τόνοι ενώ για το Μαρόκο 34.000 τόνοι. (ICAC, 2009)

Η παραγωγή βαμβακιού στις μεσογειακές χώρες εκτός της Ε.Ε. συνίσταται κυρίως στη Τουρκία, την Αίγυπτο, το Ισραήλ και το Σουδάν. Και είναι για το 2009, για την Αίγυπτο 100.000 τόνοι, για το Σουδάν 13.000 τόνοι, για το Ισραήλ 8.000 τόνοι, για τη Τουρκία 380.000 τόνοι και για τη Συρία 218.000 τόνοι. (ICAC, 2009)

Από τις τρίτες μεσογειακές χώρες, η Τουρκία, Συρία, Αίγυπτος και το Ισραήλ είναι εκείνες, οι οποίες παρουσιάζουν μεγαλύτερο εξαγωγικό ενδιαφέρον, όσον αφορά το βαμβάκι. Ειδικότερα, οι χώρες αυτές εξάγουν ποσότητες του προϊόντος προς την Ε.Ε., με αποτέλεσμα να επηρεάζεται το εξαγωγικό εμπόριο βάμβακος της Ελλάδος προς την Ε.Ε.

Με βάση τα στοιχεία του FAOstat για τα έτη 1986-2007, από τις Τρίτες Μεσογειακές Χώρες που μελετώνται, αρχικά η Τουρκία και έπειτα, με απόσταση, η Αίγυπτος παρουσιάζουν ενδιαφέρον και μεταβολές στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος προς την Ε.Ε. Το Ισραήλ και η Συρία παρουσιάζονται αποδυναμωμένα και ασθενή, όσον αφορά τις εξαγωγικές συναλλαγές τους (σε βαμβάκι), με την Ε.Ε.

Τα αποτελέσματα από την επεξεργασία των δεδομένων των χωρών, φανερώνουν την σθεναρή παρουσία της Τουρκίας, η οποία κατέχει πρωταρχική θέση στο εμπόριο βάμβακος προς την Ε.Ε., ανάμεσα από τις άλλες εξεταζόμενες ΤΜΧ. Οι μελλοντικές εκτιμήσεις των εξαγωγών φέρουν τη Τουρκία, για τα έτη 2008-2012, πρώτη στις εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος. Συνεπώς, αποτελεί ανταγωνίστρια χώρα για την Ελλάδα και μία ενδεχόμενη αύξηση της παραγωγής βάμβακος της Τουρκίας, θα προκαλέσει ζημία στο ελληνικό εμπόριο. Η Αίγυπτος και το Ισραήλ, για τα έτη 2008-2012, με βάσει τις εκτιμήσεις, θα παρουσιάσουν πτωτική πορεία στις εξαγωγές τους, γεγονός που καθιστά τα δύο κράτη ανώδυνους

ανταγωνιστές. Όσον αφορά το Ισραήλ, εκτιμάται ότι το εμπόριο-εξαγωγές βάμβακος θα είναι αρνητικά και συνεπώς δεν υφίστανται συναλλαγές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, έδειξαν ότι οι εξαγωγές εκκοκκισμένου βάμβακος της Ελλάδας προς την Ε.Ε. , θα αυξηθούν, για τα έτη 2008-2012. Ο ελληνικός αγροτικός τομέας πιθανά να πληγεί από τις ανταγωνίστριες ΤΜΧ αλλά σε μικρό βαθμό. Όμως, σε συνδυασμό με την έλλειψη στρατηγικού μάρκετινγκ και προώθησης του ελληνικού βαμβακιού προς την Ε.Ε., οι επιπτώσεις,εις βάρος της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας, ίσως ενταθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξοπούλου Χ., (2005). *Το ευρώ σε μία διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση*, ΕΚΕΜ, κείμενα ενημέρωσης
2. Αραμπατζής Χ. Ε., (2003). *Ευρωμεσογειακές οικονομικές σχέσεις*, εκδόσεις Κριτική
3. Αυλωνίτης Γ., Πήχα Λ., (2008). Εφημερίδα “Κέρδος”, “*Στη τύχη του το ελληνικό βαμβάκι*”, σελ.12-13, 10/10/2008
4. Βερέμης Θ., Κουλουμπής Θ., (1996). Προλογικό σημείωμα, *Η μεσόγειος προς τον 21ο αιώνα*, Αθήνα
5. Γαλανοπούλου Σενδούκα Σ., (2002). *Βιομηχανικά φυτά*, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
6. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2000). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. *Κατάσταση της Ευρωμεσογειακής Εταιρικής Σχέσης και Προετοιμασία της Δεύτερης διάσκεψης των Υπουργών Εξωτερικών*, COM(00) 69, Βρυξέλλες
7. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, (2009). *Ευρώπη, Ελλάδα και ευρωμεσογειακή συνεργασία*. Αθήνα
8. Ευρωμεσογειακό Παρατηρητήριο, (2010). *Ευρωμεσογειακές σχέσεις: Το παράδειγμα του Μαρόκου*, ΕΚΕΜ

9. Ινστιτούτο Ευρωπαϊκού Δικαίου-Βρυξέλλες, (2006). *Η ευρωμεσογειακή συνεργασία : από τη διαδικασία της Βαρκελώνης προς τη δημιουργία ζώνης ελευθέρων συναλλαγών*
10. Κεντρωτής Δ., (2008). *Ε.Ε. και διαπεριφερειακές συνεργασίες, πολυεπίπεδες αναζητήσεις και συνθέσεις δομών και ρόλων στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, 3ο Πανελλήνιο συνέδριο πολιτικής οικονομίας, Αθήνα
11. Κουλουμπής Θ., Ντάλης Σ., (1997). *Η Ελληνική εξωτερική πολιτική στο κατώφλι του 21ου αιώνα*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
12. Κωνσταντίνου Φ., (1998). *Η Ελληνική Γεωργία και το Διεθνές Περιβάλλον*, Εκδόσεις Νέα Σύνορα , Αθήνα
13. Λυμπερόπουλος Κ., (1996). *Η Μεσογειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής ένωσης, οι ελληνικές προτεραιότητες*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα
14. Μαραβέγιας, Ν., (1992). *Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και η ελληνική γεωργία στη δεκαετία του '90*. Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, Αθήνα
15. Μάττας Κ., Σέμος Α., Ανανίκας Λ., Παπαναγιώτου Ε., Γαλανόπουλος Κ., Πολύμερος Κ., (1997). *Οι Ευρωμεσογειακές συμφωνίες, η μετατροπή της Μεσογείου σε ζώνη ελευθέρου εμπορίου και οι επιπτώσεις στον Ελληνικό αγροτικό τομέα*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
16. Μέργος, Γ., (1994). *Ο Αγροτικός τομέας στη Δεκαετία του '90: Τάσεις και επιλογές πολιτικής*, ΙΟΒΕ , Αθήνα
17. Μούση Ν., (2001). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο- Οικονομία- Πολιτική*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

18. Μπουρδάρης Δ., (2005). *Η Μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Μια Νέα Σελίδα για την Ελληνική Γεωργία*, Υ.Α.Α.Τ., Αθήνα
19. Ντόκος Π. Θ. , Πιέρρος Τ.Φ., (1996). *Η μεσόγειος προς τον 21ο αιώνα. Η θέση της Ελλάδας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
20. Ξενάκης Δ. Κ., (2005). *Οι ευρωμεσογειακές σχέσεις 1995-2005*, Αγορά χωρίς σύνορα, τόμος 11 (2)
21. Ξενάκης Δ.Κ., Callega S.C, (2008). *Ασφάλεια και στρατηγική συνεργασία στη μεσόγειο : οικοδόμηση εμπιστοσύνης και πρόληψη συγκρούσεων*, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)
22. Οργανισμός Βάμβακος, (1995). *Οδηγός βαμβακοκαλλιεργητή*. Αθήνα. Σελ. 96
23. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, (2005) *Οι εμπορικές οικονομικές σχέσεις μεταξύ Ε.Ε και ΗΠΑ*. Αθήνα
24. Παπαγεωργίου Λ. Κ., Μέργος Ι. Γ., (1997). *Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα: Μια κριτική παρουσίαση όλων των παραγωγικών κλάδων*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα
25. Παπαδοπούλου Ε., (1998). *Διεθνές εμπόριο αγροτικών προϊόντων*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Θεσσαλονίκη
26. Παπακώστα Τασοπούλου Δ., (2002). *Βιομηχανικά φυτά :ζαχαρότευτλα-βαμβάκι-καπνός*. Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία. Θεσσαλονίκη. Σελ.145-146
27. Παπαστάμκος Γ., (1998). *Περιφερειακή συνεργασία και ολοκλήρωση. Ευρωπαϊκές σχέσεις έναντι ομάδων αναπτυσσόμενων χωρών*, Αθήνα.

28. ΠΑΣΕΓΕΣ, (2005). *Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ)*. Σελ.95
29. Πολύμερος Κ., (2001). *Η δυναμική της προσφοράς και ζήτησης του βαμβακιού και οι προοπτικές του στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Διδακτορική διατριβή, Α.Π.Θ.
30. Πουρναράκης Δ., (2000). *Διεθνής Οικονομική. Μία εισαγωγική προσέγγιση*, Β' έκδοση, Αθήνα.
31. Πρεσβεία της Ελλάδος, Γραφείο εμπορικών και οικονομικών Υποθέσεων, (2007). *Οικονομία Αιγύπτου*, Κάιρο
32. Πρεσβεία της Ελλάδος στη Δαμασκό, Γραφείο εμπορικών και οικονομικών Υποθέσεων, (2008). *Ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας στη Συρία*, Δαμασκός, Συρία
33. Ροζάκης Σ., Τσιμπούκας Κ., ΕΤ.ΑΓΡ.Ο., 9^ο Συνέδριο 2-4 Νοεμβρίου 2006, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
34. Σαραντίδης Σ., (2001). *Από την Τελωνειακή Ένωση στην Ενιαία Αγορά, Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*, Τόμος Β', Εκδόσεις Σιδέρης Ι., Αθήνα.
35. Σεϊμένης Α. Ι, Σιούσουρας Π.Π., (2003). *Ευρωμεσογειακές σχέσεις*, εκδόσεις κριτική, Αθήνα.
36. Σέμος Β. Α., (2010). *Αγροτική Πολιτική : Πολιτική Αγροτικών Προϊόντων*, 2^η βελτιωμένη έκδοση, εκδόσεις Ζήτη.
37. Σέμος Β. Α., Αδαμόπουλος Σ., Γιαννόπουλος Κ., Κουλιζάκης Μ., Μπουρδάρης, Πέτσικος Α., (2006). *Ο αγρότης και ο καταναλωτής. Ένας Νέος Θεσμός Ποιότητας για τα τρόφιμα και το Περιβάλλον*, Αγρότυπος Α.Ε., Αθήνα

38. Σφήκας Α., (1992). *Ειδική Γεωργία Ι*, εκδόσεις Υπηρεσία Δημοσιευμάτων
39. Ταρσανίδης Χ., (2006). *Ο αναπτυξιακός γύρος της Ντόχα μετά τη διάσκεψη του Χονγκ- Κονγκ*, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.
40. Τσαρδανίδης Χ., (2004). *Έκθεση Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Αποτίμηση για τα δέκα χρόνια λειτουργίας της ευρωμεσογειακής συνεργασίας (ΕΜΣ) και οι προοπτικές που διαγράφονται.*
41. Τσιμπούκας Κ., (2003). *Αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος του βαμβακιού με την ημιεντατική προβατοτροφία, τεχνικοοικονομική αξιολόγηση, Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης*, Νο 28, σελ. 39-60.
42. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, (2005). *Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, Οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Γύρου Ντόχα.*
43. Υπουργείο Γεωργίας, (1996). *Οι επιπτώσεις της Μεταρρύθμισης της ΚΑΠ*, Αθήνα
44. Χρηστίδης Β., (1965). *Το βαμβάκι*. Θεσσαλονίκη. Σελ. 743, Αθήνα
45. Χρήστου Κ. Γ., (2005). *Εισαγωγή στην Οικονομετρία*, τόμος Β, έκδοση Β', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abdel-Salam E. M., Mohamed A. M., Negm E.S., (2009). *The Egyptian Cotton: current constraints and future opportunities*, Modern Press, Giza, Egypt
2. Barbu E., (1996). *The Barcelona Conference: Launching Pad of a Process*, Mediterranean Politics, Vol. 1, NT. 1, , p. 32
3. Bayer A., Yeldan E., (2000). *Agricultural Trade, Accumulation and Growth in the South Mediterranean NICs and Turkey and their Interface with European Union*, February, Femise research programme
4. Bhagwati J., Greenaway D. and Panagariya A., (1998). *Trading Preferentially: Theory and Policy*, Economic Journal, 1128-1148
5. Carri B. Carlo, Sassi M., (2007). *Trade and competitiveness of the Mediterranean Countries on the olive oil market*, Paper prepared for presentation at the I Mediterranean conference of Agro-Food Social Scientist, 103rd EAAE (European Association of Agricultural Economists) Seminar , Adding value to the Agro-Food Supply Chain in the Future Euromediterranean Space, Barcelona, Spain, April 23rd -25th,
6. Cvikl Milan M., (2008) 2nd Standing Committee on Economic, Social and Environmental Cooperation, parliamentary assembly of the Mediterranean, *Report on Free Trade in the Mediterranean – Strengths, Weaknesses, and Future Development*, adopted by consensus by the Assembly at the 3rd Plenary Session, 14 November 2008, Monaco

7. Damianos D, Skouras D. (1996). *Unconventional adjustment strategies for rural households in the less developed areas in Greece*, Agricultural Economics 15: 61-72
8. Emlinger C., Chevassus-Lozza E., Jacquet F., (2009). *Fruit and vegetable access to EU markets: Dissecting tariffs faced by Mediterranean countries*, Food Policy
9. Eu-Med Agpol, (2007). *Impacts of agricultural trade liberalization between the EU and Mediterranean countries*, Synthesis report
10. Euro-Med Association Agreements, (2006). *Agricultural Trade - Regional Impacts in the EU*, Institute for Prospective Technological Studies, Brussels
11. European Commission, (1995). The Barcelona Declaration, Adopted at the Euro-Mediterranean Conference, 27-28/1995.
12. European Commission, (2007). *Study On The Cotton Sector In The European Union*. Brussels
13. Galanopoulos K., Lindberg E., Surry Y. Mattas K.,(2006). *Agricultural productivity growth in the Mediterranean and tests of convergence among countries*, Paper prepared for presentation at the 98th EAAE Seminar 'Marketing Dynamics within the Global Trading System: New Perspectives', Chania, Greece
14. Garcia-Alvarez-Coque, J.M. (2002), Agricultural trade and the Barcelona Process. *Is full liberalisation possible?*, European Review of Agricultural Economics, Vol. 29, pgs. 399-422.
15. García Álvarez-Coque, J. M. and Jordán Galduf, J. M. (2006). *El debate sobre la agricultura en el Área Euro-Mediterránea*, in *La Agricultura y la Asociación Euromediterránea: retos y oportunidades*, Barcelona, Institut Europeu de la Mediterrànea

16. Grethe, H., Nolte, S. and Tangermann, S. (2005). *The Development and future of EU Agricultural Trade Preferences for North-African and Near-East Countries*, Paper prepared for presentation at the 99th seminar of the EAAE (European Association of Agricultural Economists), The Future of Rural Europe in the Global Agro-Food System, 23-27 August 2005, Copenhagen.
17. Hegazy I. A., (2008). *The Barcelona Process: Do we Need A Revised Strategic Focusor A Revised Seeting of Priorities?*, Paper for the conference The EU and its Neighbours: In Search for New Forms of Partnership, Greece
18. Hegazy I.A.,(2008) The Barcelona Process, Eliamep
19. International Cotton Advisory Committee (ICAC), (2002). *Production and trade policies affecting the cotton industry*. Washington, D.C., USA, ICAC.
20. International Cotton Advisory Committee, (2004). *Review of the Cotton World Situation*, Volume 58 - Number 2, November - December 2004
21. International Cotton Advisory Committee, (2010). *Reports - World Cotton Stocks Projected to Fall in 2009/10*, No28
22. International Cotton Advisory Committee, (2007). *Review of the Cotton World Situation*, Volume 60, July- August 2007
23. International Cotton Advisory Committee, (2010). *Cotton World Situation, Global Cotton Production to Rebound in 2010/11*, Press Release, April 1, 2010
24. Jovanovic N.M, (2002). *Διεθνής Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές*, Β' Αγγλική Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

25. Kaabia Ben M., José M. Gil, (2006). *Competitiveness of virgin olive oil exports from Mediterranean countries to the EU*, Spain
26. Karagiannis G., Katranidis S. and Veletzas K., (1996). *Redistribution and CAP Efficiency in the Greek Cotton Industry*, contributed in South Agricultural Economic Association, Annual Meeting, Greensboro, North Carolina
27. Khaled M., (2008). *The Euro-Mediterranean Trade relations*, Egypt
28. Lachaal L., Boubaker Chebil D., Frija A., and Thabet C., (2006). *Market and Trade Policies for Mediterranean Agriculture: The case of fruit/vegetable and olive oil*, Medfrol Project
29. Lipchitz Anna, (2006). *Liberalisation in the Euro-Mediterranean zone: the need for a progressive approach*, Euro-Med Association Agreements, Agricultural Trade - Regional Impacts in the EU, Institute for Prospective Technological Studies, Brussels
30. LMC International, (2008). European Commission, *Study On The Cotton Sector In The European Union*, Final Report.
31. Louloudis L. and N. Beopoulos N. (2001). *Broadening the traditional sectoral perspective on agricultural policy in Greece*, included in F. Brower & J.v.d. Straaten (eds), "Nature and Agriculture in the European Union: New perspectives on policies that shape the European countryside", Cheltenham, Edward Elgar.
32. Markou M., Kavazis A. , Pallides A., (2006). *Market and Trade Policies for Mediterranean Agriculture: The case of fruit/vegetable and olive oil*
33. Medfrol Project, (2006). Agricultural Situation Report – Israel

34. Martinez, V., (2007). *Assessing Euro-Med Trade Preferences: The Case Of Entry Price Reduction*, Paper presented to the 1st Mediterranean Conference of Agro-Food Social Scientists, Barcelona, 23-25 April.
35. Mattas K., Botonaki A., (2008). *Integrating Social Science Research into Cotton Reform Implementation Lined with the International Outlook*, Synthesis report about the first impacts of the new EU Cotton policy. Aristotle University of Thessaloniki
36. Nelson M., (2004). *The EU's CAP, the Doha Round and Developing Countries*, Journal of Economic Literature
37. Panagariya A., (2002). *Preferential Trade Liberalization: The Traditional Theory and New Developments*, Journal of Economic Literature 38, June, 287-331.
38. Pezaros, Pavlos D., (1995). *The agricultural situation in Greece and the Common Agricultural Policy*, in MEDIT, Rivista di Economia, Agricoltura e Ambiente, M.A.I.Bari (I), Anno 6, No 3, pp. 38-42
39. Pezaros Pavlos D., (2001). *Effective Implementation of the Common Agricultural Policy. The Case of the Milk Quota Regime and the Greek Experience in Applying it*, Current European Issues, European Institute of Public Administration, Maastricht (NL)
40. Pezaros P. D., (2003). KEYNOTE SPEECH *A Personal Contribution to the Maximization of Environmental Benefits – The Southern/Mediterranean Dimension and Perspectives*. (p.1– 10), PANEL 2 *A Diverse Countryside – The Role of Rural Development Policy in Environmental and Land Management*, European Conference on Rural Development, 13 –14/11/2003, Salzburg, Austria.

41. Pezaros Pavlos D. and Martin Unfried (eds), (2002). *The Common Agricultural Policy and the Environmental Challenge*, European Institute of Public Administration, Maastricht (NL)
42. Pierse R.G., (2009). *ECO3029 Economic Forecasting, Lecture 9: Smoothing Methods*, University Of Surrey, UK.
43. Radwan S. and Reiffers J. L., (2003). *The impact of agricultural liberalization in the context of the Euro-Mediterranean Partnership*, FEMISE report.
44. Scheele M., (2003). *A Long - Term Perspective for Sustainable Farming in Widened E.U.* (p.1 - 31), INTERNATIONAL CONFERENCE "E.U.: C.A.P. and Enlargement – An Opportunity for Nature and Environment?", 19 - 21/2/2003, Potsdam, Germany
45. Tovias A. and Bacaria J., (1999). *Free trade and the Mediterranean*, Mediterranean Politics, 4: 2
46. University of Manchester, (2007). *Sustainability Impact Assessment of the Euro-Mediterranean Free Trade Area*, Final Report of the SIA-EMFTA Project
47. USDA (2006). *Cotton and Products – Developments in 2006: Greek Cotton Production 2006*, GAIN Report GR6013, FAS, Washington D.C.
48. World Bank, (1995). *Cotton production prospects for the next decade*, Technical Paper 287. The World Bank, Washington D.C.
49. Yasser Al Issa, (2005). *The Euro-Mediterranean Association Agreement. Is It Worth For Syria*, POLICY BRIEF NO. 3, NAPC Researcher

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής:
www.eliamer.gr
2. Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών :
www.ekemprogram.gr
3. Εταιρεία Αγρότυπος Α.Ε. :
<http://www.agrotypos.gr>
4. Εταιρεία Κοινωνικών και Οικονομικών Μελετών :
www.ekome.gr
5. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας:
www.larissa.gr/webasp/.%5Cagric%5CANΑΘΕΩΡΗΣΗ%20ΚΑΠ.doc
6. Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων :
www.opেকেpe.gr
7. Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών:
<http://www.paseges.gr>
8. Συμβουλευτική Εταιρεία IDEC – Διεθνή Προγράμματα:
www.idec.gr
9. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων:
www.minagric.gr

10. Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, Κυπριακή Δημοκρατία:
www.mcit.gov.cy

11. Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδος, Πύλη Διεθνών Χρηματοδοτήσεων:
www.aidfunding.mfa.gr

12. Agritrade CTA – Relations of EU and ACP :
www.agritrade.cta.int

13. Euro-Mediterranean Information and Training Seminars :
<http://www.euromed-seminars.org.mt/>

14. Europa, The Official Website of the European Union :
<http://europa.eu>,
The Barcelona Declaration. Adopted at the Euro-Mediterranean Conference,
27-28/1995.

15. European Commission Cordis :
www.cordis.eu

16. European Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective
Technological Studies :
www.jrc.es

17. European Commission Trade:
<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/>

18. European Institute of the Mediterranean :
www.iemed.org

19. European Mediterranean Study Commission:
<http://www.euromesco.net>

20. Fondazione Mediterraneo, Maison de la Paix :
www.euromedi.org

21. Forum Euromediterraneen des Instituts de Sciences Economiques :
www.femise.org

22. International Centre for Advanced Mediterranean Agronomic Studies :
www.ciheam.org

23. LMC International reports :
www.lmc.co.uk

24. Research Unit Turkey :
<http://eeep.pspa.uoa.gr/tur-typos.htm>,2007

25. Syrian Arab Republic, Ministry of Economy and Trade :
www.syrecon.org

26. Sustainability Impact Assessment of the Euro-Mediterranean Free Trade Area (SIA- EMFTA) :
<http://www.sia-trade.org/emfta>

27. United Nations Conference on Trade and Development, annual reports:
www.unctad.org

28. United States Department of Agriculture :
<http://www.usda.gov>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Πίνακες από οικονομετρικό πακέτο Eviews

➤ Αίγυπτος

Null Hypothesis: D(AIGYPTOS) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 1 (Automatic based on SIC, MAXLAG=4)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-4.844462	0.0012
Test critical values:		
1% level	-3.831511	
5% level	-3.029970	
10% level	-2.655194	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
 and may not be accurate for a sample size of 19

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(AIGYPTOS,2)
 Method: Least Squares
 Date: 09/24/10 Time: 10:26
 Sample (adjusted): 1989 2007
 Included observations: 19 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(AIGYPTOS(-1))	-1.367863	0.282356	-4.844462	0.0002
D(AIGYPTOS(-1),2)	0.522015	0.211209	2.471554	0.0251
C	-691.0212	2580.999	-0.267734	0.7923

R-squared	0.605254	Mean dependent var	946.0526
Adjusted R-squared	0.555911	S.D. dependent var	16737.26
S.E. of regression	11153.71	Akaike info criterion	21.62087
Sum squared resid	1.99E+09	Schwarz criterion	21.76999
Log likelihood	-202.3983	Hannan-Quinn criter.	21.64611
F-statistic	12.26620	Durbin-Watson stat	2.074458
Prob(F-statistic)	0.000590		

➤ **Ελλάδα**

Null Hypothesis: D(ELLADA) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=4)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-6.825447	0.0000
Test critical values: 1% level	-3.808546	
5% level	-3.020686	
10% level	-2.650413	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(ELLADA,2)
 Method: Least Squares
 Date: 09/24/10 Time: 10:26
 Sample (adjusted): 1988 2007
 Included observations: 20 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(ELLADA(-1))	-1.430117	0.209527	-6.825447	0.0000
C	578.6031	5422.458	0.106705	0.9162
R-squared	0.721305	Mean dependent var		-2067.400
Adjusted R-squared	0.705822	S.D. dependent var		44595.73
S.E. of regression	24187.92	Akaike info criterion		23.11973
Sum squared resid	1.05E+10	Schwarz criterion		23.21931
Log likelihood	-229.1973	Hannan-Quinn criter.		23.13917
F-statistic	46.58673	Durbin-Watson stat		1.788753
Prob(F-statistic)	0.000002			

➤ **Ισραήλ**

Null Hypothesis: D(ISRAIL) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=4)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-5.306963	0.0004
Test critical values: 1% level	-3.808546	
5% level	-3.020686	
10% level	-2.650413	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(ISRAIL,2)
 Method: Least Squares
 Date: 09/24/10 Time: 10:26
 Sample (adjusted): 1988 2007
 Included observations: 20 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(ISRAIL(-1))	-0.961046	0.181092	-5.306963	0.0000
C	-1163.131	2225.721	-0.522586	0.6076
R-squared	0.610085	Mean dependent var		1779.400
Adjusted R-squared	0.588423	S.D. dependent var		15026.15
S.E. of regression	9639.920	Akaike info criterion		21.27985
Sum squared resid	1.67E+09	Schwarz criterion		21.37943
Log likelihood	-210.7985	Hannan-Quinn criter.		21.29929
F-statistic	28.16386	Durbin-Watson stat		2.655827
Prob(F-statistic)	0.000048			

➤ **Συρία**

Null Hypothesis: D(SYRIA) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 1 (Automatic based on SIC, MAXLAG=4)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-6.403433	0.0000
Test critical values: 1% level	-3.831511	
5% level	-3.029970	
10% level	-2.655194	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
 and may not be accurate for a sample size of 19

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(SYRIA,2)
 Method: Least Squares
 Date: 09/24/10 Time: 10:27
 Sample (adjusted): 1989 2007
 Included observations: 19 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(SYRIA(-1))	-2.168431	0.338636	-6.403433	0.0000
D(SYRIA(-1),2)	0.564452	0.203428	2.774707	0.0135
C	-1269.732	7587.306	-0.167349	0.8692
R-squared	0.793866	Mean dependent var		81.26316
Adjusted R-squared	0.768099	S.D. dependent var		68518.59
S.E. of regression	32995.85	Akaike info criterion		23.79009
Sum squared resid	1.74E+10	Schwarz criterion		23.93921
Log likelihood	-223.0059	Hannan-Quinn criter.		23.81533
F-statistic	30.80974	Durbin-Watson stat		2.050099
Prob(F-statistic)	0.000003			

➤ **Τουρκία**

Null Hypothesis: D(TURKIA) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 1 (Automatic based on SIC, MAXLAG=4)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-6.656732	0.0000
Test critical values:		
1% level	-3.831511	
5% level	-3.029970	
10% level	-2.655194	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
 and may not be accurate for a sample size of 19

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(TURKIA,2)
 Method: Least Squares
 Date: 09/24/10 Time: 10:27
 Sample (adjusted): 1989 2007
 Included observations: 19 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(TURKIE(-1))	-2.367112	0.355597	-6.656732	0.0000
D(TURKIE(-1),2)	0.463877	0.182462	2.542314	0.0217
C	-1360.725	3690.375	-0.368723	0.7172
R-squared	0.859800	Mean dependent var		-1512.737
Adjusted R-squared	0.842275	S.D. dependent var		40263.62
S.E. of regression	15990.54	Akaike info criterion		22.34132
Sum squared resid	4.09E+09	Schwarz criterion		22.49044
Log likelihood	-209.2425	Hannan-Quinn criter.		22.36656
F-statistic	49.06138	Durbin-Watson stat		2.015581
Prob(F-statistic)	0.000000			